

MASTEROPPGAVE

En tolkning av barnets stemme, til barnets beste

«An interpretation of the child's voice, in the best interests of the child»

Monica Tofte Gundrosen

03.09.2020

Master i psykososialt arbeid
Avdeling for helse og sosialfag

FORORD

Dette har vært en lang og lærerik prosess! Da jeg startet på min masterutdanning i psykososialt arbeid ante jeg ikke at ferden skulle bli så mye lenger enn forventet. Jeg har fått erfare at livet på utsiden av masterboblen går sin gang, samt samfunnet for øvrig. Det har derfor vært ufrivillige, men dog naturlige pauser for å ivareta både nær familie og jobben min i kommunal barneverntjeneste. Pausene har i perioder tappet meg for motivasjon, samtidig som jeg har blitt drevet av ny giv etter hver stopp. I dag ser jeg tilbake med takknemlighet og stolthet. Denne studien har gitt meg lærdom som jeg vil ta med meg videre i mitt arbeid.

En stor takk til min veileder Gudrun Brottveit for gode veiledninger og for stor tilgjengelighet, særlig i innspurten. Du er en utrolig dyktig fagperson til stor inspirasjon! Uten deg og dine tilbakemeldinger hadde jeg ikke klart å komme i havn. Tusen takk!

Tusen takk til mine informanter, for at akkurat dere stilte opp og delte både tid, kunnskap, refleksjoner og historier med meg.

Til slutt vil jeg takke min mann, mine foreldre og venner som har heiet på meg hele veien. Og til mine søstre, Elisabeth og Anette, som alltid er der for meg og som alltid orker å høre på mine frustrasjoner.

Kjære Amanda og Aurora ♡
stemmene deres har til tider vært svært så tydelige
-nå er jeg endelig ferdig!

Fredrikstad, september 2020
Monica Tofte Gundrosen

SAMMENDRAG

Bakgrunn og hensikt

Tema for studien er samtaler med barn i barneverntjenesten og hvordan deres uttrykk kan bli forstått. Det har vært og er mye fokus på barns medvirkning og deres rett til å bli hørt, men lite fokus på hvordan det som fremkommer skal forstås. Hensikten med denne studien er å belyse hva fagpersoner bør vektlegge når de skal tolke det barn sier, både med rene ord og gjennom atferd.

Studiens problemstilling er: *Hva bør fagpersoner legge vekt på når barnets stemme skal tolkes i barnevernssaker?*

Metode og utvalg

Denne studien er forankret i hermeneutikken, som kort fortalt betyr at det informantene formidler må forstås og fortolkes for å gi mening. Ut fra et hermeneutisk vitenskapssyn finnes det ingen fortolkning av virkeligheten som er mer sann enn en annen, da mennesker er ulike og tolker og forstår verden ut ifra egen kultur, erfaringer og opplevelser. Jeg har benyttet meg av en kvalitativ intervjumetode, hvor jeg har intervjuet ni informanter. Saksbehandlere i barneverntjenesten, sakkyndige og tidligere barnevernsbarn har formidlet sine erfaringer og refleksjoner omkring tema.

Konklusjon

Studien viser at det å forstå hva barn uttrykker, både verbalt og nonverbalt, er komplekst og det er mye som bør vektlegges i møte med utsatte barn i ulike livssituasjoner. Det fremkommer at fagpersoner bør ha en grunnkompetanse, som handler om kompetanse til å snakke med barn, relasjonskompetanse og kunnskap om hvilke konsekvenser ulike omsorgssituasjoner kan få for barn. Videre fremkommer det at fagpersonen bør ha en refleksivitet i møte med barn, som i korthet innebærer å utvise forståelse for at egne holdninger og væremåte ovenfor barn kan påvirke tolkningen av barns stemmer.

ABSTRACT

Background and purpose

The topic of the study is conversations with children in the child welfare service and how their expression can be understood. There has been, and still is, a significant focus on children's participation and their right to be heard. However, the interpretation of what comes forth has not received the same amount of focus. This study aims to shed light on what professionals should emphasize when interpreting what children say, both in pure words and through behaviour.

The research question of this thesis is: What should professionals emphasize when the child's voice is to be interpreted in child welfare cases?

Method and selection

This study is rooted in hermeneutics, which in short means that what the informants convey must be understood and interpreted to make sense. From a hermeneutic view of science, no interpretation of reality truer than another, as people are different and interpret and understand the world based on their own culture and experiences. A qualitative interview method has been used, and nine informants were interviewed. Caseworkers in the child welfare service, experts and former children under welfare care have given an account of their experiences and reflections on the topic.

Conclusion

The study shows that understanding what children express, both verbally and non-verbally, is complex. The interviews also reveal that there is much that needs emphasis in encounters with vulnerable children in different life situations. It emerges that professionals should have a basic competence, meaning the competence to talk to children, relationship competence and knowledge of what consequences different care situations might have for children.

Furthermore, it emerged that the professional should have a reflexivity in encounters with children, which in short means showing understanding that one's own attitudes and behaviour towards children can influence the interpretation of children's voices.

Innholdsfortegnelse

1.0 INNLEDNING	7
1.1 Bakgrunn for valg av tema og presentasjon av problemstilling	7
1.2 Begrepsavklaringer	9
1.2.1 Barnets stemme.....	9
1.2.2 Tolke.....	9
1.2.3 Barn.....	10
1.3 Psykososialt arbeids relevans for møter med barn	10
1.4 Teoretiske perspektiver og kunnskapsstatus	11
1.4.1 Lovgrunnlaget.....	11
1.4.2 Barnets beste.....	12
1.4.3 Kunnskapsstatus.....	13
1.5 Oppgavens oppbygning	14
2.0 METODEDEDEL	15
2.1 Mitt vitenskapsteoretiske ståsted og forforståelse	15
2.2 Datainnsamlingsmetode	16
2.2.1 Intervjuguide og test intervju.....	17
2.3 Presentasjon av informantutvalg	18
2.4 Gjennomføring av intervjuene	20
2.5 Fortolkning og analyse av data	21
2.6 Ethiske overveielser	23
2.7 Validitet og reliabilitet	23
3.0 FREMSTILLING OG TOLKNING AV DATA	25
3.1 Samtaleteknikk og relasjonskompetanse i møte med barn	25
3.1.1 Samtaleteknikk.....	26
3.1.2 Relasjonskompetanse.....	32
3.2 Sentrale faglige perspektiver i tolkning av barns uttrykk	38
3.2.1 Barns Lojalitet.....	39
3.2.2 Barns frykt for konsekvenser.....	41
3.2.3 Barns utvikling.....	42

3.2.4 Barns uttrykksformer.....	46
3.3 Fagpersonens egne holdninger og synet på barn i møter med barnet.....	51
3.3.1 Fagpersonens egne holdninger i møte med barnet.....	51
3.3.2 Hvem vet best, de voksne eller barna?.....	55
3.3.3 Vurdering av barns troverdighet.....	57
3.3.4 Barns evne til innsikt i egen omsorgssituasjon.....	60
4.0 DRØFTING.....	62
4.1 Grunnkompetanse i møte med barn for å forstå barns uttrykk.....	62
4.1.1 Betydningen av samtalekompetanse for å forstå barns uttrykk.....	62
4.1.2 Relasjonens betydning for å forstå barns uttrykk.....	66
4.1.3 Ulike perspektivers betydning for å forstå barns uttrykk.....	69
4.2 Å være reflektiv i møte med barn for å forstå barns uttrykk.....	72
4.2.1 Betydningen av egne holdninger og synet på barn når barnets uttrykk skal forstås.....	72
4.2.2 Betydningen av å ha en bevissthet rundt begrepet barnets beste.....	76
5.0 AVSLUTNING.....	79
5.1 Videre forskning.....	80

Litteraturliste

Vedlegg

Søknad til NSD

Endringsskjema til NSD

Informasjonsskriv

Intervjuguide

Antall ord: 32 440

1.0 INNLEDNING

I innledningen redegjør jeg for studiens tema og begreper, samt beskriver på hvilken måte psykososialt arbeid har relevans for min oppgave, før teoretiske perspektiver og kunnskapsstatus presenteres.

1.1 Bakgrunn for valg av tema og presentasjon av problemstilling

De siste årene har det vært et økende fokus på å snakke med barn og å få frem deres stemme i barnevernssaker. Det legges stor vekt på medbestemmelse og barnets rett til å bli hørt. Dette er også i tråd med barnekonvensjonens artikkel 12 og barnevernlovens § 6-3 som begge fremmer barnets rett til å høres i beslutninger som angår deres liv. I 2018 kom det lovendringer i barnevernloven, deriblant § 1-6 som beskriver barnets rett til medvirkning. Det har skjedd en positiv utvikling hvor det er blitt viktig å anerkjenne barnet som en aktiv samfunnsborger med rett til innflytelse og medvirkning. Skauge (2010) gikk igjennom 100 barnevernsmapper og gjennomførte et fokusintervju med seks barnevernsansatte, for å undersøke om barns stemmer har blitt mer fremtredende, da særlig etter at barnevernlovens § 6-3 ble endret i 2003. I § 6-3 presiseres det at barn skal informeres og gis anledning til å uttale seg før det tas avgjørelser fra de er 7 år, mot tidligere aldersgrense på 12 år. Skauge finner at barna ikke blir informert og tatt med i sin egen sak, dette på tross av den nevnte lovendringen og barnevernsansattes positive syn på barnets kompetanse og rettigheter. Skauges funn samsvarer med hovedinntrykket fra en stor rapport som Nordlandsforskning har utgitt, hvor blant annet barns erfaringer med barnevernet er tema. Barna opplever at de ikke har blitt snakket med, og i de tilfeller det har skjedd så opplever de ikke å bli tatt seriøst i forhold til sine meninger (Clifford, Fauske, Lichtwarck, og Marthinsen, 2015).

I min arbeidshverdag som saksbehandler i barneverntjenesten har jeg de siste årene erfart at kravet til å innhente og dokumentere barnets synspunkter vektlegges mer og mer. I et vedtak skal barnets synspunkt fremkomme, samt hvilken vekt barnets mening er tillagt.

Beslutningene skal også begrunnes med hensyn til hva som helt konkret vurderes å være best for det enkelte barnet (Lov om barneverntjenester 6-3a). En viktig premiss for dette er nettopp at barnet har fått uttale seg og at deres mening faktisk er vektlagt. Denne lovendringen har ført til at vurderinger om hva som er barnets beste skal fremkomme tydeligere enn hva som har vært praksis tidligere.

Det har vært og er fremdeles fokus på kompetanseheving for å foreta gode barnesamtaler, med mål om å få frem barnets stemme. Utfordringen er at ikke alle barn sier direkte gjennom

ord hva de har opplevd/oplever eller hva de ønsker. I mange tilfeller må barneverntjenesten tolke det barnet sier, både gjennom deres ord og handlinger. Det barn forteller, både gjennom språk og atferd, kan ofte være krevende å forstå. Snakker barnet sant? Samsvarer det de forteller med deres atferd? Hvordan samsvarer barnets utsagn med det foreldre, skolen etc beskriver? Hvordan kan saksbehandler sikre seg at de riktige eller beste vurderingene foretas?

Økt fokus på barns medvirkning er bra slik at barnets stemme ikke blir glemt når det skal tas vurderinger og beslutninger som angår dem. Forhåpentligvis så tvinger det økte fokuset, som har nedfelt seg i lovverk og retningslinjer, frem at barneverntjenesten snakker mer med barnet, men etter min mening tvinger ikke dette nødvendigvis frem gode tolkninger av barnets stemme. Derimot kan utfordringer med å tolke barnets stemme bli mer fremtredende og aktualisert, nå når det er strengere krav til å dokumentere barnets mening. Det jeg vil fokusere på i mitt forskningsprosjekt er barnets stemme og hvordan fagpersonene på best mulig måte kan forstå og forholde seg til det barn uttrykker. Økt fokus på hva en bør vektlegge når en skal tolke barnets stemme kan kanskje øke motivasjonen til å få frem barnets eget perspektiv i større grad. Økt forståelse for og bevissthet rundt betydningen av å tolke det barn uttrykker vil også kunne bidra til å kvalitetssikre de barnevernfaglige vurderinger som tas, til beste for barnet.

Tema jeg er opptatt av er stort og jeg ser at det finnes mange ulike innganger til tema. Å velge en problemstilling innebærer et valg om å avgrense og ta utgangspunkt i de temaene jeg er mest interessert i. Min problemstilling er som følger:

Hva bør fagpersoner legge vekt på når de tolker barnets stemme i barnevernssaker?

For å konkretisere og utdype problemstillingen, samt avgrense tema ytterligere, valgte jeg følgende forsknings spørsmål:

1. I hvilken grad vektlegger informantene samtalemetoder for å få frem barnets eget perspektiv, og hvordan vektlegges relasjonskompetanse?
2. Hvilke faglige perspektiver vektlegger informantene når barnets uttrykk tolkes?
3. I hvilken grad får fagpersonens egne holdninger og deres syn på barn betydning når de skal forstå det barn uttrykker?
4. På hvilken måte kan fagpersonens syn på barn og egne holdninger påvirke tolkningen av det barnet uttrykker?

1.2 Begrepsavklaringer

Oppgavens tittel «En tolkning av barnets stemme, til barnets beste» ligger som en rød tråd i hele studien. Nedenfor vil jeg avklare hva jeg legger i begrepene barnets stemme og tolke. Oppgaven omhandler barn som er i kontakt med barneverntjenesten, det vil derfor være naturlig å forklare kort hva som kan kjennetegne disse barna. Barnets beste er et vidt og stort begrep som det er behov for mer enn en avklaring på, det vil derfor bli beskrevet under oppgavens teoridel

1.2.1 Barnets stemme

Barnets stemme, slik jeg forstår det i denne sammenheng, handler om det barn sier med rene ord eller gjennom atferd. Barn kan uttrykke seg på ulike måter, gjennom for eksempel tegning, lek eller fortellinger.

I en barnevernfaglig sammenheng fokuserer barnets stemme på deres erfaringer og oppfatninger, ønsker og meninger og måten de selv uttrykker seg på.

1.2.2 Tolke

I barneverntjenesten brukes ofte begrepene vurdering og beslutning. For eksempel så vurderes barns omsorgssituasjon og på bakgrunn av dette besluttes det hvorvidt det skal åpnes en undersøkelse eller ei. Å vurdere omsorgssituasjonen kan bli gjort ved å drøfte ulike risikofaktorer og beskyttelsesfaktorer i barns liv. Alle beslutninger i barnevernet er basert på fakta vurderinger av barns oppvekstvilkår og totale omsorgssituasjon. Mens analyse av barns omsorgssituasjon baserer seg på å forstå og tolke innholdet i det som formidles, både fra barnet selv og deres nærmeste omsorgspersoner, fagpersoner og eventuelle andre som står barnet nær. I alle former for barnevernsarbeid vil det alltid foregå tolkninger og analyser av innholdet i det som formidles (fra kompetansehevingsprogram 20.11.17). Å tolke barnets stemme innebærer å forstå det barnet uttrykker verbalt og nonverbalt i form av kroppslige uttrykk og atferd, og det barnet eventuelt formidler gjennom andre uttrykksmåter, som for eksempel tegning og fortellinger, inn i en helhetlig kontekst. Samlet sett kan det barn formidler, gjennom ord og handlinger, gi viktig informasjon om hvordan barnet har det. To av mine sakkyndige informanter definerer det å tolke- på denne måten:

I en tolkning så ligger det å prøve å forstå barnet best mulig

(Kristine)

Å tolke handler om å finne de riktige spørsmålene for å få frem barnets tanker

(Karianne)

Disse to utsagnene er gode eksempler på hvordan jeg, i denne oppgaven, har vektlagt det å tolke. Allerede her innledningsvis, ut fra det siste sitatet, så legges det føringer på at det å få barn til å uttrykke seg verbalt har betydning for å forstå barn best mulig.

1.2.3 Barn

Barn kommer i kontakt med barneverntjenesten av ulike grunner og mange har vært utsatt for omsorgssvikt i en eller annen form. Omsorgssvikt er når barn ikke får sine grunnleggende behov dekket av sine omsorgspersoner, både fysisk og psykisk (Øverlien, 2012).

Barneverntjenesten kommer også i kontakt med barn som har vært utsatt for både vold og seksuelle overgrep, fra sine nære omsorgspersoner og av andre.

Barna i denne oppgaven omhandler alle barn og unge i alder 0-18 år som er i kontakt med barneverntjenesten, noe jeg også formidlet til mine informanter. Imidlertid har de aller minste barnas stemmer ikke fått så stor oppmerksomhet, da mine informanter i liten grad har snakket om erfaringer vedrørende tolkning av disse barna.

1.3 Psykososialt arbeids relevans for møter med barn

Møter med barn og å forstå deres meninger og ønsker handler på mange måter om å arbeide psykososialt. Det å møte barn som kommer i kontakt med barneverntjenesten handler om å se det enkelte barnet som et subjekt, som er mer enn sin lidelse, diagnose og situasjon. I psykososialt arbeid vektlegges mennesket som en helhet, hvor deres egen historie, forståelse, livssituasjon og ressurser må inkluderes (Skærbæk og Nissen, 2015 s. 12-13).

Når fagpersoner skal forstå det barn uttrykker så kan det i psykososialt arbeid være hensiktsmessig å møte barnet narrativt, som innebærer at fagpersonen har evne til å lytte, ikke bare høre det som blir sagt (Brottveit, forelesning 26.08.20, upublisert manus). Dette relaterer jeg til det som jeg under begrepsavklaringer definerer som barnets stemme, at det handler om å være sensitiv ovenfor det barnet både sier med rene ord og gjennom atferd. Fagpersoner kan ikke bare høre på det barnet sier, men de må også lytte til hvordan barnet responderer og formidler gjennom kroppslige uttrykk.

I psykososialt arbeid er relasjonskompetanse den viktigste kompetansen en kan inneha. Relasjonskunnskap bygger blant annet på kontekstuell forståelse og refleksiv erkjennelse og selv erkjennelse (Skærbæk og Nissen, 2015). Som min oppgave vil belyse så er det viktig å skape en god relasjon med barnet for at de skal våge å fortelle. Det barn uttrykker må også sees sammen med kontekst, det kan blant annet være barnets omsorgssituasjon eller

situasjonen som barnet formidler seg i. Det å utøve refleksivitet i møte med barn vil være viktig gjennom hele tolkningsprosessen, fra fagpersonens egen forforståelse til en skal forsøke å forstå meningsinnholdet i det barnet uttrykker.

1.4 Teoretiske perspektiver og kunnskapsstatus

Først presenterer jeg lovgrunnlaget som har betydning for temaene i min oppgave. Deretter kommer jeg med en redegjøring av begrepet barnets beste, som brukes videre i analysen av datamateriale og i den videre drøftingen av problemstillingen min. Til slutt, under kunnskapsstatus, presenteres hvilke forskningsbidrag som er relevante for min valgte problemstilling.

1.4.1 Lovgrunnlaget

FNs barnekonvensjon om barns rettigheter ble vedtatt i 1989 og senere ratifisert i Norge i 1991. Barnekonvensjonen gjelder som norsk lov og ved motstrid vil konvensjonen gå foran bestemmelser i annen norsk lovgivning (Lindboe, 2008). Konvensjonen konstaterer i artikkel 3 nr 1 at det grunnleggende hensynet ved alle handlinger som berører barn skal være til barnets beste. Dette prinsippet gjelder både på et overordnet nivå og for det enkelte barn. Hensynet til barnets beste er også nedfelt i Lov om barneverntjenester under kapittel 4. I § 4-1 står det følgende:

Ved anvendelse av bestemmelsene i dette kapittelet skal det legges avgjørende vekt på å finne tiltak som er til beste for barnet. Herunder skal det legges vekt på å gi barnet stabil og god voksenkontakt og kontinuitet i omsorgen.

For å sikre barnets beste er det avgjørende at barn blir sett og hørt (Brottveit, 2013). Både FN's barnekonvensjon (artikkel 12 og artikkel 13 nr 1) og Lov om barneverntjenester (§§ 1-6 og 6-3) har fastslått viktigheten av barns medvirkning og retten til å bli hørt. Det fremkommer at barns synspunkter skal vektlegges i samsvar med dets alder og modenhetsnivå.

Barnevernloven konstaterer at dette gjelder for barn som er fylt 7 år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter (§6-3).

Barnets beste og barns medvirkning fremgår også i Norges Grunnlov § 104, 1 og 2 ledd. Barnets beste og barns synspunkter, som skal vektlegges i samsvar med barns alder og modenhetsnivå, kommer tydelig frem som viktig og sentralt i en rettslig sammenheng.

1.4.2 Barnets beste

Barnevernloven bygger på ulike grunnprinsipper, noen er lovfestet og andre fremkommer fra forarbeider og rettspraksis (Lindboe, 2003). Begrepet prinsipp har ingen klar definert rettslig betydning, men det sier noe om samfunnets verdier. En kan kalle det hovedretningslinjer eller normer som veier tyngre enn andre normer. Prinsippet om barnets beste anses som det overordnede og er det eneste prinsippet som eksplisitt er nedfelt i barnevernloven (NOU 2012:5 s 40-41). Lindboe (2008) understreker at beslutninger først må hjemles i lov (Legalitetsprinsippet), deretter inntreer barnets beste prinsippet. Det mildeste inngreps prinsipp vil si at en ikke skal anvende mer inngripende tiltak enn nødvendig. Det biologiske prinsipp, går ut på at barn i all hovedsak bør vokse opp hos sine foreldre og ha kontakt med dem ved adskillelse. Prinsippene om barnets beste, det mildeste inngreps prinsipp og det biologiske prinsipp må vurderes og avveies mot hverandre. Prinsippene har ulike verdier og de kan i drøftinger komme i konflikt med hverandre (NOU 2012:5 s 40-41). Foruten konflikter kan drøftinger også gi ulike konklusjoner med utgangspunkt i hensynet til barnets beste. Barnets beste kan bli vurdert i ulike retninger, ut fra hvilket prinsipp fagpersonen vektlegger (Havik, Larsen, Nordstoga og Veland, 2004). Sandberg (2003) viser til at legalitetsprinsippet og det mildeste inngrepsprinsipp er rettslige prinsipper, mens barnets beste prinsippet og det biologiske prinsipp er vanskeligere å plassere. Ut fra ulike fagpersoners drøftinger og ut fra lovteksten og forarbeider anser jeg det som hensiktsmessig å se på barnets beste som en rettesnor for handling, det vil si at alle beslutninger som tas skal begrunnes ut fra barnets beste (Ellingsen og Østerhaug, 2014).

Barnets beste er for mange et vagt og generelt begrep. I NOU 2012:5 står det at det som anses som barnets beste vil variere over tid, ut fra kultur, tradisjoner, religion og samfunnsforhold. Videre står det skrevet at det må konkretiseres opp mot det enkelte barns behov og livssituasjon.

I artikkelen til Brottveit (2013) belyser hun barnets beste og hvordan det relaterer seg til begrepene barneperspektiv og barnets eget perspektiv. Det er disse to begrepene som er mitt faglige utgangspunkt og som ligger til grunn for min forståelse av hva det innebærer å tolke barns stemme.

Fagpersonens barneperspektiv ses på som det fagpersonen har med seg av erfaringer, fagkunnskap og fortolkninger og vurderinger av situasjonen. Det vil si fagpersonens kunnskap

om barn generelt. Barnets eget perspektiv representerer barns subjektive opplevelser, erfaringer og forståelsesmåter. Barnets eget perspektiv baserer seg på barnets forståelse av egen omsorgssituasjon, erfaringer og opplevelser, uten fortolkninger og vurderinger fra fagpersoner eller andre personer i barnets liv. For å kunne vurdere hva som er best for det enkelte barn er det vesentlig å innhente- og ta utgangspunkt i barnets eget perspektiv når barnets stemme tolkes. Som oppgaven min vil belyse er det viktig at barn får formidlet sin virkelighetsoppfatning og at de blir sett gjennom sine handlinger og lyttet til gjennom det de formidler verbalt. Forståelsen av barnets beste må skapes i samspillet mellom barneperspektivet og barnets eget perspektiv (Brottveit, 2013).

1.4.3 Kunnskapsstatus

Jeg har søkt, med hjelp fra bibliotekar på Høgskolen i Østfold, etter litteratur som går direkte på min problemstilling uten hell. Jeg har foretatt søk på engelsk, samt søk på Nordisk litteratur. Flest treff som omhandler noe av min problemstilling fant jeg imidlertid på norsk. Årsaken til dette kan være at Norge er et foregangsland når det gjelder barns medvirkning. Selv om jeg ikke fant tidligere forskning som går direkte på min problemstilling så er det flere studier som omhandler forskningsspørsmålene mine. En av grunnene til at det finnes så lite forskning som går direkte på det å forstå barns stemmer kan være at det har vært og er mye fokus på det å snakke med barn, som beskrevet innledningsvis.

Ut fra forskningsspørsmålene har jeg valgt ut følgende forskning som har relevans for oppgaven:

Reime (2017) har studert ansattes forståelser og praksiser knyttet til bruk av tvang og ivaretagelse av barns rettigheter under institusjonsplassering. Studien har en kvalitativ tilnærming, med semi-strukturerte intervjuer og fokusgrupper med til sammen 21 informanter. Informantene var ansatte på seks forskjellige barneverninstitusjoner, godkjent for ungdom med vedvarende og alvorlig rusproblem eller andre alvorlige atferdsvansker. Det som fremkommer er at de ansatte har to ulike forståelser av ungdommene, som det uansvarlige barnet og som det kompetente barnet. Synet på ungdommene som uansvarlig ble funnet til å være det mest dominerende. Dette får konsekvenser for barnet ved at det gis få muligheter til å ta egne valg, som igjen utfordrer barns rettigheter til blant annet å medvirke i egen sak. Ved å se på barn som uansvarlige skriver Reime at det bekrefter det tidligere forskning sier om barn på institusjon, at de voksne ser på barn som sårbare.

Strandbu (2011) oppsummerer på grunnlag av andres forskning og egen, barrierene for barns deltakelse, hvor saksbehandlere og ledere i barnevernet har blitt spurt direkte om dette. Den første barrieren handler om holdninger ved fagpersonen om å påføre barnet belastninger ved å la dem være deltakende. For eksempel så frykter saksbehandlerne at barn vil komme i en lojalitetskonflikt med foreldrene dersom de skal gi negative opplysninger om dem. Den andre barrieren er at saksbehandlerne opplever seg som lite kompetente til å snakke med barn om vanskelige tema. Det siste som er en barriere for å få frem barnets eget perspektiv er at saksbehandlerne mangler tid, sted og struktur for samtaler som gjør at de derfor unnlater å snakke med dem.

Gamst (2011) har skrevet en bok om samtalemotoden; *The Dialogical Communication Method (DCM)*, som har til hensikt å styrke barnets rett til å bli hørt og forstått. DCM brukes i dag av politiet som en vitenskapelig samtalemotodikk for barn i dommeravhør og som en samtalemotode av ansatte i barnevernet for å sikre gjennomføringen av profesjonelle samtaler med barn (Gamst & Langballe, 2004). Motoden ble først utviklet av Langballe, Gamst og Jacobsen (2010) for barn i dommeravhør, men ble deretter prøvd ut og tilpasset barnesamtaler i barnevernet. Hovedresultatet er at saksbehandlerne i barneverntjenesten rapporterte om at motoden hadde ført til en klar forbedring av gjennomføringene av barnesamtaler. Utprøvingen involverte et barnevernkontor i opplæringen i nesten to år (Langballe, Gamst & Jacobsen, 2010). Noen sentrale ferdigheter og teknikker er anerkjennelse, innlevelse, aktiv lytting, fri fortelling, åpne spørsmål og gjentakelse av det barnet sier. Motoden har ulike faser som den profesjonelle må lære seg og gå trinnvis igjennom med barnet (Gamst, 2011).

1.5 Oppgavens oppbygning

Jeg har delt oppgaven inn i 5 kapitler; Innledning, metode, fremstilling og tolkning av data og avslutning. Hvert kapittel har delkapitler for å gjøre det mer oversiktlig og leservennlig. I innledningskapittelet har formålet vært å gi leseren informasjon om oppgavens tema og problemstilling. I metodekapittelet fremkommer min vitenskapsteoretiske forankring og metodevalg. Under kapittel 3, *fremstilling og tolkning av data* presenteres innholdet i datamaterialet sammen med mine fortolkninger. I kapittel 4 drøftes problemstillingen i lys av hva mine informanter har formidlet og relevant faglitteratur. Helt til slutt kommer det et avslutningskapittel, hvor det gis en oppsummering av drøftingen og noen refleksjoner om videre forskning på feltet.

2.0 METODEDEDEL

Et metodekapittel har som hensikt å redegjøre for mitt vitenskapsteoretiske ståsted, hvordan masterprosjektet er gjennomført og mine refleksjoner rundt forskningsprosessen. Denne studien er forankret i hermeneutikken, som i korthet betyr at det mine informanter formidler til meg må forstås og fortolkes for å gi mening. Hermeneutikk betegnes som en fortolkende vitenskap, som innebærer at mening i datamaterialet må forstås og fortolkes for deretter å konstruere nye meningssammenhenger av den virkeligheten som skal studeres (Brottveit, 2018).

2.1 Mitt vitenskapsteoretiske ståsted og forforståelse

Som mennesker fortolker vi alt rundt oss uten å være bevisst på dette i særlig grad. Vi begynner aldri på bar bakke når noe nytt skal forstås. Det vil si at jeg som forsker har en forforståelse av de tema jeg er opptatt av og bruker den kunnskapen jeg allerede har om tema, både når jeg skal innhente data og fortolke mening i informanters utsagn (Brottveit, 2018). For meg så innebærer det at jeg allerede før igangsettelse av studien har en forståelse av hva som har betydning for å tolke barns stemmer, som er hovedtema i min undersøkelse. Min forforståelse av feltet jeg beveger meg inn i baserer seg på mange års erfaring i møter med barn i sårbare livssituasjoner. Etter mitt første intervju møtte jeg på min første utfordring; jeg satt igjen med en følelse av at jeg ikke hadde fått helt konkrete svar på min problemstilling. Ved hjelp av seminargruppen som jeg var deltaker i fikk jeg heldigvis hjelp til å bli bevisst på min forforståelse. Det bidro til at jeg så intervjuteksten min med andre øyne og at jeg lærte meg å være bevisst min forforståelse av temaet for på den måten å kunne åpne opp for ny kunnskap.

Den tyske filosofen Hans-Georg Gadamer, som har bidratt i utviklingen av hermeneutikk som vitenskapstradisjon, understreket viktigheten av å utvikle bevissthet omkring våre fordommer og forforståelse. Videre sier Gadamer at ved å utfordre våre forforståelser, gjennom forskning, kan ny kunnskap utvikles ved at vår opprinnelige forforståelse av det vi søker å forstå endres. Denne bevisstheten kan åpne mulighetene for nye forståelser (Brottveit, 2018 s. 39-42). Min forforståelse av feltet jeg går inn i reflekteres gjennom de spørsmål jeg stilte til informantene og gjennom dialogen med dem har jeg fått nye perspektiver på hva det innebærer å forstå og fortolke mening i barns stemmer (jf.kap. 4). De enkelte delene i intervjuene må forstås i lys av helheten og omvendt. Sagt med andre ord så fortolket jeg det hver og en formidlet og jeg fortolket det alle informantene sa i lys av hverandre, når jeg arbeidet med mitt innhentede

datamateriale. I *fortolkningen* av informantenes utsagn forsøker jeg å forstå hva de forteller meg ved å gå bakenfor deres meningsinnhold og sette det inn i en større forståelsesramme. Samtidig er det viktig å forstå det hver enkelt informant sier utfra den konteksten de snakker utfra. Gjennom fortolkningsarbeidet har og nye meningssammenhenger blitt skapt, når det gjelder å snakke med barn og forstå deres meningsinnhold. Min fortolkning og analyse av eget datamateriale skaper grunnlag for en *ny forståelsesramme*, som jeg har tatt med meg videre i min analytiske drøfting av problemstillingen; *hva bør fagpersoner legge vekt på når de tolker barnets stemme i barnevernssaker* og relevant faglitteratur. Ved å skape ny innsikt og en ny forståelsesramme av problemstillingen vil behovet for ny forskning oppstå og *nye fortolkningsmuligheter* kan skapes (Brottveit, 2018:).

De prosessene som jeg beskrev ovenfor, inngår i en hermeneutisk fortolkning som kalles den hermeneutiske sirkel. Den hermeneutiske sirkel baserer seg som nevnt på forforståelse, dialog, fortolkning, ny forståelsesramme og nye fortolkningsmuligheter. Hvordan jeg som forsker forstår og fortolker sosiale fenomener legger føringer på forskningsresultatet. Det betyr at det kan være ulike tolkninger av samme tekst, avhengig av den enkelte forskers forståelseshorisont. Ut fra et hermeneutisk vitenskapssyn finnes det ingen fortolkning av virkeligheten som er mer sann enn en annen, da mennesker er ulike og tolker og forstår verden ut ifra egen kultur, erfaringer og opplevelser (Brottveit, 2018).

2.2 Datainnsamlingsmetode

Jeg har benyttet meg av en kvalitativ intervju metode for å besvare problemstillingen min, da jeg ønsker å nærme meg og forstå et fenomen mer i dybden. En kvalitativ metode egner seg best når en vil få tilgang til andre menneskers livsverden, noe som var hensikten med min studie. I kvalitative studier er det vanlig med få informanter, noe som kan gi mye informasjon om det valgte tema/problemstilling. Metoden kan både være tidkrevende og utfordrende med tanke på analysearbeidet, ofte grunnet omfattende og rike datamengder. Fordelen med en slik metode er at forskeren får en nærhet til informantene, noe som kan gi forskeren en mulighet til å gå i dybden på de temaer en er ute etter. Forskeren har mulighet til både å følge opp spørsmål/undringer underveis, samt mulighet til å gå tilbake til for eksempel de som er blitt intervjuet eller observert. Kvalitative studier kan ha en viktig overføringsverdi til liknende praksiser, som for eksempel at min studie kan få betydning for andre som arbeider med å forstå barn. Imidlertid kan en kvalitativ studie sjelden generaliseres, men det er heller ikke intensjonen (Jacobsen, 2010; Johannessen, Christoffersen & Tuft, 2016).

Denne studiens fokus og tema er hva de ulike informantene sier om det å lytte til og tolke barns stemmer, deres meninger og oppfatninger om hva som bør vektlegges i møte med barnet. For å få frem flest mulig erfaringer og nyanser i min tilnærming til tema har jeg brukt intervju som metode i min datainnsamling. Et intervju er en samtale hvor hensikten er å få frem kunnskap. Det er likevel ikke en likeverdig samtale, da det hovedsakelig er forskeren som styrer og definerer hvilke tema som skal berøres i samtalen (Kvale & Brinkmann, 2015). Denne metoden har vært fruktbar for min studie, da jeg har fått fylldige og detaljerte beskrivelser fra informantene og de har fått uttrykke seg fritt i forhold til intervjuets spørsmål og tema. Informantenes fortolkning og forståelse av egne erfaringer og opplevelser i møte med barn, samt muligheten for å forfølge/fordype seg i bestemte tema var viktig for meg, derfor vurderte jeg at et halvstrukturert intervju var egnet. Et halvstrukturert intervju er fleksibelt i den forstand at informantene i stor grad får styre både innhold og rekkefølge i intervjuets tema selv om forskeren benytter en intervjuguide (Johannessen, Christoffersen & Tufte, 2016).

2.2.1 Intervjuguide og test intervju

Siden jeg selv arbeider med å forstå det barn uttrykker besitter jeg også erfaringer knyttet opp mot problemstillingen min. Å stille åpne spørsmål ble derfor en viktig forutsetning slik at jeg ikke kom i skade som forsker styrte informantene i retning slik jeg selv forstår og erfarer mine samtaler og møter med barn. Ved å benytte meg av et halvstrukturert intervju var målet at informantene kunne uttrykke seg mest mulig fritt (Johannessen, Christoffersen & Tufte, 2016). Jeg utarbeidet en intervjuguide med fokus på åpne spørsmål. Det første spørsmålet var vidt og formulert etter problemstillingen min, slik at informantene i størst mulig grad skulle kunne lede meg igjennom det de selv var opptatt av. Jeg hadde også formulert to av spørsmålene relatert til begrepene barneperspektivet og barnets eget perspektiv og var i begynnelsen opptatt av hva fagpersonene la i disse begrepene og hvilken betydning begrepene hadde for dem når de skulle tolke det barn sier. Jeg valgte å gjennomføre to testintervjuer. Først intervjuet jeg en kollega der jeg brukte intervjuguiden, utarbeidet for fagpersoner, og så intervjuet jeg et familiemedlem (som jobber innen helse) der jeg benyttet intervjuguiden som var ment for de tidligere barnevernsbarna. Dette hjalp meg til å korrigere språkbruk og endre på noen av spørsmålene så de ble mer forståelige. Jeg fikk gode tilbakemeldinger på selve utførelsen av intervjuet og at temaet var interessant.

Imidlertid oppdaget jeg under mitt andre intervju med en sakkyndig, at begrepene barneperspektivet og barnets eget perspektiv var lite hensiktsmessig å bruke i spørsmålsformuleringen. Etter intervjuet med den sakkyndige diskuterte vi dette og jeg fikk gode innspill på at disse begrepene er noe de ikke har et bevisst forhold til, selv om innholdet er kjent for dem. Jeg brukte litt tid på å finne ut at oppgaven ikke dreide seg om å «teste» fagpersonenes kunnskap om disse begrepene og finne ut hvorvidt de har et bevisst forhold til dem eller ikke. Jeg beholdt spørsmålsformuleringene, men ved de andre intervjuene hjalp jeg informantene med å definere barneperspektivet og barnets eget perspektiv når de ikke helt forstod forskjellen eller når de ikke umiddelbart forstod betydningen av begrepene. Under testintervjuet med min kollega ble nok ikke dette fanget opp fordi min kollega selv er opptatt av og kjent med disse begrepene.

2.3 Presentasjon av informantutvalg

I kvalitative undersøkelser er det viktig å finne ut hvem som kan gi god og interessant informasjon og dette var noe jeg var opptatt av for å sikre at informantene besitter mye kunnskap om tema jeg er opptatt av. Utvalgsriterier er viktig for å kunne belyse problemstillingen min på en god måte (Jacobsen, 2010). Jeg har intervjuet seks fagpersoner og tre tidligere barnevernsbarn. Kriteriene jeg stilte for fagpersonene var at de arbeider eller har arbeidet med å snakke med barn i barnevernssaker og at de har arbeidet i mer enn 5 år med dette. Begrunnelsen for antall år er for å sikre at informantene både har en viss erfaring med å snakke med barn, samt at de da muligens har et reflektert forhold til dette. Disse forutsetningene anså jeg som viktig for å få mest mulig kunnskap og fylldige beskrivelser om hva fagpersoner bør vektlegge for å tolke barns stemmer.

I utgangspunktet var det tenkt en tilfeldig rekruttering, men det endte med en mer strategisk utvelgelse av de sakkyndige og saksbehandlere, foruten en sakkyndig. De tidligere barnevernsbarn ble til slutt et tilfeldig utvalg. På grunn av måten jeg endte opp med å rekruttere mine informanter på er jeg opptatt av å bevare deres anonymitet. Jeg har vurdert at både alder, kjønn, samt bakgrunnsinformasjon som hvilken arbeidserfaring og utdanning og de tidligere barnevernsbarna sine livs historier som en presentasjon av hver og en enkelt, kan være avslørende for hvem de er. Jeg har derfor valgt å ikke presentere hver enkelt informant. Alle informantene er omgjort til hunkjønn, selv om det var noen av det motsatte kjønn.

De sakkyndige:

Barneverntjenesten benytter seg i noen komplekse saker av sakkyndige for å foreta en utredning av barnets omsorgssituasjon. Sakkyndige besitter en annen spisskompetanse enn en saksbehandler og jeg synes det var interessant å få deres erfaringer og synspunkter. Først sendte jeg ut forespørsel på epost til tre tilfeldige som står oppført i registeret som godkjente sakkyndige i barnevern og barnefordelingssaker. Jeg fikk raskt positivt svar fra en som kunne ta i mot meg på personens arbeidsplass ikke mange dagene etter. De to andre sakkyndige fikk jeg ingen respons fra. Jeg sendte ytterligere forespørsler til to andre sakkyndige, også dette uten respons. Etter en vurdering og etter godkjennelse fra NSD (se vedlegg) ringte jeg to sakkyndige, som jeg har kjennskap til i fra tidligere saker fra mitt arbeid i barneverntjenesten. Jeg presenterte meg og presiserte deretter at jeg ringte som student og ikke som ansatt i barneverntjenesten. De to sakkyndige var umiddelbart positive, og epost med informasjonsskriv ble tilsendt og avtale om tidspunkt for intervjuet ble gjort via mail. Mine sakkyndige informanter er Kamilla, Kristine og Karianne. Felles for de alle er at de er utdannet psykolog, med arbeidserfaring som strekker seg fra 10-30 år. De jobber både som praktiserende psykolog ulike steder og som sakkyndig i både barnevernssaker og barnefordelingssaker.

Saksbehandlerne:

Det var en selvfølge å velge informanter som jobber som saksbehandlere i barneverntjenesten, da det i hovedsak er disse jeg har tenkt på når jeg har brukt betegnelsen *fagperson* i problemstillingen. I første omgang sendte jeg ut epost til tre ulike barnevernledere med forespørsel om de kunne hjelpe meg med å rekruttere en saksbehandler som oppfylte mine krav i forhold til mer enn fem års arbeidserfaring og at de hadde en viss interesse for problemstillingen. Ingen av barnevernlederne besvarte eposten. På den tiden deltok (min daværende) arbeidsplass i et kompetansehevingsprogram i regi av Barne-, ungdoms-, og familiedirektoratet sammen med flere andre barneverntjenester, der så jeg en mulighet til og selv kontakte saksbehandlere direkte. Siden jeg ikke fikk svar fra noen av barnevernlederne vurderte jeg at det kunne være mer hensiktsmessig å ringe direkte til avdelingsledere ved ulike barnevernkontorer. Endringsskjema ble sendt NSD og de godkjente denne måten å gjøre det på (se vedlegg). Jeg ringte en avdelingsleder, men denne personen ringte meg aldri tilbake. Etter flere samlinger på kompetansehevingsprogrammet spurte jeg tre personer som for meg hadde skilt seg positivt ut, og som jeg hadde merket meg hadde flere års erfaring i barneverntjenesten. De var alle tre umiddelbart positive og jeg sendte de epost med

informasjonsskriv og samtykke. Jeg fikk på denne måten selv rekruttert tre saksbehandlere fra tre ulike barnevernkontorer.

Mine saksbehandler informanter er Else, Eline og Eli. De har alle en grunnutdanning som barnevernspedagog med ulike videreutdanninger. Deres arbeidserfaring varierer fra 5-20 år, hvorav noen av dem har erfaring fra andre arbeidssteder enn barneverntjenesten, men allikevel fra arbeid med barn fra barneverntjenesten.

De tidligere barnevernsbarna:

Opgaven omhandler barn og hvordan deres meninger og ønsker kan forstås. Jeg anså det tidlig som relevant og svært interessant å få lov til å få med tidligere barnevernsbarn som informanter, de som selv har erfart hvordan det er å få sine egne stemmer tolket. For å ivareta det etiske var kriteriet mitt at de var over 18 år. Jeg startet med å sende en epost til forandringsfabrikken med hjelp til rekrutteringen, men fikk ingen tilbakemeldinger. Da jeg også hadde fått dårlig respons fra fagpersonene sendte jeg sammen med det nevnte endringsskjema forespørsel til NSD om ny måte å rekruttere på. Etter godkjenning (se vedlegg) fikk jeg derfor gjennom en kollega og fra to av mine informanter (saksbehandlere) vite at de hadde kjennskap til tre tidligere barnevernsbarn som var interessert i å delta i min studie. Gjennom et av de tidligere barnevernsbarna fikk jeg ytterligere to informanter til som ønsket å være med. Det ble noen avlysninger underveis når jeg skulle avtale tid og sted, slik at de tre jeg satt igjen med utdypes ikke ytterligere slik at deres anonymitet blir ivarettatt i forhold til de personene som var behjelpelige med rekrutteringsprosessen. Underveis i denne prosessen tok forandringsfabrikken kontakt med meg etter flere måneder og beklaget at eposten min ikke var blitt besvart. Kontaktpersonen formidlet kontakt med et tidligere barnevernsbarn som jeg hadde sms kontakt med. Denne jenta var svært positiv og var klar for å møte meg, men jeg måtte dessverre avlyse henne fordi jeg da på dette tidspunktet fikk nok informanter.

Mine tidligere barnevernsbarn informanter er Anne, Berit og Cecilie. Felles for dem alle er at de har opplevd krenkelser fra deres nære omsorgspersoner og de har alle vært plassert av barneverntjenesten.

2.4 Gjennomføring av intervjuene

Intervjuene med de tidligere barnevernsbarna ble gjennomført i deres hjem, med unntak av en som ønsket å komme hjem til meg. Intervjuene med fagpersonene ble gjennomført på deres

arbeidsplasser. I en travel hverdag, for kanskje spesielt fagpersonene, var jeg opptatt av å være på tilbudssiden og tilrettelegge for å ha intervjuene der informantene selv ønsket det. Jeg benyttet meg av båndopptaker og notatblokk under alle intervjuene, men notater ble i liten grad benyttet underveis, da jeg fokuserte på å være fullt til stede under samtalen. Ved hjelp av båndopptakeren så anså jeg det heller ikke som nødvendig å notere underveis, men jeg sørget for at jeg rett etter hvert intervju noterte ned mine refleksjoner.

Jeg opplevde at lydopptakene var gode og at jeg fikk transkribert det de sa helt ordrett. Pauser, «ehh» «lissom» og lignende er tatt vekk i sitatene for å gjøre det mer leservennlig. Alle fikk tilbud om å lese igjennom transkriberingen, to av de tidligere barnevernsbarna takket ja til dette. De hadde ingen kommentarer på teksten.

Jeg tror nok at min forforståelse kan ha preget hvordan intervjuguiden ble utarbeidet, da jeg på forhånd hadde lagt føringer for at samtaleteknikk, relasjoner og kunnskap om barn generelt kan ha betydning for å tolke barns stemmer. Likevel var jeg opptatt av at det var mine informanter som ledet samtalen og jeg sitter igjen med en opplevelse av at det de vektla kommer tydelig frem.

Slik jeg oppfattet informantene mine så ble de ikke berørt på noen emosjonell eller negativ måte i intervjusituasjonen. Jeg opplevde derimot stort engasjement og jeg fikk gode tilbakemeldinger fra flere om at det hadde vært en god samtale. Noen uttalte at det var litt distanserende og vemmelig med båndopptaker, men mitt inntrykk er at de etter kort tid glemte at den var på. Noe av grunnen til dette er kanskje min bevissthet om å skape et rom der jeg forsøkte å få frem min genuine interesse over hva de hadde å fortelle.

2.5 Fortolkning og analyse av data

Etter at intervjuene var ferdig transkribert satt jeg igjen med en stor mengde tekst som skulle analyseres.

Å analysere et datamateriale vil si å lese intervjuene grundig, gjerne opptil flere ganger, for så å dele opp teksten i biter eller elementer (Kvale og Brinkmann, 2015 s. 219). I mitt fortolkningsarbeid var jeg inspirert av tematisk analyse, som innebærer at forskeren har fokus på hvilke temaer som fremkommer i datamaterialet, for deretter å fremstille, fortolke og analysere informantsvarene i lys av hverandre. Tematisk analyse har et klart fokus på å

kategorisere og presentere intervjuets ulike temaer, knyttet til problemstillingen, og å finne frem til mønstrene i datamaterialet (Brottveit, 2018 kap. 10). En tematisk analyse forutsetter altså at forskeren studerer hva samtlige informanter sier om det aktuelle temaet, som er gjenstand for studie, for på den måten å få en viktig oversiktskunnskap om tema.

Jeg startet med å lese intervjuene flere ganger og gjennom mine fortolkninger av teksten fant jeg frem til noen hovedtemaer der jeg plasserte informantenes utsagn innunder de temaene hvor jeg vurderte at de passet best. Å systematisere et datamateriale i hovedtemaer handler om å se ulike betydningsmønstre i materialet, basert på det hver enkelt informant formidler og om å fortolke den enkelte meningsbudskap, sett i forhold til deres egen kontekst. Samtidig som de ulike informantenes utsagn fortolkes og vurderes i lys av hverandre for å sette materialet inn i en større meningssammenheng (jf. helhet og del i hermeneutikken, Brottveit, 2018 kap 10).

Analysen skulle vise seg å bli en lang prosess, da jeg hadde flere, både frivillige og ufrivillige, pauser i arbeidet mitt. Dette resulterte i at jeg tre ganger startet på nytt med lesning og kategorisering av intervjuene, noe som bidro til at mine hovedtema stadig forandret seg. Min forforståelse, som redegjort for i delkapittel 2.1, farget nok hvordan jeg valgte ut mine temaer innledningsvis. Men disse endret seg altså underveis i arbeidet med datamaterialet, og etter som jeg gikk dypere inn i mine fortolkninger av det informantene sa. Som eksempel så hadde jeg på et tidspunkt barnets eget perspektiv, barneperspektivet, relasjoner og personlige egenskaper hos fagpersonen som hovedtema. Når jeg skulle systematisere informantenes utsagn inn under hvert av disse hovedtemaene, fikk jeg utfordringer med å plassere innholdet, fordi de kunne passe inn under flere av temaene. Gjennom å arbeide med et intervjumateriale i ulike perioder og samtidig være bevisst hvordan egen forforståelse påvirket arbeidet mitt, ble det en spennende prosess hvor jeg skapte ny mening ved å plukke datamaterialet fra hverandre og sette det sammen igjen på nye måter flere ganger. Til slutt, etter å ha forsøkt å fristille meg fra egen forforståelse, og ved en siste gjennomlesning og fortolkning av intervjuene, satt jeg igjen med fire hovedtema som svarte godt til min problemstilling; Samtaleteknikk, relasjonskompetanse, faglige perspektiver og fagpersonens egne holdninger og synet på barn.

2.6 Etiske overveielser

Før jeg startet med å intervju fikk jeg godkjenning av Norsk samfunnsvitenskapelig database (se vedlegg). Alle mine informanter fikk tilsendt informasjonsskriv slik at de fikk informasjon om hva et informert samtykke innebærer. Jeg gav mine informanter fiktive navn i alfabetisk rekkefølge slik at jeg skulle huske hvem som var hvem. Dette bidro til at jeg ikke hadde behov for å lage en navneliste med koblingsnøkkel, slik jeg beskrev i informasjonsskrivet. Mine informanters virkelige navn har derfor aldri vært nedskrevet på noen av mine arbeidsnotater. Videre så har jeg oppbevart båndopptakerne og datamaterialet i et låsbart skap i mitt hjem, lydopptak har blitt slettet fortløpende etter hver transkribering.

Jeg har som nevnt valgt å oppgi minimalt av opplysninger om mine informanter for å ivareta deres krav på anonymitet. Både de som har vært hjelpelige med å rekruttere og mine kollegaer som vet at jeg har skrevet master, kan lett gjenkjenne mine informanter dersom jeg utgir ytterligere informasjon om dem. Min vurdering er at det ikke har vært nødvendig å utdype kjønn eller spesifisere utdanningsnivå etc for å belyse oppgavens tema og problemstillinger. Jeg har også byttet ut enkelte ord og uttrykk noen steder i datafremstillingen, samt opplysninger som kan virke i gjenkjennende. Hele setninger og meningsinnholdet er ikke tatt vekk eller byttet ut.

Det å ha en bevissthet rundt egen forskningsatferd og være bevisst at denne rollen kan påvirke alle ledd i studien er viktig. Siden jeg selv har kjennskap til tema har jeg vært opptatt av å opprettholde en profesjonell avstand i møte med mine informanter. Jeg har vært bevisst på at det er jeg som er den som stiller spørsmålene, og unngått invitasjoner fra noen fagpersoner når de har søkt mine meninger (Kvale & Brinkmann, 2015).

Informasjonen jeg har innhentet er ikke spesiell sensitiv i seg selv, men jeg var bevisst på at spesielt de tidlige barnevernsbarnas fortellinger kunne vekke til live tidligere erfaringer og derved påvirker dem emosjonelt. Jeg var derfor på forhånd bevisst på å avslutte intervjuet positivt og eventuelt snakke om nøytrale tema dersom det skulle oppstå reaksjoner.

2.7 Validitet og reliabilitet

Validitet og reliabilitet oversettes gjerne som gyldighet og pålitelighet. Validitet handler om å gjøre rede for om forskeren har fått gyldig kunnskap og å vurdere hvorvidt datamaterialet har relevans for studiens tema og målsetting. Reliabilitet handler om å gjøre rede for

undersøkelsens pålitelighet og nøyaktighet i forhold til informasjonen som er innhentet (Brottveit, 2018).

Det har vært en utfordring for meg å ha en viss distanse til det som undersøkes, da jeg selv arbeider med å forstå det barn uttrykker. Min forforståelse, som la sterke føringer på intervjuguiden og de spørsmålene jeg stilte, kan ha svekket undersøkelsens validitet. Det vil si at jeg på forhånd kom opp med tema som jeg anså som relevante for problemstillingen. Likevel tror jeg at min bevissthet, på at det var jeg som i utgangspunktet la føringer på enkelte temaer, etter hvert hjalp meg til å være kritisk til mine fortolkninger av empirien. Jeg gikk som nevnt stadig tilbake til datamaterialet og forsøkte å se hva mine informanter formidlet rundt tema i intervjuene. Sett nå i ettertid tror jeg at dette kan ha styrket analyse arbeidet, da jeg fikk muligheten til flere ganger å se teksten med andre øyne. Det vart en styrke å stadig vende tilbake til intervjuene, da jeg stadig oppdaget nye sammenhenger i materialet. Temaene ble gjenstand for mer omfattende fortolkninger, noe som gjorde at meningsinnholdet ble styrket. Jeg har forsøkt å være mest mulig transparent i mine redegjørelser i arbeidet med fortolkning og analyse av mine data, noe som bidrar til å styrke arbeidet med datamaterialet.

For å styrke studiens reliabilitet kunne jeg ha latt mine informanter lese gjennom mine fremstillinger, tolkninger og analyser av deres intervjuer. Jeg vurderte dette som tidkrevende, både for mine informanter og for meg selv. Men jeg bestreb meg på å gjøre transkriberingen så presis som mulig, ved å gjengi det informantene sa så ordrett som mulig. Jeg hørte gjennom lydopptakene flere ganger og noterte ordrett ned. Imidlertid er jeg klar over at mine fortolkninger av empirien ikke nødvendigvis alltid samsvarer med det informantene selv har ønsket å formidle. Ved gjennomlesning så kunne det vært oppklart eventuelle misforståelser.

Jeg har et bredt informantutvalg, som jeg tror er med på å øke studiens validitet. Fra saksbehandlere som jobber med dette tema daglig, sakkyndige som har en annen spisskompetanse til de tidligere barnevernsbarna som sitter på verdifull informasjon om egenopplevde erfaringer om tema.

En forutsetning for studiens validitet er at forskeren stiller spørsmål som fremskaffer relevante eller gyldige data og det betyr i praksis at intervjuguiden speiler de temaene jeg var opptatt av å belyse (Brottveit, 2018). Jeg vurderer at mine spørsmål var relevante fordi mine informanter virket både engasjerte og de svarte utfyllende. Jeg opplevde fagpersonene jeg

intervjuet som erfarne og dyktige, som gjennom deres engasjement for tema gjenspeilet seg i stødige og pålitelige svar. De tidligere barnevernsbarna viste også en genuin interesse og et engasjement for tema, hvor jeg ikke opplevde at de tilpasset svarene etter hva de trodde jeg ønsket å høre eller ønsket å få svar på. De var ikke redde for å komme med kritikk til barnevernet generelt, på tross av at de visste at jeg arbeider i barneverntjenesten. Alle mine informanternes pålitelighet vurderes til å være god.

Undersøkelsen har relevans for fagpersoner som arbeider med barn som kommer i kontakt med barneverntjenesten. Jeg mener studien også kan ha overføringsverdi for andre beslektede fagfelt som arbeider med barn, både med tanke på hvordan en kan få frem barnets eget perspektiv på en god måte og viktigheten av at fagpersoner utviser en refleksivitet over egne holdninger i møte med barn. Jeg vurderer at jeg har et tilstrekkelig grunnlag for de konklusjonene som presenteres i oppgaven, da jeg hele tiden har tilstrebet å basere mine konklusjoner på grunnlag av mine fremstillinger, fortolkninger og analyser av datamaterialet. Imidlertid er jeg klar over at en kvalitativ dataanalyse ikke kan generaliseres, men hensikten er heller å få ny forforståelse.

3.0 FREMSTILLING OG TOLKNING AV DATA

I dette kapittelet vil jeg presentere det som har fremkommet i intervjuene. Kapittelet er delt inn i underkapitler, basert på forskningsspørsmålene som er beskrevet innledningsvis. Data blir tolket fortløpende under hvert underkapittel. Avslutningsvis under hvert underkapittel følger en kort sammenfatning av innholdet i mine tolkninger og jeg vil dra vekslers på disse i drøftingen av problemstillingen.

3.1 Samtaleteknikk og relasjonskompetanse i møte med barn

Når en skal forstå hva barn formidler er fokuset på barnets eget perspektiv sentralt. Alle fagpersonene ble spurt om hva de legger i dette begrepet i intervjuene. Sakkyndig Kristine beskriver barnets eget perspektiv på denne måten;

Barnets eget perspektiv blir litt avgrenset til det barnet har med seg selv, hvordan dette barnet ser og opplever sin verden, uavhengig av hvordan jeg ser den eller tolker det som en voksen.

(Kristine)

Dette fremstår for meg som en god beskrivelse på at barnets eget perspektiv handler om hva barnet selv mener, tenker og ønsker. For å få frem hva fagpersonene forstår med barnets eget perspektiv stilte jeg spørsmål om hvilken betydning samtaleteknikk og relasjonskompetanse har for å få barn til å formidle egne opplevelser og meninger. Jeg har valgt å belyse samtaleteknikk og relasjonskompetanse hver for seg for at det skal bli mer oversiktlig for leseren.

3.1.1 Samtaleteknikk

Saksbehandler Eli har flere kurs innenfor samtalemetoder, men sier at hun ikke bruker en ren metode i samtaler med barn:

Ja, det (samtalemetode) tenker jeg har lite betydning. For jeg tenker det at hvis ungen skjønner at vi er interessert i han eller henne, og er genuint opptatt av å få frem hvordan hun eller han har det, og de vet at vi er der over tid, og der og er jo relasjon og stabilitet og alt sånt, så det er kjempeviktig at det er den samme personen igjen og igjen som snakker med ungen. Så jeg tror ikke jeg teknikken har så mye å si. Jeg har gått på utdanning i barnesamtale og motiverende intervju og alt mulige greier. Men jeg ender jo opp med å plukke og mikse. Også er det jo så forskjellig. Noen unger må du ikke bruke noen teknikker på i det hele tatt, andre snakker med musebilder så sagt, andre må du bare sitte å tegne da, så kommer det noen drypp her og der. Andre er jo så vant til å gå i terapi, så vant til å bli snakket med. Men, jeg tenker det at åpne spørsmål, det at du får frem at du vil gjerne få frem at du vil hjelpe dem til å få det bedre enn de har det. Hvis ungene er trygge på våre intensjoner, at de skjønner at vi er der for at vi vil at de skal få det bedre enn de har det nå. Så tror jeg ikke teknikker har så mye betydning jeg altså. Jeg var så glad, for det fikk jeg så støtte på på det kurset jeg var på om traumesensitiv omsorg. Det var en der fra alternativ til vold som sa at det er relasjon som betyr noe. Ikke samtaleteknikk.

(Eli)

Jeg forstår Eli som todelt i sin oppfatning av om samtaleteknikk har betydning. Hun understreker at det er relasjonen til barnet, som fagpersonen opparbeider seg over tid, som har mest betydning. Relasjon kombinert med at fagpersonen må være tydelig på sine intensjoner og vise stor interesse for barnet. Samtidig så forstår jeg, slik Eli uttrykker seg, at hun også benytter seg av ulike samtaleteknikker der hun vurderer at dette er nødvendig for å få barn til å uttrykke seg. Slik jeg forstår det så skiller Eli på samtalemetode kontra samtaleteknikk, hvor

hun fremstiller samtaleteknikk som både viktig og ikke viktig. Hun sier at hun ikke benytter seg av en spesiell samtalem metode, men hun nevner samtaleteknikker som åpne spørsmål, bruk av musebilder og tegning.

Saksbehandler Eline har ingen utdanning innenfor samtalem metode, men sier at hun har tilegnet seg kunnskap gjennom teorier generelt og ved å følge med under avhør på barnehuset. Selv om Eline ikke har erfaring med en spesifikk samtalem metode peker hun likevel på hva hun tror kan være en fallgrube:

Jeg har dessverre ikke noe utdanning innenfor samtalem metode, så jeg kan ikke sette meg inn i hvordan det var før eller etter jeg lærte meg det. Men om det har noen betydning for tolkningen.. Det jeg er redd for innenfor sånne instrumentelle tilnærming er at man kan henge seg litt opp i det. Og hvis man har for mye oppe i sitt hode og tenker for mye på hva man skal si, så er man kanskje mindre tilstede i det som blir sagt og det som faktisk skjer i rommet. Og da kan det hende at man ikke oppfatter ting som man kunne ha oppfattet om man var mere tilstede. Eh, men det er ikke sånn at samtaleteknikk er noe dårligere i det hele tatt, men jeg ser for meg i begynnelsen, før man kanskje tilegner seg det verktøyet da, om man kan kalle det det, den teknikken. Man er kanskje litt mer bevisst på hva man sier og i hvilken rekkefølge man stiller spørsmål kan det være eller, osv. etter hvert kan det kanskje komme mer naturlig, men i begynnelsen kan jeg se for meg man blir litt forstyrret av det. Er min tanke da, uten at jeg som sagt har noen direkte erfaring med det, men..

(Eline)

Slik jeg forstår det Eline sier påpeker hun at samtaleteknikk både kan være fremmedgjørende og kontraproduktivt. Fremmedgjørende ved at dersom fagpersonen er for opptatt av teknikk så kan fagpersonen for barnet fremstå som instrumentell. Noe som kan føre til at fagpersonen er mindre tilstede i samtalen, slik Eline sier. Motsatt kan samtaleteknikk være kontraproduktivt ved mer bevissthet rundt de spørsmålene en stiller når metoden er implementert som en naturlig del av fagpersonens tilnærming.

Sakkyndig Kamilla sier dette når hun får spørsmål om hun benytter seg av en spesiell samtalem metode:

Både ja og nei, på ene siden så tenker jeg at jeg har kanskje litt lite fokus på det. Som teknikk. Men samtidig som psykolog, terapeut, behandler, så har jeg jo generelt fokus på å ikke overfortolke samtalene, men prøve å oppklare. Så det der med teknikk, har jeg forstått deg riktig nå, var det sånn, oppsummeringer. Det gjør jeg jo veldig. Nå har jeg forstått sånn og sånn var det riktig, nå er jeg usikker på om jeg forstod deg helt rett, det er jo en form for samtaleteknikk uten at det kanskje er en terapeutisk metode på en måte, det med parafrasering, det med speiling, altså det bruker jeg jo når jeg snakker med barn. for å finne ut av, for å se, kommer det mere informasjon eller nyanserer de det, nei det var ikke sånn eller. Så det er klart sånn sett så er det nok en teknikk. Men jeg gjorde en undervisning på politihøgskolen i forbindelse med avhør av barn, og de har jo en vanvittig, på hvordan de skal snakke med barn, og masse mulige metoder og retninger, og da tenker jeg bare at det her har jeg ikke peiling på i det hele tatt. Så kan det jo hende at min utdanning er sånn laga at vi har med oss masse metoder og verktøy da, for ulike metoder og ulike terapiformer og retninger som vi på en måte drar inn til med det formålet å åpne opp samtalen. Og det tror jo absolutt at jeg gjør, uten at jeg tenker at det er en konkret samtaleteknikk som jeg har veldig present med når jeg snakker med barn. (...) det kommer ann på hva som dukker opp foran deg på et vis. Sånn at jeg går ikke inn der med et formål om at jeg skal ha med meg en teknikk, jeg går inn der med å prøve å få ut en eller annen informasjon. Også ender jeg opp med å plukke, avhengig av hva jeg står ovenfor da.

(Kamilla)

Dette med samtalem metode kan fremstå som enten eller, noe de to forutgående sitatene også belyser. Enten benytter fagpersonen seg en lært samtalem metode som de bevisst benytter seg av i samtaler med barn, det vil si en metode de har tilegnet seg og som de har tro på. Eller så benyttes ikke samtalem metoder fordi de ikke har tilegnet seg metoden, eller fordi de har en holdning om at bruk av samtalem metoder ikke er hensiktsmessige. Jeg tolker det Kamilla her sier som at det ikke nødvendigvis behøver å være enten eller. Slik jeg forstår Kamilla så bruker hun ikke en bestemt samtalem metode i møte med barnet, men hun benytter ulike teknikker for å åpne opp samtalen for å best mulig komme i posisjon ovenfor barnet. På hvilken måte fagpersonen åpner opp samtalen beror på det spesifikke barnet og på hva det bringer med seg inn i samtalen. Hun benytter seg av samtaleteknikker som er lært gjennom utdanning som hun også gir eksempler på, for eksempel parafrasering, speiling og oppsummeringer. Selv om det ikke er en spesifikk samtalem metode hun benytter så kan det da

kanskje, ut fra det Kamilla forteller, sees på som lærte samtaleteknikker som kan være like velfungerende som en spesifikk, lært samtalem metode.

Anne, som er tidligere barnevernsbarn, forteller at hun stort sett har vært fornøyd med sine saksbehandlere og at hun har opplevd å bli hørt og forstått. Om samtaler med barn så sier hun dette;

Hvis du har lyst til å få et barn til å snakke, det er ikke lurt å plutselig spørre det spørsmålet liksom. Spør om hvordan det går, hvordan det går om dagen og hvordan var det på morgenen, sovet godt i natt? Begynne med litt sånn rolige og lette spørsmål. Også etter hvert spørre om de andre spørsmålene.

(Anne)

Slik jeg forstår det Anne her sier så samsvarer det med hva fagpersonene sier om å starte med nøytrale tema for å få i gang en samtale. Dersom barnet får direkte spørsmål om det som er vanskelig og utfordrende helt fra starten kan det føre til at barnet ikke vil prate. Sakkyndig Kristine forteller gjennom intervjuet at hun benytter ulike strategier for å få barnet til å slappe av, noe som igjen kan få det til å fortelle. Hun nevner at det å snakke om nøytrale tema og å gjøre andre aktiviteter samtidig mens en snakker med barnet, samt være kreativ på hvilke spørsmål en stiller for å få frem informasjon. Alle de tre tidligere barnevernsbarna sier at det har vært hensiktsmessig for dem med saksbehandlere som har gjort aktiviteter under samtalen. Aktiviteter både for å løse opp stemningen og aktiviteter som gjorde det lettere å få frem hva de ønsket å si. Anne forteller at hun gikk turer eller var på cafe med sin saksbehandler og at det gjorde henne rolig slik at det var lettere å prate. Cecilie forteller at hun ofte brukte ark og fargestifter sammen med en saksbehandler og sier at det bidro til at hun lettere åpnet seg. Berit forteller at det ikke ble brukt felles aktiviteter for å få henne til å prate, men at hun tror at nettopp det å gjøre noe sammen hadde gjort det enklere for henne å åpne seg. Hun sier videre at det er unaturlig for barn å sitte på et kontor foran en voksen og prate. Alle de tidligere barnevernsbarna gir uttrykk for at det handler om tid, at saksbehandlere må ta seg tid eller ha tid til å være sammen med barna. De understreker at tid med barnet er viktig for å skape grunnlag for en god relasjon, noe jeg kommer tilbake til i underkapitlet om relasjon.

Sakkyndig Karianne sier at hun ikke bruker noen bestemt samtalem metode, men hun snakker mye om det å våge å spørre og å stille ledende spørsmål. Hun problematiserer at det å stille

ledende spørsmål ofte oppfattes som noe negativt, spesielt i saker der politiet er involvert. For henne handler det først og fremst om å finne frem til de riktige spørsmålene og gjøre egne tolkninger underveis. Hun formidler seg slik om dette:

Altså, du har sikkert hørt den historien om det lille barnet som har blitt utsatt for overgrep. En visste at barnet hadde vært nakent, så spørres det, kledde du av deg? Nei, hadde ikke kledd av seg. Men de visste jo at ungen hadde vært naken. Du hadde jo kledd av deg? Nei, barnet hadde blitt kledd av. Men det var ikke det du spurte om. Så du får svar på det du stiller spørsmål om. Så hvis du ikke klarer å finne de riktige spørsmålene, eller de er åpne nok, så får du svar deretter.

(Karianne)

Jeg oppfatter at Karianne her forsøker å understreke at en ikke skal være redd for å stille spørsmål ut fra sin egen forståelse og tolkning av situasjoner. Samtidig så vitner det siste sitatet om at barns historier kan glippe dersom en er for direkte i spørsmålene sine eller glemmer å stille åpne spørsmål innledningsvis. Cecilie forteller at det gikk lang tid før omsorgssvikten ble avdekket hjemme hos henne, i dag undrer hun over at det ikke ble avdekket tidligere:

Hva hadde skjedd hvis hun hadde spurt mer direkte tenker jeg. Hun kunne spurt rett ut om pappa slår meg, eller ikke, ikke spørre hva jeg har gjort på armen, hva har skjedd, men heller spørre om det er pappa som har gjort det. Jeg husker at jeg som liten hadde mange tanker om det å lyve, kontra det å ikke si sannheten. Det var en kveld hvor jeg hadde så vondt i siden fordi pappa hadde smelt bildøren igjen på meg. Det gjorde så vondt at jeg gikk rart. På kvelden så tenkte jeg på dagen etter, om noen kom til å spørre hvorfor jeg gikk rart. Det kunne jeg jo ikke si. Men så tenkte jeg at om noen hadde spurt meg rett ut om det er pappa som hadde gjort det, om jeg da kunne si ja. For man skal jo ikke lyve liksom, tenkte jeg. Så det her med å spørre mer direkte tror jeg kanskje hadde hjulpet meg kjappere. Vet jo ikke, og vet jo ikke hva jeg hadde svart heller, men da hadde de kanskje sett reaksjonen min og kunne ha skjønt det eller at det hadde vært lettere å se hva jeg mente, eller om jeg snakket sant da kanskje. Jeg vet jo nå i ettertid at de trodde mye, men som de ikke hadde beviser for. Så hvorfor kunne de ikke bare spurt? Men jeg tror rett og slett ikke mange tør jeg altså! De tør ikke spørre. Jeg har fått med meg at det er mye fokus på å snakke med barn og sånn, og at det er bestemte ting man skal si og ikke. Noen ganger tror jeg at man må bare tørre å spørre om

det man tror.

(Cecilie)

Jeg tolker det Cecilie her sier i likhet med det Karianne formidler, -at det er viktig å spørre ut barnet om dets antakelser dersom det ikke snakker fritt. Jeg opplever at Cecilie er tydelig på det at fagpersonene bør spørre barnet helt konkret når de har mistanker om at de utsettes for vold i hjemmet. Utfra hva Cecilie sier så kan barns kroppsspråk være med på å forstå det som barnet prøver å formidle, samt at kroppsspråket kan hjelpe fagpersonen til å stille oppfølgingsspørsmål og kanskje mer direkte spørsmål.

Karianne snakker også om å være kreativ i spørsmålsstillingene. Hun sier at barnet som regel svarer på spørsmål som stilles, men at fagpersonen må utforske hvilken mening som kan ligge bak barnets tanker og det de formidler gjennom en samtale. Når det gjelder å få frem barnets perspektiv på hva de tenker og ønsker om samvær med biologiske foreldre gir hun følgende eksempel:

Vær litt nysgjerrig. Hva ligger bak, hvorfor er det sånn. Var det bare ett tall ut av luften, eller var det noe annet. For da kan det hende at unger sier at det er fordi jeg blir jo så mye her, sånn at de skal jo ha noe av meg de og. Så det er hensynet til mamma som gjør det. Også er det den pappan som hun aldri har sett, og hvor ofte hun skal være sammen med ham, en gang i måneden. Og hvorfor det? Jo, fordi det skal være rettferdig fordi mamma får en gang i måneden og da må pappa få det også. Jeg skal være sammen med mamma hver fjortende dag. Ja hvorfor det da? Jo fordi venninna mi, der er foreldrene skilt og de drar til pappa hver 14 dag, så da kan jeg dra til mamma hver 14 dag. For da er ikke hun venninna mi hjemme og da får ikke vi lekt sammen så da kan jeg godt dra dit å være sammen med mamma. Hva vet vi, hvis ikke vi spør om hvorfor det er sånn. Hvorfor mener du dette? Er det for å være snille med, hyggelige med, er det for at det skal være rettferdig, eller er det sånn at nei, vi har det veldig hyggelig.

(Karianne)

Slik jeg forstår dette sitatet så handler det om stille oppfølgingsspørsmål til det barnet sier. Å ha forståelse for at barn svarer utfra sitt perspektiv og utfra hva som virker meningsfullt for dem. Å være nysgjerrig på hva barnet vektlegger og hvorfor, gjør at fagpersonen kan forstå barnet bedre. Det å være nysgjerrig forstås her i likhet med det Eli sier om å være interessert.

Slik jeg forstår mine informanter, både fagpersonene og de tidligere barnevernsbarna, så er det ikke avgjørende å inneha en bestemt samtalemethode for å få frem barns behov, interesser og ønsker.

Oppsummering: Fagpersonene gir uttrykk for at de ikke benytter seg av en spesifikk samtalemethode. En metode kan både være fremmedgjørende, ved at fagpersonen kan fremstå som instrumentell, og kontraproduktivt, ved at fagpersonen har en større bevissthet rundt de spørsmålene som stilles. Dersom en samtalemethode er godt implementert hos fagpersonen påpekes det at en spesifikk metode kan være kontraproduktivt ved at fagpersonen er mer tilstede i samtalen. Selv om fagpersonene oppgir at de ikke benytter seg av en bestemt samtalemethode fremkommer det at de likevel benytter seg av ulike samtaleteknikker for å få frem barnets eget perspektiv, og at de bruker teknikker som bidrar til å åpne opp samtalen best mulig. Samtidig forteller fagpersonene, noe som støttes opp av de tidligere barnevernsbarna, at samtaleteknikker ikke nødvendigvis er avgjørende for å få til gode samtaler med barn. Det å være interessert, være tilstede i samtalen, ta seg tid, være nysgjerrig og å stille direkte spørsmål trekkes frem som betydningsfullt for å få frem barnets eget perspektiv.

3.1.2 Relasjonskompetanse

De tidligere barnevernsbarna kom raskt inn på relasjonens betydning når de snakket om samtaleteknikk. Også fagpersonene fremhever at relasjonen mellom barnet og fagpersonen har stor betydning, samt tryggheten som skapes i rommet der og da, fremfor å benytte seg av bestemte samtaleteknikker for å få frem barnets stemme. Berit, som er tidligere barnevernsbarn, har hatt mange saksbehandlere i løpet av tiden hun var under barnevernets omsorg. På spørsmål om hva hun tenker om betydningen av at barnevernet hadde kunnskap om hennes totale omsorgssituasjon sier hun dette:

Jeg tenker at generelt så har det så mye å si om det ene mennesket du møter, Altså, jeg tenker at en person trenger ikke vite alt om meg for å møte meg på en god måte eller vise meg forståelse. Men selvfølgelig for å gjøre en total vurdering så er det jo viktig å ha mye kunnskap på mange plan. men jeg tror det er mye med det at, som jeg leste en gang i en forskningsrapport om at 85% er relasjon. Det er bare 5 % som er metodene. Og det tror jeg veldig på. Jeg tror ikke alltid du bør være utdannet en gang jeg, men det handler om hvordan

du er som person og den kjemien man klarer å få.

(Berit)

Jeg forstår Berit dithen at det å forstå og innhente kunnskap om barns totale omsorgssituasjon handler mye om saksbehandlerens personlighet og væremåte og om kjemi, fremfor at fagpersonen behersker en samtalemetode.

Videre forteller Berit at mange av samværene med moren ble gjennomført, til tross for at det ikke alltid var gode opplevelser, men at hun ikke sa noe om det til barneverntjenesten. Hun sier at hun savnet noen å kunne snakke med om disse opplevelsene. Berit sier at hun tror det er viktig at saksbehandlere bruker tid på barna, samtidig uttrykker hun forståelse for at de som jobber i barneverntjenesten har det hektisk og ikke alltid har tid når ungdommen har behov for en prat der og da. Hun sier videre at dersom saksbehandlerne hadde viet mer av sin tid til henne så hadde hun kanskje opplevd å bli blitt tatt mer på alvor, samt at det hadde vært lettere for henne å stole på dem.

Det er viktig å gjøre noe hyggelig sammen. Og kanskje hvis man er heldig så får man noen ting ut som man kan spille videre på neste gang. For det tar tid. Mange er så skadet relasjonelt, så hvordan kan man få tillitt til en voksen når alle andre har sviktet tidligere. Og det tar lang tid. Selvfølgelig kan en steppe inn for en kort periode og gjøre en god jobb, men det å få en nær relasjon, da tror jeg man må investere i mye tid.

(Berit)

Slik jeg forstår Berit så er hennes oppfatning at det tar tid for de fleste barn å få tillitt til en voksen. Dersom fagpersonen bruker tid på å skape en god relasjon så vil det være lettere for barnet å åpne seg. Det Berit sier om barn og relasjonsskader forstår jeg i sammenheng med det Anne uttaler om sorg:

De fleste barn som flytter på institusjon eller sånne ting, eller de som er under barnevernet, de fleste har sorg. Altså når mennesker har sorg så åpner de seg ikke for andre så veldig lett. Det tar tid, en prosess, og forståelse og tålmodighet. Så etter hvert for meg så ble det enklere å sette ord på ting, for i begynnelsen så snakket jeg ikke så mye, det var ikke så mye jeg fortalte. Jeg hadde på en måte på meg en maske. Jeg latet som om alt var greit. Etter hvert når jeg ble kjent med saksbehandleren min ble jeg mer komfortabel med å snakke om sorgen

min og sånne ting.

(Anne)

Jeg forstår det Anne sier om sorg at det også kan handle om depresjon eller mer dyptliggende traumer som følge av omsorgssvikt. Når barn bærer på noe inni seg så krever det tid, forståelse og tålmodighet fra fagpersonens side. Både Berit og Anne sier at relasjon til fagpersonen er viktig for å våge å åpne seg og snakke om vanskelige temaer. Dersom barnet har en opplevelse av å føle seg sett og forstått vil det bidra til å skape tillit, trygghet og ikke minst en opplevelse av det å bli trodd og bli tatt på alvor. Det synes å være en viktig forutsetning for at barn åpner seg og våger å snakke om det som oppleves vanskelig.

Et gjennomgående perspektiv i fagpersonenes uttalelser er at en relasjon til barnet kan være utviklingsfremmende for å få frem dets eget perspektiv på det de har opplevd og erfart, men at det ikke nødvendigvis er avgjørende for å få frem barnets tanker og meninger. Det er utviklingsfremmende på den måten at barnet opplever trygghet og tillitt, noe som gjør at det er lettere å åpne seg og snakke om vanskelige tema. Det nevnes også, både av fagpersoner og av Cecilie (tidligere barnevernsbarn) at fagpersonen lettere kan gjenkjenne barns atferd og kroppsspråk når de har opparbeidet en langvarig relasjon til hverandre. Noe som gjør det enklere å tolke barns utsagn og uttrykk.

Sakkyndig Kristine trekker frem samtaleteknikk som et verktøy for å få frem barnets synspunkt, samtidig understreker hun at det er viktig å skape en trygghet rundt samtalen:

Man kan jo legge ord i munnen på barn, det kan man. Hvordan du snakker med barn er jo viktig for hva du får frem. For å få det frem så handler mye om samtaleteknikk, men det handler også om å skape en trygghet under samtalen. Vi som snakker med barn er nødt til å være tilgjengelig, by på god kontakt, være litt ufarlige. Og det også holde på med tegnesaker, ufarliggjøre oss litt, og ikke være en person som kommer med stresskofferten sin og er stive og rare. Så jeg tror at man kan ha så god samtaleteknikk som man bare kan, men ikke nødvendigvis få frem noe hos barnet allikevel. For det er jo noe med å skape en trygghet rundt samtalen, jeg tror det er vel så viktig. Det er nesten viktigere. Jeg tenker at hvis barnet føler seg trygg så er det lettere å si noe, selv om jeg er klønete i spørsmålene mine eller ikke. Mens hvis barnet kjenner seg utrygg så tror jeg det er vanskelig å få frem noen ting. Også er

det ikke alle barn som er like lette å trygge heller, i den settingen.

(Kristine)

Slik jeg forstår Kristine så formidler hun at barn er forskjellige, men at det handler mye om egen fremtoning og i hvilken grad fagpersonen klarer å skape en trygghet rundt samtalen. Slik jeg tolker det så kan det være avgjørende å skape en relasjon med barnet i den ene samtalen. Det Kristine her formidler relaterer seg til det saksbehandler Eline snakker om innledningsvis i dette kapittelet, hvor hun sier at hun er redd for å bli mindre til stede i rommet dersom det fokuseres på en bestemt samtalem metode. Eline sier videre at det ikke er så ofte hun snakker med barna i en undersøkelsesfase, maks tre ganger. Derfor er det begrenset hvor godt kjent hun blir med barnet, som Kristine er inne på så sier Eline at det er selve møtet med barnet som er viktig:

For det jeg har sett er hvordan barnet har kunnet mykne opp litt i samtalen hvis jeg har kunnet løsne opp stemningen litt eller gjort den litt mindre alvorlig på et vis. Jeg har en kollega som er veldig god på det, hun kan tulle og tøyse med ting eller ufarliggjøre situasjonen da. Og det opplever jeg at man vinner litt på, så en relasjon trenger ikke nødvendigvis være tilfellet for å få informasjon eller for å få nok informasjon fra barnet. Men jeg vil tro at det er en fordel, jeg vil tenke at det er en fordel at man over tid har en del treffpunkter som skaper tillitt. Men jeg tenker at det kommer veldig ann på den personen som kommer der, altså saksbehandleren eller den personen som møter barnet. Og måten det møter barnet på er mer avgjørende enn kanskje den relasjonen som varer over tid, om det har vært 5 eller 10 treffpunkter, det tror jeg. For jeg har erfart at jeg har kunnet få samme, og kanskje mer utfyllende informasjon av barn enn det kanskje en miljøterapeut som er engasjert av oss som har mange treffpunkter med barnet som fortsatt ikke har kommet dit. Eller motsatt hvis jeg kjenner et barn over år da, det behøver ikke nødvendigvis si at barnet er noe tryggere på meg enn på en sakkyndig som får en masse informasjon på to treff. Så jeg tror det kommer mye ann på den personen som kommer og hvordan den klarer å treffe barnet og forstå det barnet sier. For å kunne stille noen oppfølgende spørsmål og være litt sånn sensitiv i forhold til hvor barnet er. Også kommer det litt ann på barnet, for barn er forskjellige, noen barn snakker mer enn andre for eksempel. Trenger ikke nødvendigvis si at det ønsker å prate om det du ønsker å prate om, men de kan være litt mer åpne og det kan være barn som er mer sjenerte. Og det å være sensitiv i det møtet er viktig, for hvordan skal jeg skape en tillitt til dette barnet, som er sjenert. Og da må jeg kanskje bruke en annen innfallsvinkel en mot et

annet barn som er veldig utadvendt. Kanskje bruke litt lengre tid på det barnet er opptatt av først i større grad. Kanskje vi kan snakke om en leke eller et spill, mens med andre kan man være mer direkte med, så der er barn forskjellig. Så det å kunne tolke barnet da, hvordan det er og hvordan det fremtrer er viktig i et møte, for oss saksbehandlere som kanskje ikke treffer barnet så ofte, eller så hyppig.

(Eline)

Jeg forstår det Eline her sier at en relasjon til barnet over tid kan være en fordel, men at det ikke er avgjørende. Slik jeg forstår Eline handler det om den relasjonen en skaper i møtet med barnet og å skape en god og trygg stemning slik at barnet våger å uttrykke sine ønsker og synspunkter. Det er viktig at fagpersonen er sensitiv i det ene møtet med barnet, oppfatter det som kan være usagt og stiller spørsmål ved dette, parallelt med at fagpersonen klarer å skape en trygg atmosfære i samtalen slik Eline er opptatt av. Videre forstår jeg det Eline sier at det er viktig å ta høyde for at alle barn er ulike, slik at fagpersonen ikke møter alle barn på samme måte. Når det snakkes om nøytrale tema innledningsvis i en samtale, så forstår jeg det slik at fagpersonen begynner å tolke barnet allerede her, slik Eline også er inne på.

Cecilie forteller hvordan en langvarig relasjon til saksbehandlere fikk henne til å oppleve trygghet, som igjen gjorde at hun våget å snakke om det som var vondt og vanskelig. Litt senere i intervjuet minnes Cecilie en gang det kom en ny og ukjent saksbehandler for å snakke med henne. Hun beskriver dette første møtet slik:

Nå sier jeg kanskje litt imot meg selv her, men jeg kom på en gang som det kom en dame for å snakke med meg. Jeg hadde aldri sett henne før, og ja, det jeg jeg sa om at hvis du har kjent barnet lenge, så kan du kjenne igjen kroppsspråket på en måte. Men ho dama, jeg husker det så godt fordi jeg husker at jeg var så spent. Også satt jeg der, også kom ho inn. Ja, det var i fosterhjemmet. Og ho lagde så god stemning! Jeg hadde aldri sett henne før, men jeg ble så rolig etter kort tid. Ho pratet og snakket om ting på veggene og spurte meg om dansinga, ja for det visste hun fordi ho hadde snakket med fostermoren min. Også, vet ikke om det var, jo, det var det sikkert, datteren hennes som danset eller hadde danset. Også hvertfall, så fortalte hun om en episode, ja det har ingen betydning sikkert om innholdet. Men alt det her gjorde at jeg slappet av på en måte, ble ganske rolig. Også var ho sånn veldig oppriktig interessert i meg. Det var ganske lett å prate med ho. Og det er det jeg tenker at hvis man slapper av og føler at den andre bryr seg, så blir kanskje hele kroppen lettere å lese. Eller at man sier ting mer oppriktig da. Vil kanskje si sannheten. For det er jo veldig viktig å føle seg trygg. Er det

utrygt gidder man jo ikke å si noe! Så trygghet, det er kanskje avgjørende. Det å skape en trygg og god stemning for at barnet vil prate.

(Cecilie)

Cecilie er, i likhet med Eline, inne på betydningen at det skapes en trygghet rundt samtalen for å få barnet til å åpne seg. Slik jeg tolker Cecilie, så opplevde hun tillit fordi fagpersonen klarte å skape en trygghet i samtalsstartsfase ved å snakke om nøytrale tema og gjennom å vise interesse for Cecilies liv. Slik jeg forstår Cecilie, er det viktig at barnet opplever trygghet til å meddele seg. Trygghet kan skapes både ved at barnet og fagpersonen utvikler en relasjon over tid, men også i enkeltstående møter når fagpersoner er i stand til å skape trygghet der og da.

Det at fagpersonen må være interessert er noe alle de tre tidligere barnevernsbarna nevner som viktig. Berit sier at fagpersonene må ha interesse for hele barnets liv, ikke bare interesse for dets meninger, ønsker og behov knyttet opp mot barnevernssaken. Cecilie sier at det er viktig med en personlig væremåte og en oppriktig interesse i møte med barn, for å forstå det barnet sier og for at det skal våge å åpne seg. Videre sier hun at fagpersonen må gi av seg selv og bry seg om det som skjer i livet til ungdommene. Anne sier det på denne måten:

Det at saksbehandleren møter deg og smiler, og sier til meg at smilet mitt skinner. At jeg smiler med øynene og sånne ting. Hun var litt flink til å snakke med folk. Også spurte hun meg om jeg ville ha drikke, om vi skulle ta oss en tur å prate litte granne, sånn der. Vi var ikke alltid på et kontor og hun kunne spørre meg om andre ting. Hva jeg liker å gjøre i fritiden og har du noen planer for neste år eller sommeren, og sånne ting. Det handlet ikke alltid om det negative. Det er tungt å snakke om alt det negative, det kan virke som litt vanskelig å tungt for den som snakker om det. Da virker det som om den personen bare er interessert i jobben sin på en måte. Og når jeg begynte på skolen så sendte hun meg melding om at jeg måtte ha en fin skolestart. Når det er ferietid, at jeg må ha en god ferie. Det å vise den personen at personen er interessert i deg. Interessert i å hjelpe og forstå deg og da kan jeg stole på dem. (Anne)

Anne gir her gode eksempler på en praksis som hun har erfaringer med. Slik jeg forstår det hun sier så handler det om at fagpersonen må ta seg tid til å snakke om viktige ting i barnets liv, ikke bare snakke om tema som er viktig for saken. Det å gi ros og å være interessert i og

oppmerksom på viktige hendelser i barnets liv, bidrar til at barnet opplever at fagpersonen er interessert. Jeg tolker det slik at dersom saksbehandleren viser interesse blir det lettere for barnet å prate, og det blir enklere for fagpersonen å forstå og tolke det barnet formidler.

Oppsummering: Både fagpersonene og de tidligere barnevernsbarna sier at det er viktig å skape langvarige relasjoner for å få frem barnets eget perspektiv, samtidig som et enkeltstående møte kan få stor betydning. En langvarig relasjon kan gi trygghet og tillitt, ved at barnet kjenner og stoler på fagpersonen. Noe som gjør det lettere å snakke. Å skape en langvarig relasjon til fagpersonen kan bidra til at barnet våger å åpne seg om vanskelige tema. Samtidig understreker samtlige av informantene at en langvarig relasjon til barnet ikke nødvendigvis er avgjørende for å få frem barnets synspunkter. Også i tilfeller hvor fagpersoner klarer å skape en trygghet rundt enkeltstående samtaler kan bidra til at barnet klarer å åpne seg i situasjonen. Uavhengig av om det er en langvarig relasjon mellom fagpersonen og barnet, eller det finner sted et enkeltstående møte mellom dem, så legges det stor vekt på fagpersonens personlige egenskaper og væremåte. De tidligere barnevernsbarna er opptatt av at fagpersonen må vise en oppriktig interesse for hele barnets liv, ikke bare for dets meninger og ønsker knyttet til barnevernssaken. En genuin interesse for hele barnet, samt evne til å skape trygghet i samtalen, gir barnet rom for å åpne seg.

3.2 Sentrale faglige perspektiver i tolkning av barns uttrykk

Under mine intervjuer fremkom det ulike perspektiver, som både fagpersonene og de tidligere barnevernsbarna vektla som viktige å ha med seg når de skal forstå og tolke barnets uttrykk, både verbalt og nonverbalt. De perspektivene fagpersonene vektla forstås her som et uttrykk for hva det innebærer å ha et barneperspektiv. Fagpersonene fikk spørsmål om hva de legger i et barneperspektiv. Sakkyndig Kristine uttaler seg slik om dette begrepet:

Barneperspektivet må da være hvordan den barnefaglige kunnskapen jeg har, som vi har med oss, hvordan den er relevant for det enkelte barnets situasjon. Og prøve å bruke den på det barnet og ut fra barnets ståsted, men at vi tilfører noe mer. Vi tenker litt videre og litt høyere, vi setter det inn i en sammenheng.

(Kristine)

Slik jeg forstår Kristine, formidler hun her hva hun forstår med barneperspektivet i lys av barnets eget perspektiv. Informantene uttaler seg om flere forskjellige perspektiver de vurderer som viktige i tolkningen av barn. Disse blir presentert i det videre.

3.2.1 Barns Lojalitet

Det at barn ofte er lojale mot sine foreldre er noe både fagpersonene og de tidligere barnevernsbarna trekker frem. Å vise lojalitet mot sine foreldre kan bidra til at barnet uttrykker seg mer positivt om sin omsorgssituasjon enn det den i virkeligheten er eller at de velger å ikke si noe. Fagpersonene sier det kan være mange årsaker som ligger bak. Barn kan være lojale som følge av trusler som foreldrene kommer med eller det være uttrykk for ivaretagelse ovenfor en eller begge foreldre. Sakkyndig Kamilla sier at de barna som er ivaretagende er vanskeligere å se, fordi de ofte gir inntrykk av at alt er fint. Saksbehandler Eli forteller om en gutt hun jobber med:

Han er veldig redd for å si noe som foreldrene blir lei seg for. Men han har et veldig tydelig kroppsspråk. Og han har fortalt såpass mye at vi vet han har det vanskelig mest hos far. Men han er veldig forsiktig med å si noe negativt om mor, så etter hvert har vi skjønt mer og mer at han ikke har det bra hos henne heller, men han er en klok gutt. Han ser at mamma har en litt svak personlighet, han ser at hun fort kan knekke. Så han har ikke sagt noe negativt om mor i det hele tatt. Så der må vi gå inn å spørre, men tenker du, stille han direkte spørsmål da, er det fordi du er bekymret for ho mamma, at du ikke vil si noe om det, eller er du redd for at ho skal bli syk igjen. For å stille et åpent spørsmål til han om hvordan han har det hos mamma det går ikke. Og som regel, litt avhengig av dags formen på han, så går det å stille direkte spørsmål, for han er beskyttende ovenfor moren. Som igjen har ført til, det er jeg også vært veldig opptatt av i det siste, at vi får et veldig skjevt bilde av mor og far. For det er ikke sikkert at han har det noe særlig verre hos far enn hos mor, men han ser at far er en sterk person, han tåler å få litt motbør, mor tåler ikke det.

(Eli)

Det jeg leser ut av dette sitatet er at Eli har forstått at denne gutten har vært beskyttende ovenfor en mor som er sårbar over tid. Jeg opplever at Eli leser denne guttens kroppsspråk, sammen med informasjon som ligger i saken. Det at gutten er ivaretagende ovenfor sin mor vil prege det han formidler. Eli har dette med seg når hun skal forsøke å forstå hva han formidler i samtalen. Hun benytter seg av direkte spørsmål, fordi hun opplever gutten som

lojal spesielt ovenfor sin mor. Slik jeg tolker det Eli sier så stiler hun direkte spørsmål rundt situasjonen til gutten i forsøk på å få frem hvordan han har det sammen med foreldrene sine. Det fremkommer ikke av sitatet hvorvidt Eli har erfart at denne fremgangsmåten er fruktbar i saker der barn viser sterk lojalitet ovenfor foreldrene sine, eller om denne fremgangsmåten er noe hun kun benytter i møte med denne gutten.

Fagpersonene er opptatt av hvorvidt et barn kan bli instruert i hva de skal si eller ikke til barnevernet. Saksbehandler Eline sier at barn i noen tilfeller får beskjed om hva de skal si eller at de vet hva som er hemmeligheten i familien, og dermed velger å være lojale i form av å ikke si noe. Jeg forstår hemmelighet i familien, utfra hvordan Eline uttrykker seg, som både uttrykk for at mor slår barnet eller at far er rusavhengig. I sitatet nedenfor forteller Cecilie om årsaken til hvorfor hun ikke var åpen ovenfor barneverntjenesten om samvær med sin mor og hvorfor hun ikke fortalte om volden hun ble utsatt for av sin far og bror før hun ble plassert i barnevernets regi:

Med meg så var det nok det å ikke skuffe mamma, fordi jeg visste så godt at hun ville at jeg skulle være der egentlig hele tiden, ikke bare mer samvær, men bo der. Ho visste nok at det aldri kom til å skje, men det.. ja, kanskje det er litt gjensidig også, at både foreldre og barn sier at de vil være mer sammen bare for at den andre ikke skal bli lei seg og skuffet. Med min pappa så var årsaken at jeg nok var redd for at han skulle bli enda sintere og gjøre enda vondere ting med meg. Ja, og det, og det var nok det samme som med broren min, altså det at jeg ikke sladret på ham. Eller så var det aldri sånn med meg at noen truet meg på livet eller noe sånt for at jeg ikke måtte si noe. Nei, aldri det. Men det var bare sånn jeg skjønnte, man fortalte ikke det. Nei.. det er rart det der.. man bare visste liksom.

(Cecilie)

Slik jeg forstår Cecilie så sier hun at både barn og foreldre kan ha et ønske om å ikke såre hverandre, derfor velger de å si noe annet enn det de egentlig ønsker eller de sier det de anser som mer fornuftig ut fra situasjonen. Ut fra det Cecilie forteller så forstår jeg at hun unnlot å fortelle om sin situasjon av to ulike årsaker, både for å unngå å såre foreldrene sine, samt at hun var redd for represalier fra far.

3.2.2 Barns frykt for konsekvenser

Fagpersonene snakker mye om at barn kan oppleve trusler fra sine omsorgspersoner dersom de forteller om omsorgssvikten. De sier at foreldrene kan true med tap av goder, at de vil bli bortplassert av barneverntjenesten eller at foreldrene truer med å ta livet sitt. Videre nevner fagpersonene at det også kan handle om redsel for represalier i form av vold fra sine omsorgspersoner dersom de forteller hvordan de har det. Berit vokste opp med en voldelig far og forteller at hun fryktet at barneverntjenesten ville snakke med faren om det hun fortalte. Hun sier at hun holdt tilbake informasjon i frykt for hva slags straff hun kunne få fra far når hun kom hjem. Senere, og etter at hun var plassert av barneverntjenesten, hadde hun utfordringer i samværet med mor som var alkoholiker. Berit forteller om samvær preget av vonde opplevelser som hun ikke sa fra om:

Når jeg besøkte mamma og hvis jeg var ærlig når jeg kom tilbake om at hun hadde drukket, så ble jeg bare nektet å se henne. Altså da ble jeg fratatt samvær. Så da begynte jeg jo å lyve, for jeg visste jo at jeg ikke kunne være ærlig. Og jeg turte ikke gråte når jeg kom hjem, jeg tenkte at det måtte gå 14 dager før jeg kunne gråte. Om jeg så slår meg liksom, sånn at de ikke skal tro at mamma hadde drukket, sånn at jeg skulle få se ho om en måned igjen. Så jeg savnet veldig en voksen person som jeg kunne få lov til å fortelle hvordan jeg hadde det. Uavhengig av hvor ille det var, så fikk man heller prøve å tilrettelegge sånn at besøkene kunne bli ivaretatt, men bli beskyttet. Og jeg følte bare at det ble en straff, at da fikk du ikke se ho. Jeg husker da jeg oppdaget at mamma drakk rødsprit, så stod det på flaska at det var helsefarlig, Det var straffbart, og jeg trodde at ho ble satt inn i fengsel hvis noen fikk vite det her. Og jeg trodde ho skulle dø, og det her kunne ikke jeg dele med noen. For da kunne ikke jeg få se mamma på lang tid. Sånn at jeg skrev inn til et ukeblad, for å spørre hva jeg gjør og hvor farlig er det. Og jeg tror det tok seks uker før jeg fikk svar i ukebladet. Jeg gikk jo uke etter uke for å se om jeg hadde fått noe svar. Framfor at jeg hadde fått lov til å få fortalt i fosterhjemmet eller til barnevernet, hvordan jeg faktisk hadde det, så gikk jeg mye med vonde følelser alene, som jeg tror var med på å skade meg veldig. Jeg tror det gjorde mer skade enn selve opplevelsen, å gå med det alene som barn.

(Berit)

Slik jeg tolker det Berit forteller så griper hun fatt i flere problemstillinger. Frykten handlet blant annet om at hun fryktet at barneverntjenesten ville innskrenke samværet med moren dersom hun fortalte hvordan hun hadde det sammen med mor som misbrukte alkohol. Berit

gav uttrykk for et sterkt savn etter en person hun kunne dele disse opplevelsene med, slik at de vonde opplevelsene og tunge tankene ble lettere å bære. Det siste hun tar opp, slik jeg forstår henne, er hvorvidt hun hadde tatt mindre skade av samværene, dersom hun hadde fått mulighet til eller våget å fortelle om de vonde opplevelsene. Det sistnevnte kommer jeg tilbake til under neste delkapittel. Alle disse bekymringene Berit hadde bidro til at hun ikke sa noe. Jeg ser det som interessant, og som et viktig perspektiv å ha med seg, at barn ikke sier noe fordi de er redde for hvilke konsekvenser det vil få for dem. For eksempel i form av mindre samvær med biologiske foreldre dersom de forteller om det til barneverntjenesten.

3.2.3 Barns utvikling

De sakkyndige sier at utviklingspsykologi er noe en må ha med seg når en skal forstå barn. Å ha kunnskap om de ulike utviklingsstadiene i barns liv og å forstå hvordan mennesker utvikler seg og fungerer generelt, og barn spesielt, er vesentlig. Kamilla understreker at det å vite hvilket utviklingsnivå barnet er på er sentralt når en skal forstå og tolke det barnet sier. Kristine uttrykker seg slik om dette:

Jeg tror at det noen ganger kan være lettere å avdekke hva barnet sier hos de yngre barna for de røper seg litt i hvordan de agerer i en omsorgssituasjon og med sine reaksjoner. Mens de større barna klarer ofte i større grad å ha et ytre og et annet indre. Og det er jo noe som vi alle lærer. Når vi går på butikken så viser vi jo ikke frem våre innerste følelser. Så det er en normal del av hvordan vi skal forholde oss til samfunnet. Og klare å holde noe tilbake. Det er lettere å gjøre observasjoner for eksempel av en 2 åring eller en 7 åring enn å gjøre det av en 14 åring i relasjon med foreldrene. Med de små barna så er det mer åpenbart, for de trenger også foreldrene på en annen måte.

(Kristine)

Karianne er også opptatt av barnets alder, men på en noe annen måte enn Kristine:

Det er jo viktig å vite alder. Og det andre jeg er opptatt av, er dette barnet evnemessig sånn relativt godt utrusta. Fordi at, det handler litt om logikken til barnet og hvordan du kan snakke med barnet og hva det kan forstå. Det er også viktig.

(Karianne)

Slik jeg forstår det de tre sakkyndige sier om utviklingspsykologi, så er det viktig å ha med seg denne kunnskapen i møte med barn, slik at de kan bli tolket og forstått ut fra sitt

alderstrinn og livssituasjon. Ut fra hva både Kristine og Karianne sier, så må det tas høyde for barns alder og modning når en snakker med barn. Det er viktig å kjenne til barnets utviklingsnivå med tanke på å snakke til dem ut fra det utviklingsstadiet de er på, og at barnets tankegang også utgjør en del av vurderingsgrunnlaget når fagpersoner skal forstå og tolke hva barn formidler.

Flere av fagpersonene, og de tidligere barnevernsbarna, nevner tilknytningsteori som viktig å ha kunnskap om for å forstå det barn sier og deres atferd. Sakkyndig Kristine er den av fagpersonene som snakker mest om dette. Hun sier at kunnskap om tilknytning har vært nyttig og berikende i eget arbeid og hun forteller om hvordan barn utvikler ulike tilknytningsstiler, hvor enkelte barn underkommuniserer sine behov:

Barn kan lære å underkommunisere følelser for eksempel, hvis mamma begynner å gråte hver gang, eller blir sint hver gang du gråter, så lærer barnet etter hvert å ta hensyn. For når den voksne er trygg så kan barnet kjenne seg trygg. Når den voksne er utrygg så smitter det over på barnet. En ting er enkelte situasjoner, men hvis det er et mønster i dette over tid så vil jo barnet utvikle strategier etter hvert på hvordan man kan holde den voksne trygg så det blir trygt for en selv. Og da tenker jeg at hvis gråt for eksempel er et uttrykk som gjør den voksne veldig utrygg, så lærer man seg kanskje å bite det i seg da. Eller hvis det blir farlig når jeg gråter. Jeg jobber nå med et fosterbarn som slo hodet sitt så kraftig at det blødde mye i barnehagen og det var blod overalt. Måtte til legen for å sy fordi det var et dypt kutt i hodet. Barnet foretrakk ikke en mine. Så vet man jo noe om at det hjemmet barnet kommer fra har vært veldig utrygt, her har det vært mye sinne gjennom de voksne. Og da får jeg tanker om at for dette barnet så har det ikke vært trygt å vise frem følelser. Da har man ikke fått den støtten og tryggheten man trenger til å vise at man er lei seg. Det kan være motsatt også, hvis barnet gråter. For gråten kan jo gjerne forsterke litt når barnet forteller at det ikke vil til pappa. Det er lett å komme med eksempel på hva som er uttrykk for følelser, men man vet jo også, hvis man skal snakke om ulike tilknytningsstiler, hvis den voksne hele tiden har behov for bekreftelse til å bli behøvd, å bli trengt, at barn kan uttrykke et mer behov for støtte enn den egentlig har. Det kan være gråt eller at man søker den havnen istedenfor basen mye mer. At man tilsynelatende vegrer seg for utforskning. Men nå har ikke jeg gått inn og forklart COS teorien og sånne ting, men det er jo inn i hele den modellen som du sikkert kjenner til.

(Kristine)

Slik jeg forstår det Kristine her sier, så handler det om å se og forstå hvilken tilknytning barnet har eller har hatt til sine foreldre. Og å undersøke om det er noe som kan påvirke vår oppfatning av det barn formidler eller at måten det formidler seg på kan skjule et annet budskap. Som Kristine påpeker så kan for eksempel barns gråt forsterke noe de forsøker å uttrykke. Slik jeg forstår det hun sier så er det viktig at fagpersonen forstår i hvilke kontekster gråt kommer til uttrykk på i samspill med sine foreldre. har blitt brukt i samspillet med foreldrene. Ved å forstå hva barns gråt kan være uttrykk for gir det fagpersonen et bedre grunnlag for å tolke barns reaksjoner. Det barn uttrykker, både gjennom ord og atferd, kan være et resultat av en tilknytningsstil de har utviklet. Kunnskap om utviklingsteori kan bidra til at fagpersoner bedre forstår hva som ligger bakenfor måten barn reagerer og uttrykker seg på:

Jeg opplever jo at barn, for eksempel som har foreldre som sitter i fengsel for mishandling, fortsatt sier at de vil ha mamman sin. Og hvordan skal man forstå dette? Og noen ganger tenker jeg det er ganske lett å forstå, fordi barnet ønsker seg en mamma, eller de ønsker seg en pappa, eller de har et type emosjonelt behov som de kanskje ikke får dekket. Hvis man har mye informasjon om at de blir utsatt for mishandling og de fortsatt sier at de vil ha foreldrene sine, så tenker jeg at det på en måte er lett å tenke at det har noe med forestillingen av en mamma å gjøre. At stemmen sier, at det er et emosjonelt behov, et emosjonelt savn, fordi at det dem snakker om og virkeligheten ikke henger sammen. Også blir det et naivt ønske om at hvis vi bare gjør sånn så forandrer det seg. Da blir det, de ordene dem sier, for meg lettere å tolke i retning av at det handler om et savn om begrepet mamma for eksempel. En mamma, eller at mamma skulle vært annerledes.

(Kristine)

Slik jeg her tolker Kristine så sier hun at når barn utsettes for mishandling og samtidig uttrykker at de vil være med foreldrene, så kan det handle om å få dekket et emosjonelt behov og ikke nødvendigvis at de faktisk ønsker å være sammen med dem. Kristine sammenholder dette med informasjonen som ligger i saken og vurderer, slik jeg forstår henne, at det ikke nødvendigvis handler om at de ønsker å være sammen med sine foreldre. Cecilie opplevde vold både fra sin far og bror i oppveksten. Da barneverntjenesten kom inn i saken ble hun og broren plassert i hvert sitt beredskapshjem i samme kommune. Cecilie forteller at hun ønsket å flytte til et fosterhjem i nærheten av sin bror, men ble ikke hørt på dette ønsket:

Når jeg skulle flytte til fosterhjemmet mitt, da var jeg 9 år og hadde bodd i beredskapshjem nesten ett år. Broren min bodde i (navn på by) han også, så jeg ville ikke flytte fra (navn på by). Det var hovedgrunnen, også hadde jeg begynt på skolen og fått venner der, samme skole som broren min. Jeg sa helt tydelig fra om hva jeg ville, men det hørte de ikke på. Da kom de med noe sånt som at det ikke var bra for meg å bo så i nærheten av broren min og at det nok var vanskelig for meg å være ærlig på hva jeg ønsket. De snakket om at vi ikke var helt bra for hverandre, og de var redd for at han skulle være slem mot meg. Men jeg prøvde å si at han ikke var sånn lenger. Ja, kjære vene, han roet seg jo totalt ned etter at han kom til fosterhjemmet. Det var vel kanskje en hendelse hvor han ble fryktelig sint og det gikk utover meg, men det var helt i starten. Og helt ærlig så gikk det veldig bra, en hendelse fra eller til etter alle de årene.. Jeg var på en måte vant til det, hvis du skjønner. Husker jeg var veldig fortvilt og gråt masse over at jeg måtte flytte vekk fra broren min. jeg sa jo klart i fra, men... tror de hadde bestemt seg og var helt låst i at det ikke var bra. På en måte kan jeg jo forstå, ut fra alt det han gjorde mot meg i perioder. Vi snakker brennmerker, kasting av gjenstander også videre liksom. Han var jo som faren min, bare ikke så ille. Men det er klart at han slet jo med sitt, etter alt han hadde gjennomgått, og han ble jo totalt forandret da han ble flyttet. Selv om de var redde for at han skulle skade meg så glemte de på en måte å, .. ja, de glemte å ta med i vurderingen at vi tross alt hadde et nært bånd. Jeg tror egentlig det er det som er, eller var da, vanskelig å forstå, at selv om noen er slemme mot deg så kan man faktisk være veldig glad i den personen.

(Cecilie)

Berit ble utsatt for seksuelle overgrep av sin onkel. Både barneverntjenesten og fosterforeldrene nektet henne å ha kontakt med ham selv om hun ønsket det. Hun ville ivareta kontakten med ham, men verken fosterforeldrene eller barneverntjenesten etterkom dette ønsket. Samværet med moren ble også redusert etter hvert. Berit forteller:

Jeg tenker at når jeg ble tatt fra når jeg var ni år, så hadde jeg allerede blitt så skadet. Jeg var mere vant til å se mora mi full enn edru. Og jeg tenker at når et barn har levd i det i så mange år, så tenker jeg at da kan man ikke bare bryte den relasjonen. Tar du et barn ved babystadiet så er det mye lettere. Jeg tror at kanskje saksbehandlere, jeg hadde flere forskjellige da, at de kanskje glemmer relasjonens betydning til biologiske foreldre og familie. At uavhengig så ille det for utenforstående er, så er det faktisk mor og barn, eller far og barn. Og jeg tror, siden det tok så lang tid etter at jeg ble flyttet, at skaden ble større ved å frata

meg alt samvær.

(Berit)

Dersom en ser det Kristine sier i lys av det Cecilie og Berit formidler, er det to ulike måter å forstå barns ønsker på når det gjelder kontakt med foreldre som har utsatt dem for grov omsorgssvikt. Kristine forteller, som nevnt ovenfor, at barn som har vært utsatt for mishandling ikke nødvendigvis ønsker kontakt med sine omsorgspersoner, men at det handler om et emosjonelt behov som skal dekkes. Slik jeg forstår det Berit og Cecilie sier så er det faktisk mulig at barn kan ønske kontakt med noen som har sviktet dem. De snakker begge om den sterke tilknytningen de har til sin familie, på tross av hva de har blitt utsatt for. Berit er også, slik jeg tolker henne, inne på hva som var det beste for henne. Hun berører en viktig diskusjon om hvorvidt barns tilknytning til sine foreldrene bør vektlegges forskjellig og at det bør tas hensyn til barnets alder når barneverntjenesten iverksetter omsorgsovertakelse. Spørsmålet her blir om fagpersonen forstår det barnet sier ut fra barnets eller eget faglige ståsted. Dette blir mer belyst i neste kapittel.

3.2.4 Barns uttrykksformer

Alle fagpersonene, samt Cecilie og Anne, nevner at en bør se på hvordan barnet responderer verbalt og kroppslig når fagpersonen skal forsøke å forstå det barnet formidler. Saksbehandler Eli sier at noen barn er lette å tolke fordi de har et ganske ubesværet språk og snakker tilsynelatende før de tenker. Videre sier hun at andre barn kan være vanskelige å tolke fordi de gir uttrykk for at alt er bra. Både Eli og de andre fagpersonene sier at det er viktig å se om barnas kroppsspråk samsvarer med det de sier verbalt. Det barn sier i rene ord kan være noe helt annet enn hva de faktisk mener. Anne, Eli og Eline uttrykker seg slik om dette:

Selv om jeg ikke sa så mye så, så forstod hun på en måte hvordan jeg hadde det. Det virket som om hun da forstod kroppsspråket mitt, fordi det var ikke alltid at jeg kunne fortelle hvordan jeg hadde det eller at jeg hadde problemer med å sette ord på hva jeg følte. Mens hun klarte å sette ord på det, for eksempel når jeg sier ting og ikke klarer å finne ordet, så kommer hun med et eller to ord.

(Anne)

For en tid tilbake så var det snakk om at en gutt skulle på samvær til far. Ja, det er greit jeg får dra til pappa. Så snur han seg også setter seg mot vinduet, så at vi ikke skal se at tårene

triller. Han sier for øvrig at han får dra, hvis ikke så blir det så mye drama. Men han, hvis vi skulle hørt på det han sier da. Det er best om jeg drar. Besøke pappa. Det sier ordene. Men han vrir seg på benken, du ser ubehaget i kroppen. Og han har et ganske tydelig og greit kroppsspråk å lese. Han klarer ikke på en måte å manipulere kroppen sin til å vise noe annet enn det. Han har på en måte tydelig uttrykk da, men ikke verbalt.

(Eli)

Det å være sensitivt ovenfor hva dem responderer, hvordan barnet responderer på hva jeg sier eller spør om. Så det om de svarer kort, om de svarer utfyllende, om de ser på meg. Om barnet ser på meg, snur seg vekk. Hvordan barnet responderer på det jeg rett og slett sier, det kan være alt fra å informere om hva vi jobber med, til den konkrete bekymringsmeldingen eller hverdagslige ting jeg spør om.

(Eline)

Slik jeg forstår de tre sitatene så handler tolkningen av det barn formidler både om å lese kroppsspråk og å lytte til det de sier, men også om å kunne hjelpe dem med å sette ord på opplevelser som kan være problematisk å uttrykke. Sagt med andre ord, så handler det om å være sensitiv på hvordan barnet responderer, både verbalt og kroppslig, slik at fagpersonen kan vurdere om ord og kroppsspråk samsvarer og/eller om ordene de bruker gir mening i forhold til hva de blir spurt om. Eline bruker ordet sensitiv, noe jeg opplever at samsvarer med måten de andre to uttrykker seg på. Å være sensitiv ovenfor barnets kroppsspråk, og hvilke ord de bruker, kan bidra til at fagpersonen forstår barns uttrykksformer bedre.

Saksbehandler Else sier det er interessant å utforske det barnet sier, hva som ligger bak de ordene de bruker og ikke minst hva de ikke sier:

For vi vet jo hva barnet sier i rene ord kan være langt ifra hva de faktisk mener. Også tenker jeg at i det å forstå, så er teorier rundt narrativer veldig interessant. Hva de utelater, hvilke ord bruker man, hva er det man husker gjennom et liv når man skal fortelle historien om sitt liv. Så husker man jo de store episodene, man husker ikke de der 70 grå hverdagene, men man husker den ene dagen som det skjedde noe. Vondt eller bra eller uvanlig da. Så er det ting som kan være veldig vanskelig, kan fortrenge det helt, men noen ungdommer henter dem opp, henter de opp og legger motstand i alt. Som en jente nå som klager på at fosterhjemmet stenger henne ute, de låste døren for henne. Den historien forteller hun til barnevernvakt, til

akutt psykiatrien, til advokat, om hvordan hun blir stengt ute, låst ut av fosterhjemmet. Så når vi da tar et felles møte, og nøster opp i dette her så handler det om at døra er låst i fosterhjemmet fordi hundene hopper opp og tar ned håndtaket. Derfor er døra låst fra utsiden også henger nøkkelen på en spiker ved siden av døren. Ja, det visste hun da. Men døra var jo fortsatt låst.

(Else)

Historien Else her formidler, forteller at det er viktig å utforske barns historie. Generelt så forstår jeg det Else her sier at det er viktig å være nysgjerrig på barnets helhetlige historie. Det slår meg at det kan være en fallgrube å kun fokusere på det fagpersonen ønsker å få kartlagt. Barn kan svare på det de får spørsmål om, og ved ikke å være bevisst på andre spørsmål omkring barns situasjon, kan helheten i barns fortellinger utebli. Barn bør kanskje, utfra det Else her sier, minnes på eller motiveres til å huske/fortelle om gode opplevelser også.

Saksbehandler

sier det er viktig å stille utdypende spørsmål til barn, slik at deres historie ikke blir stående uten oppfølgingsspørsmål. Sakkyndig Karianne sier også at det er viktig å være interessert i barns historier:

Du må tillate deg selv å snevre spørsmålene litt inn. Jeg har vært med og henta unger i barnehagen og spurt; hatt det bra i dag? Nei. Så har det vist seg at ungen har krangla med en annen de siste fem minuttene. Så spurte jeg; var det trist på morgenen? Nei, da var det veldig bra, og da var det bra, og da var det bra. Hadde lekt og holdt på. Men du må stille de riktige spørsmålene, så får du svar. Men de siste fem minuttene så hadde dem krangla. Og derfor så var det ille.

(Karianne)

Det Karianne her sier opplever jeg som illustrerende for hva som kan skje dersom fagpersonen ikke utforsker barns utsagn. Det er også i tråd med det Else sier, om at barn husker de store opplevelsene, enten de er positive eller negative. Følelsene barn kan få etter noe som har berørt dem kan sitte i dem i kortere eller lengre tid. Dette relaterer seg ikke bare til barnehagebarn, slik jeg ser det, men barn i alle aldre som opplever hendelser som preger dem i løpet av en dag. Som Else uttrykker er det viktig å være nysgjerrig på barns historier for å forstå helheten, slik at det ikke bare er en hendelse som blir stående igjen som eksempel på hvordan dagen har vært.

Sakkyndig Kamilla er den eneste som nevner lekens betydning for å forstå det barn formidler. Hun forteller om en gutt som skulle ha henne med i en lek om det å være i fengsel. Denne gutten hadde tidligere fortalt at han var redd for at mors kjæreste skulle komme i fengsel fordi han hadde utsatt barn for overgrep.

Men jeg har jo med det at lek kan formidle ting for eksempel. Som han gutten jeg snakket om i stad. Så er det noe med at jeg går jo inn i det, også prøver jeg å utforske hva skjedde her og hvorfor kom han i fengsel, er du redd. Altså så blir det sånn tredjemanns historie.

(Kamilla)

Kamilla har en bakgrunnsinformasjon her som gjør at det kanskje blir enklere å trekke paralleller fra lekenover til det virkelige liv. Dette sitatet forteller meg at det er viktig å huske på at barn kan formidle seg gjennom lek. Slik jeg ser det kan leken både være til hjelp for å forstå, samt et verktøy å bruke for å få frem viktig informasjon om barns erfaringer og liv. Samtlige av fagpersonene understreker at det er viktig å ha fokus på at barn kan ha opplevd traumer for å forstå hva de formidler. Berit uttrykker seg på denne måten:

Jeg tenker at de som jobber i barneverntjenesten må ha generell mer kunnskaper og utdanning på traumer. Jeg vil tro at store deler av de barna som kommer i barneverntjenesten de er traumatiserte. Nå vet ikke jeg hvor mye de har på barnevernspedagog utdanningen om traumer, men jeg vil tro at det har blitt mer kunnskap om det nå i den senere tid. At det er mye mangler der. Traumer generelt og hvordan møte barn med traumer. Hvordan gjennomføre en vanskelig samtale med et barn, hvor mye har man av det. Den gang hadde man kanskje minimalt av det, det er vel blitt bedre i dag.

(Berit)

Berit formidler, ut fra sine erfaringer, at barnevernansatte mangler kompetanse på traumer. Slik jeg forstår henne så er dette avgjørende for at barnevernet skal kunne møte barnet på riktig måte. Jeg tolker også det Berit formidler at det er annerledes å snakke med barn som har opplevd traumer kontra barn som ikke har det. Å møte barnet på en god og tilpasset måte ut fra hva de har opplevd, kan gi dem bedre muligheter for å åpne seg. Slik jeg forstår Berit, kan kunnskap om hvorfor barn reagerer som de gjør om mulig også bidra til en bedre forståelse av deres uttrykksformer.

Cecilie og saksbehandler Else er de eneste som helt konkret nevner vold som et perspektiv å ha med seg i møte og samtale med utsatte barn. Cecilie sier at hun tror det er viktig for fagpersonen å vite hvorvidt barnet har vært utsatt for vold, og at de har kunnskap om hvordan voldsutsatte barn kan opptre eller uttrykke seg. Hun går ikke nærmere inn på temaet, men Else sier dette:

En jente som kommer fra et hjem med en voldelig pappa for eksempel, hun kan jo være livredd for alle nye menn. Og det kan gjøre noe med henne, som ikke omsorgssituasjonen nå tilsier. Så det er jo hva de har med seg av ting, det barnet kan jo være livredd for mannen som bor der nå eller fosterforeldrene, uten at det egentlig er noe grunn til å frykte det mennesket. Men det gjør jo at barnet kanskje får et urealistisk syn på sin egen omsorgssituasjon da. Fordi man bærer med seg så mye.

(Else)

Dette sitatet illustrerer, slik jeg tolker det, to ulike måter å forstå hvorfor et barn kan være redd for en fosterfar. Det kan være at jenta er eller har vært utsatt for noe av en eventuell fosterfar eller at det er en naturlig reaksjon på at hun har opplevd vold fra sin far. Dersom fagpersonen har informasjon om hvorvidt et barn har vært utsatt for vold så er denne kunnskapen viktig å ha med seg når en skal forstå og tolke barns reaksjoner, både når det gjelder verbale og nonverbale uttrykksformer.

Oppsummering: Fagpersonene og de tidligere barnevernsbarna trekker frem ulike perspektiver som er viktige å ha med seg når de skal forstå meningsbudskapet i det barn formidler gjennom ord og lek. Barn kan være lojale mot sine foreldre, av ulike årsaker, slik at det de formidler må vurderes ut fra det. Dersom det vurderes at barnet uttrykker lojalitet, frykt eller at de er instruert, må barnets uttrykksformer forstås ut fra situasjonen det lever i. Videre er det viktig å ha kunnskap om at barn kan utvikle ulike tilknytningsstiler som fagpersonen må trekke inn i sin forståelse og tolkning både av det barnet sier og formidler gjennom atferd. Det at barn er lojale mot foreldre som har utsatt dem for grov mishandling kan sees på som et emosjonelt savn, som ikke nødvendigvis handler om å ville være sammen med foreldrene, selv om de gir uttrykk for det. To av de tidligere barnevernsbarna minner oss på at barns tilknytning til familiemedlemmer kan være sterk, uansett hva de har blitt utsatt for. Det er derfor viktig å ikke overtolke det barn sier vedrørende sine ønsker om kontakt og samvær. Kunnskap om utviklingspsykologi gjør at barn kan bli tolket og forstått ut fra sitt forventede

alderstrinn. Videre nevnes det at kunnskap om traumer og vold kan bidra til en bedre forståelse av barn, både med tanke på hva de uttrykker verbalt og gjennom sin atferd. Overordnet påpekes det at det er viktig å se på barnets kroppsspråk og hvordan de responderer, samt å utforske deres historier. Alt dette kan være betydningsfulle faktorer for å forstå barnet.

3.3 Fagpersonens egne holdninger og synet på barn i møter med barnet

Foruten barnets eget perspektiv og barneperspektivet ble fagpersonene og de tidligere barnevernsbarna spurt om hvorvidt fagpersonens holdninger og erfaringer påvirker tolkningen av barnets stemme. Det var en selvfølgelighet blant fagpersonene, om at det kan innvirke på deres forståelse av barnet. Måten saksbehandler Eline her uttaler seg på er i tråd med hva de andre fagpersonene sier:

Det er mye vi bærer med oss og som preger oss, det kan være ting vi er klar over og ting vi kanskje ikke har et bevisst forhold til. Det kan være holdninger, fordommer, egne erfaringer og egne vurderinger om hva som er viktig for et barn og hva barnets behov er.

(Eline)

For å forstå barnet på en helhetlig måte er det viktig å være bevisst sitt eget syn på barn generelt, men at det også kan være andre faktorer som kan påvirke vår forståelse av det enkelte barn. Nedenfor i dette kapittelet presenterer jeg hva fagpersonene og de tidligere barnevernsbarna sier om dette.

3.3.1 Fagpersonens egne holdninger i møte med barnet

Som nevnt uttrykkes det at fagpersonens holdninger og bakgrunn kan få betydning på måten en forstår barn på. Holdninger en bærer med seg som følge av erfaring og egen bakgrunn, samt hvordan en oppfatter begrepet barnets beste. Sakkyndig Kamilla sier dette når hun får spørsmål om egne holdninger og bakgrunn kan påvirke tolkningen av det barnet formidler:

Ja, egne holdninger og bakgrunn kan påvirke. Jeg tenker at vi i veldig stor grad skal være oppmerksom på hvordan man opplever det første møte. Hvis jeg syns det første møtet var veldig ubehagelig for eksempel, hva tar jeg da med meg inn i neste møte. Jeg tenker at man skal være veldig bevisst egen forforståelse eller holdninger. Og det er noe med, som i samtale med barn, at man skal være oppmerksom på at det er viktig hvis vi får en sterk hypotese av en ting at vi utfordrer de. Men dilemma er jo hvis vi blir redde. I saker hvor man tenker at det er

vold, at de opplever psykisk lidelse, hvis vi blir redde så kan det hende at vi ikke utfordrer så veldig. Så hvor modige klarer vi å være, hvor pågående kan vi være for å få avkrefta eller bekrefta. Jeg tenker at det er viktig at vi prøver å få tak i også de tingene vi tenker at sånn er det, sånn må det jo bare være. Kanskje spesielt de. Det er jo en del av den på en måte tenke kvalitative forskningen, og i den kvalitative forskningen så er de jo veldig opptatte av at man skal prøve å falsifisere sin egen arbeidshypotese.

(Kamilla)

Dette sitatet forteller meg at det er viktig at fagpersonen reflekterer over egne følelser og vurderinger underveis i saken. Allerede fra før det første møtet finner sted, og utover i saken, har det stor nytteverdi at fagpersonene er bevisst på egne erfaringer og opplevelser og i hvilken grad det påvirker synet på barnet og dets situasjon. Redsel, ubehageligheter eller forforståelse kan, slik jeg tolker det Kamilla sier, føre til at barnets stemme overfortolkes. Det barnet uttrykker kan tillegges en annen mening fordi det vekker følelser eller rokker ved egne holdninger og opplevelser hos fagpersonen. Jeg får her assosiasjoner til det Berit sier. Hun ble utsatt for seksuelle overgrep av sin onkel og vokste opp med en mor som drakk. Hun forteller at moren også etter omsorgsovertakelsen drakk alkohol under samværene. Berit sier barneverntjenesten gjorde en feil vurdering i hennes sak vedrørende samvær med onkel og moren.

Hva er barnets beste? Jeg tenker at man for eksempel fort kan tenke at det beste for barn er å bli skjerma for foreldrene sine. Jeg tenker at det ikke var det beste for meg for eksempel, selv om all sunn fornuft sier at man må skjerme barnet fra det. Men da må man se en helhet. Hvor lenge har barnet levd sånn? Hva er fordelene og ulempene med å ta bort barnet fra situasjonen. Så jeg tror at det med barnets beste, det blir så lett å tenke at man har fasitsvaret. Man kan ikke bare gå ut fra en bok og tenke at barn skal skånes eller ikke utsettes for det eller det. Jeg tenker at det er individuelt og man må ta en helhetsvurdering. Hvor mye skader det barnet å ta det vekk fra situasjonen, kontra å ta det helt vekk fra situasjonen. Kan det faktisk være mindre skadelig å la barnet oppleve noen flere traumer ved at de får noen andre gode relasjoner og opplevelser. (...) Jeg mener at i min situasjon så burde barneverntjenesten ha jobbet mer med en relasjon til moren min selv om hun drakk. Det tror jeg kanskje er vanskelig for mange å forstå, det samme som at jeg skal ha kontakt med onkelen min som er min overgriper. Tror aldri barneverntjenesten hadde vært positiv til det. Joda, jeg møtte ham jeg, men jeg så ham i smug, jeg møtte ham.. Saken ble henlagt hos politiet, men

barneverntjenesten nektet samvær med onkelen min etter på. Men vi møtte onkel hos mormor, og han tok med meg på tur i smug. Det skjedde aldri overgrep igjen, men jeg tror at for Ola Nordmann så er det vanskelig å bare tenke at et barn skal være sammen med overgriperen sin, det tror jeg bare ligger i vår natur at sånn skal ikke skje.

(Berit)

Slik jeg forstår Berit så problematiserer hun begrepet barnets beste som generelt begrep og at fagpersonens egne holdninger i for stor grad kan påvirke hva de legger i begrepet barnets beste, fremfor å lytte til barn. Jeg opplever at hun trekker frem at det er viktig å bygge og opprettholde god kontakt med barns nære omsorgspersoner, på tross av hva disse har utsatt dem for. For Berit var dette viktig, fremfor at fagpersonen skulle skjerme henne fra potensielle traumer. Sakkyndig Karianne er inne på noe av det samme som Berit sier. Karianne forteller om en jente som har blitt utsatt for grov vold av moren sin:

På mange måter må man forsikre at man ikke overfortolker. Sånn at man aldri tar barn troverdig hvis ikke det er enig med enn selv. Altså, man må ikke gå i den fellen heller. Med barnet som vil møte mamman sin på en måte. Jeg tenker at det er viktig å ta det alvorlig. At tiltakene kan bli tilpasset slik at ikke hennes syn blir avfeid. Det går ikke ann å ville møte en mamma som har utsatt deg for så mye vold, ikke sant. Det kan ikke være bra. Det vil jeg tenke sånn beskyttelsesinstinktet mitt vil jo umiddelbart når jeg fikk den saken der så tenker jeg herregud hun skal jo ikke møte mamma. Samtidig så tenker jeg at det mitt første inntrykk, men så må jeg jo sjekke det ut når hun sier at hun vil det. Så det er noe med å ikke avfeie, selv om man ikke er enig. Også er det noe med å se det i det totale perspektivet i forhold til hva er det som ligger av informasjon her, kan det gi noe viktig informasjon i forhold til å fortolke.

(Karianne)

Jeg forstår Karianne dithen at det er viktig å være bevisst egne holdninger og følelser. Dersom barnet sier noe som strider mot det en som fagperson tenker er det beste for barn generelt må en likevel ikke avfeie det barnet sier. Det kan kanskje være lett å tillegge det barnet sier en annen mening, i forsøk på å tilpasse fagpersonens egne oppfatninger om hva som er bra for det aktuelle barnet. Det kan bli en overfortolkning dersom fagpersonen ikke erkjenner at egne følelser og holdninger kan påvirke deres vurderinger.

Alle fagpersonene sier at det er viktig å ha informasjon om saken når de skal tolke hva barn sier. Saksbehandler Else sier i tillegg dette, noe som også saksbehandler Eline er inne på:

Jeg tenker jo at jo mer du vet om den totale situasjonen, jo bedre er det. Det kan gjøre det enklere å tolke, men så er det også lettere å tolke feil og tenker jeg. Så jo mer vi vet så har vi jo dannet oss ganske sånne klare bilder oppe i hodet som gjør at vi kanskje er litt for forutinntatt da. Det er en avveining hele tiden.

(Else)

Selv om informasjon om saken kan gjøre det enklere å forstå barnet så forstår jeg det Else sier her at fagpersonen også kan ha en forforståelse, eller være forutinntatt på en måte som gjør at hun kanskje ikke er sensitiv nok for det barnet uttrykker. Det kan bli vanskelig å tolke det barnet sier dersom en har en klar oppfatning om hva sakens kjerne er.

Cecilie forteller at hun var 5 år da første bekymringsmelding kom. Det gikk enda noen år før barneverntjenesten avdekket den grove omsorgssvikten. Når hun snakker om hvorfor det tok så lang tid før noe ble gjort sier hun blant annet dette:

De (fagpersonene) danner seg et bilde og når de snakker med barnet så er det kanskje lett å henge seg opp i det man tenkte først kanskje. For eksempel sånn som med meg da, så sa jo ikke jeg noe. De snakket med foreldrene mine først når det kom bekymring på grunn av mye fravær i barnehagen. De fremstod nok som kjempefine og snakket om ditt og datt om meg, også snakker de med meg som ikke sier noen ting. Hadde de snakket med meg først, så hadde de kanskje undret seg over hvorfor jeg ikke snakket og vært mer skeptisk i møte med foreldrene mine.

(Cecilie)

Slik jeg forstår Cecilie så sitter hun i dag som voksen og lurert på om det kunne vært et annet utfall for henne dersom barneverntjenesten hadde snakket med henne først. Slik jeg tolker sitatet så undrer hun seg over om saksbehandlerne hadde vært mer nysgjerrige på hennes atferd dersom de ikke hadde møtt hennes foreldre først. Det Cecilie her sier kan kanskje sees i sammenheng med det Else sier om å være forutinntatt.

Sakkyndig Kristine forteller om hvordan en kan bli påvirket av Høyesterett ved fastsettelse av samvær:

Jeg kjenner til en mor som er rusbruker, og fosterhjemmet så jo det at hver gang denne jenta var på samvær så ble jo alt det de hadde bygget opp revet ned igjen. Og sånn vet vi jo også at

det kan være. Eller barn som får alvorlig funksjonsfall i lang tid etter på og så er det noen ganger vanskelig å sitte å si at det ikke skal være mer samvær også. Hvis høyesterett hadde bestemt at det burde være mellom 6 og 12 ganger i året, ikke 4-6 samvær slik det er nå, og jeg hadde blitt spurt om råd så hadde jeg kanskje sagt noe annet enn det jeg sier nå, for nå er allerede føringene lagt på en viss ting, og det tenker jeg påvirker oss. Og det kan godt hende at vi i ettertid ser at det var dumt.

(Kristine)

Slik jeg forstår Kristine så kan fagpersonen bli styrt av Høyesteretts føringer når det gjelder fastsettelse av samvær. Fastsettelse av samvær vurderes ut fra familiehistorikk og barnets aktuelle situasjon, samt at barnets mening skal tillegges vekt etter alder og modenhet. Dersom et barn gir uttrykk for å ville ha mer samvær med sine foreldre kan fagpersonen likevel, utfra min forståelse av det Kristine sier, legge mindre vekt på barnets ønsker på bakgrunn av anbefalinger og faglige føringer på hva som er best for barn generelt. Sagt med andre ord så vil fagpersonen bli styrt av hvordan de oppfatter hva som er barns beste generelt, og hvilken holdning en har til hvor mange samvær det bør være i året. Som Kamilla snakker om kan det da muligens skje at fagpersonen overfortolker det barnet sier, slik at det passer inn med de føringer som Høyesterett gir.

3.3.2 Hvem vet best, de voksne eller barna?

Alle fagpersonene understreker at barns mening skal høres, men at det ikke alltid blir slik i praksis at deres meninger tillegges like stor vekt. For å forklare at barn ikke alltid vet sitt eget beste, trekker sakkyndig Kristine paralleller til sitt eget barn vedrørende grensesetting når det gjelder spilling. Når datteren spiller mye merker Kristine at dette ikke er bra for henne, selv om hun ønsker å spille mer. Her går Kristine inn og setter tydelige grenser:

Barn kan jo si veldig mye om hva de mener, men det er jo ikke alltid vi velger å lytte til eller tenker at det er det klokeste det dem mener, det er ikke alltid at det er det klokeste for dem selv. Og da tenker jeg at vi som voksne må ta kloke beslutninger og gjøre det som er best på sikt og ikke bare her og nå. Så langt det er klokt skal man lytte til det barnet sier, litt avhengig av alder selvfølgelig, men barn i Norge har jo fått lov til å påvirke mye selv. Og det tror jeg er bra, samtidig som man må, de gangene det foreligger informasjon om at det finnes bekymringsfulle forhold, som strider imot at man skal lytte til barnet, så tenker jeg at da må man være kloke voksne og ta andre beslutninger. Så jeg tenker det er ganske komplisert å

tolke hva barn sier. Det må forstås inn i en sammenheng. Samtidig så skal man ha tillitt til det de sier, selv om jeg kan ha mer informasjon eller tolke det på andre måter. Og det er min oppgave som psykolog og bruke faget mitt på å forstå det på en best mulig måte, så man kan ta best mulig beslutninger rundt barn. Så tenker jeg jo samtidig at det barn sier kan være deres reelle opplevelse og deres reelle ønske i situasjonen. Og jeg tenker at det kan gå sammen. At jeg tenker det annerledes, men at jeg kan ha min forståelse og tanker om hva som ville vært det beste også kan barnet samtidig tenke og føle at denne løsningen vil bli best for meg. Men kanskje i ettertid som voksen se tilbake også ha andre tanker rundt det.

(Kristine)

Slik jeg forstår det Kristine sier så har hun en grunnholdning om at barn ikke alltid vet hva som er deres eget beste. Jeg oppfatter at hun formidler at det er viktig å ha tillitt til det barn sier, men at det må vurderes i forhold til sakens kontekst og den informasjonen som foreligger i saken. Jeg forstår det slik at Kristine har tillitt til at det barn sier er reelt for dem, men at hun likevel kan tolke det de sier på en annen måte, fordi barn ikke alltid ser hva som er best for dem selv. Dette er i tråd med det Cecilie og Berit sier om egne opplevelser, sett fra deres voksne perspektiv. Berit sier dette:

Jeg ville bo hos mamma. Også skulle jeg jo flytte hjem til pappa, for han kjørte jo rettssak. Altså, jeg som barn ville jo aldri skjønt den gangen, tenker jeg. Jeg skjønner i dag at det var riktig å ikke flytte meg til noen av dem.

(Berit)

Cecilie er inne på det samme som Berit:

Det er klart, sett nå i etter tid, så hadde de sikkert rett i mye, for det er klart det at når jeg som barn sier noe i den situasjonen så visste jeg vel kanskje ikke helt hva jeg mente. Jeg kan huske at jeg sa ting som jeg ikke helt mente, og da var jeg faktisk glad flere ganger for at saksbehandleren kom tilbake og sa at det ble noe annet. Også var det jo andre ganger som jeg husker at de sa noe helt annet som jeg tenkte var helt feil, men det jeg ser nå da, det er at det jeg tenkte var best den gangen, det ser jeg nå at kanskje ikke var det beste. Sånn sett i voksen øyne da. Også, ja, det vil jo si at det var ikke alt som jeg ser nå var det beste, men de store linjene kanskje. Så det er vel kanskje sånn at, ja, at barn kanskje ikke alltid ser sitt eget beste da. Men da tenker jeg at det er utrolig viktig at barneverntjenesten vet, eller klarer å

vite, eller vurdere da, hva som skal til for å vite det. For det er nok ikke lett for barna alltid å vite, som står midt oppe i det. Med mange følelser til både det ene og det andre.

(Cecilie)

Både Cecilie og Berit snakker om at de først etter å ha blitt voksne forstod at det ble tatt riktige beslutninger, til tross for at det ikke samsvarte med det de tenkte og mente som barn. Slik jeg forstår dem, så formidler de at barn ikke alltid evner å forstå hva som er det beste for dem selv når det gjelder store, viktige avgjørelser. Anne har en annen opplevelse enn Berit og Cecilie. Anne kom under barnevernet når hun var ungdom og formidlet gjennom intervjuet at hun stort sett opplevde seg hørt og forstått. Hun er den eneste som fremhever barnet selv som den viktigste kilden til å forstå hva som er dets beste:

Det er barna som vet best. De voksne må samarbeide med barnet og høre hva de vil. Common ground, som jeg tror betyr felles plattform. De voksne kan tro hva som er det beste for barna, men det beste er å høre med barna, det er viktig å forstå hverandre.

(Anne)

3.3.3 Vurdering av barns troverdighet

Samtlige av fagpersonene sier at de ser på barn som troverdige når de formidler seg verbalt. Samtidig kommer alle med noen betraktninger om at det barn formidler ikke alltid kan forstås bokstavelig. Saksbehandler Eline sier det på denne måten:

Jeg har jo vært på barnehuset mange ganger med barn og de kan fortelle og oppleve at de har blitt slått. De kan fortelle at mamma slår for eksempel, uten og konkret kunne si så veldig mye annet enn at hun drar meg i armen eller at hun kjefter. Barna sier at de blir slått, men ut fra beskrivelsene når avhører spør hvordan og hva, så er det ikke det de kjenner til som et slag da, for eksempel det å bli slått. Men det betyr ikke nødvendigvis at barnet ikke opplever det for det, for de har kanskje ikke opplevd direkte fysisk vold eller det å bli slått med knyttneve eller flathånd, men det er kanskje sånn det føles for barnet. Det har blitt krenket, selv om de ikke har opplevd det fysisk så var det en måte å formidle det på. Opplevd at noen har opplevd makt over det, ved for eksempel å ta de hardt i armen og nå må du gå på rommet ditt for nå oppfører du deg ugreit. Så jeg opplever at det barn forteller er troverdig, men så tror jeg man må forstå det i den konteksten også, og se på helheten. Ikke kun ha fokuset på det å bli slått, og at det er straffbart, men å forstå hva det er barnet emosjonelt opplever og

formidler. Jeg opplever jo barnet som troverdig, det gjør jeg jo. Men så er det som sagt å sette det i en kontekst og å forstå det både utfra barneperspektivet, hvordan barnet tenker, føler og formidler, og hvordan de setter ord på ting. Sett opp mot den kunnskapen man har til barnet, den erfaringen vi har i møte med barn og i samtaler med barn og sette det i en sammenheng.

(Eline)

Slik jeg forstår Eline så kan en ikke alltid tolke ordrett det barn sier. Barn bruker andre begreper og ord for å formidle at de ikke har det bra. For å forstå det barn sier er det viktig å sette det som formidles inn i konteksten barnet lever i, og ta med den informasjonen fagpersonen har om foreldrene og barnets omsorgssituasjon. Det barnet sier må utforskes og fortolkes for å få frem meningsinnholdet, men det betyr ikke det samme som å si at barn ikke er troverdige. Eline kommer med et eksempel der barnet sier at mamma slår, men så kommer det frem at mor ikke har slått fysisk. Ut fra hva Eline videreformidler fra barnet så utforsker politiet nærmere hva barnet mener med å slå, deretter undersøker barneverntjenesten hvorvidt det kan ligge en krenkelse bak de ordene barnet har brukt. Det barnet sier avfeies ikke, men barnets måte å uttrykke seg på settes inn i en større kontekst.

Karianne sier at hennes erfaring er at barn har tanker og meninger om det som skjer, men at de ofte mangler ord og språk til å formidle seg. Hun sier at barn er logisk annerledes enn voksne, noe som gjør at det de sier kan oppfattes som lite troverdige. Det handler derfor om å forstå deres tankegang. Saksbehandler Else sier det på denne måten:

Barna er troverdige i det dem forteller, men ikke i de ordene dem bruker. Troverdig i å formidle en følelse også bruker man de ordene eller ordet som man tror man vil bli forstått med. Og da kan man få sånne historier som at pappa slår meg, men han gjør kanskje ikke det, men hun har det så følt for hun er redd for den mannen da. Så jeg tenker jo at barn er troverdig i det å formidle at de har det vondt, at det ikke er bra. Men de mangler de riktige ordene også bruker man ord som gjør at de kanskje blir oppfatta som ikke troverdige da. Og den er egentlig ganske skummel.

(Else)

Slik jeg forstår det Else sier, så må barns troverdighet sees i lys av at de forsøker å formidle et budskap som kanskje kan oppleves problematisk å begrepsfeste. Det vil si at barnet alltid er

troverdig i de følelsene de forsøker å uttrykke, men at de kan bruke andre ord enn det voksne gjør. Det Else sier forteller meg at fagpersonen alltid bør utforske det barn sier, nettopp fordi de kan definere ting annerledes enn voksne. Dersom fagpersonen avfeier det som sies fordi de ser på barn som lite troverdige kan det få store konsekvenser. Når fagpersonen ikke følger opp barns utsagn, eller sagt med andre ord, ikke har forstått barnet riktig, kan det bidra til at problematiske omsorgsforhold ikke blir avdekket.

Samtlige av fagpersonene sier at de tar høyde for at barn kan si ulike ting utfra den kontekst de lever i, uten at det nødvendigvis betyr at de er lite troverdige. Flere gir eksempler på at barn kan formidle at de ønsker å bo hos begge foreldrene, når de gir uttrykk for sine ønsker om hvor de vil bo, uten at det bør være noen motsetning i det. De sier at barnet påvirkes av den situasjonen de er i eller hva de opplevde i går. Samtidig trekkes det frem at det barnet sier kanskje har større troverdighet dersom det konsistent over tid, enn om det de sier bare forekommer en enkeltstående gang. Alle fagpersonene sier at de velger å tro at barn ikke lyver, selv om noen av saksbehandlerne kommer med eksempler på dette. Eksempelene de kommer med er når ungdom ønsker seg ut av en vanskelig omsorgssituasjon og de har hørt at barneverntjenesten kan flytte barn ut av hjemmet. Saksbehandler Eli sier, i likhet med de andre saksbehandlerne, at det er en grunn til at barn lyver:

Jeg velger å tenke at unger er troverdige, selv om vi vet at av og til så skjer det at unger lyver. Men da er det en grunn til det og da, at unger lyver. Egentlig så er det litt sjeldent at de lyver seg inn i problemer, som regel ut av dem. At du har en grunnholdning på at det som unger sier og det unger formidler til oss det er det som er sant for dem hvert fall. Og noen ganger så har vi også tatt feil, fordi ungene har diktet opp litt. For noen legger på litt eller sier noe som ikke er sant, kanskje for å få oppmerksomhet og alt det der. Men grunnholdningen vår er at når en unge formidler at den har det vanskelig eller har blitt slått eller enda verre, utsatt for seksuelle overgrep, så skal vi tro på den ungen.

(Eli)

Slik jeg her forstår Eli så beskriver hun barns troverdighet på to ulike måter. Barn er som oftest troverdige, men de kan også omskrive visse situasjoner. Det andre jeg opplever at Eli sier om barns troverdighet er, at barn som oftest er troverdige ut fra at de uttrykker det som er sant for dem selv. Slik jeg forstår Eli i denne sammenhengen så vil hun ikke betegne det som å lyve.

3.3.4 Barns evne til innsikt i egen omsorgssituasjon

Fagpersonene fikk spørsmål om barn har innsikt i egen omsorgssituasjon. Sakkyndig Kristine sier at det kan være varierende hvorvidt barn er innsiktsfulle. Hun uttaler seg slik om dette:

Også er det noe med at for å utvikle evne for refleksjon, det å kunne ha innsikt i sin egen omsorgssituasjon, det fordrer en viss grad av refleksjon. Man utvikler også refleksjon i samspill og i dialog med voksne. Så de som vokser opp med foreldre som snakker mye med barnet, som snakker om sammenhenger og som stimulerer til refleksjon, de vil kanskje også få barn som vil ha større innsikt eller større evne til å tenke seg til ting eller se ting utenfra. Mens barn, og dette er jo et dilemma, en del barn som vokser opp i for dårlig omsorg har ikke den type støtte hos de voksne. De blir kanskje ikke stimulert til å se selv i sammenheng eller se andre i sammenheng, se egne reaksjoner og andres reaksjoner i sammenheng. Det å utvikle kritisk tenkning eller tenke seg frem til, eller se hvordan man selv påvirker på andre. Vi er jo borte i en del familier hvor sånn type samtale ikke finner sted og da er det større sjans for at barn ikke klarer å vise en sånn type innsikt. Spørsmålet var vel om barn har innsikt, noen barn har det og noen små barn har det også. Men da har man ofte hatt voksne som har pratet med en.

(Kristine)

Det dette sitatet forteller meg er at de sårbare barna, som barneverntjenesten ofte er i kontakt med, ikke alltid har utviklet evne til refleksjon. Barn er derfor til en viss grad avhengig av sine omsorgspersoner for å utvikle innsikt og forståelse for sin egen omsorgssituasjon.

Samtlige av fagpersonene sier at alder har betydning i forhold til hvilken innsikt de har i sin omsorgssituasjon. Sakkyndig Karianne er den eneste som sier at barn ikke har noen forståelse av hvordan de har det før de blir voksne. De andre sier det kommer an på modenhet eller på hvor stor kontaktflate barnet har for hvorvidt de klarer å meddele seg, eller i hvilken form de uttrykker det de ønsker å si. Eli og Else sier at barn som regel ikke sier noe om sin omsorgssituasjon dersom de ikke har forutsetninger for å forstå at de har det annerledes enn andre barn. I forlengelsen av dette sier Eli:

En del unger skjønner at de ikke har det bra. De skjønner det ut fra snakket i vennegjeng, de skjønner det utfra besøk hos venner, og de skjønner det utfra inne i seg, og de skjønner det utfra kampanjer på skolen, samtaler med helsesøster og opplysning som skjer nå. Unger er mer opplyste i dag. De har mer kunnskap om hva som er lov og ikke i Norge, også er de

kanskje mer selvbevisste, hvert fall når de kommer litt opp i barneskolealder og oppover da. Så er de fleste ungdommer litt sånn bevisste på seg selv at de vil ha det bra. Så jeg tror nok at dette med kunnskap og opplysning har på en måte hjulpet dem som er litt ressurssterke og har evne og mot til å si fra. Men jeg tror ikke det hjelper dem som har det aller verst. For dem er jo allerede såpass desillusjonert, eller trykket ned eller, har for mange bånd på seg. For eksempel at hvis du sier noe til barnevernet så tar jeg livet mitt eller da for du aldri mer se den eller den, altså sånne type trusler. Og det er jo de verste familiene våre, og det er ikke mange av dem per kommune vil jeg tro. Og dem tror jeg fortsatt har det like vanskelig, til tross for all opplysning og alt. Dem og kan ha innsikt i at de ikke har det bra, men det er for mye som ligger i veien.

(Eli)

Slik jeg forstår det Eli sier så forstår ikke alltid barn at de ikke har det bra, og tross opplysning og kampanjer så er det likevel ikke alle som vil fortelle hvordan de har det. Sitatet forteller meg at det for fagpersonen er viktig å være bevisst på at barn ikke nødvendigvis ønsker å fortelle om vanskelige omsorgsforhold, selv når de er fullt ut klar over at deres omsorgssituasjon avviker fra andre jevnaldrende. Sakkyndig Kamilla sier dette når hun snakker om hvorvidt barn har innsikt i at de har det vanskelig:

Det handler om innsikt på flere sikt. Hvis de strever veldig på skolen for eksempel så vil de jo vite det. Hvis de blir veldig sint på skolen så har de innsikt i det, men det er jo ikke nødvendigvis sånn at de har en forståelse for hvorfor de er sure, urolige og alt det der. Det er ikke sånn at barn som for eksempel blir slått nødvendigvis sier at, ja, hvis pappa slutter å slå meg så blir ikke jeg urolig lenger. De har ikke den koblingen, men de kan jo ha innsikt i det de gjør som ikke er bra.

(Kamilla)

Saksbehandler Eline er inne på det samme som Kamilla sier:

Jeg tror nok at barnet har innsikt hvis barnet opplever sånne ekstreme ting eller vold. At det er smertefullt og at det er vondt, jeg tenker også psykisk, også sjelelig. Så jeg vil si at barnet forstår og har innsikt i det, men barnet har kanskje ikke innsikt i konsekvensene av å leve i det slik som vi har. Og barnet forstår kanskje ikke at det trenger å være sånn, at de trenger å oppleve det.

(Eline)

Jeg forstår det Kamilla og Eline her sier som at barn kan erkjenne at de strever på noen områder, men at de ikke alltid er i stand til å forstå hvorfor. Sitatene forteller meg at barn kan formidle at de har det vondt, men at de ikke nødvendigvis klarer å sette ord på hvorfor de strever eller hvorfor de ikke har det bra.

Oppsummering: Med unntak av Anne så formidler alle at det i hovedsak er de voksne som best vet hva som er best for barnet. I forhold til barns troverdighet så sier fagpersonene at de ser på barn som troverdige i det de formidler verbalt, men at det de sier ikke alltid kan forstås ordrett. De nevner blant annet at barn er annerledes enn voksne, blant annet fordi at de kan mangle ord for å forklare seg eller de definerer og forstår situasjoner på andre måter. Videre sier fagpersonene at noen barn har innsikt i sin egen omsorgssituasjon, mens andre har det ikke. Av faktorer som spiller inn på hvorvidt de har innsikt så nevnes det alder og modenhet, hvor stor kontaktflate barnet har og i hvilken grad de har utviklet evne til refleksjon. Til slutt snakker både fagpersonene og noen av de tidligere barnevernsbarna om at begrepet barnet barnets beste, føringer fra høyesterett og egne holdninger kan påvirke måten barn forstås på.

4.0 DRØFTING

I dette kapittelet drøfter jeg oppgavens problemstilling; *hva bør fagpersoner legge vekt på når de tolker barnets stemme i barnevernssaker* i lys av egne tolkninger av datamaterialet og relevant teori. Drøftingen er delt opp i to hovedkapitler, med dertil underkapitler, basert på det som har fremkommet i empiri kapittelet.

4.1 Grunnkompetanse i møte med barn for å forstå barns uttrykk

Slik jeg tolker det som har fremkommet i empirien, vektlegges det at fagpersonen må inneha både samtalekompetanse og relasjonskompetanse, samt kompetanse om barn generelt. Denne grunnkompetansen, som jeg velger å kalle det, fremkommer som en forutsetning for å kunne tolke barns stemmer. På hvilken måte fagpersoner bør vektlegge de ulike kompetansene blir drøftet nedenfor.

4.1.1 Betydningen av samtalekompetanse for å forstå barns uttrykk

Jeg har i denne oppgaven påpekt at det er viktig å vektlegge barnets eget perspektiv i tolkningen av deres stemmer. Når fagpersoner skal forstå innholdet i barns uttrykk var jeg nysgjerrig på i hvilken grad de vektlegger samtaleteknikk og relasjonen til barnet. Alle fagpersonene forteller at de ikke bruker en spesifikk samtalemetode i møte med barn, selv om

to av dem har utdanning innenfor dette. Saksbehandler Eline er redd for at en spesifikk samtalem metode kan føre til en fremmedgjøring, det er også noe barnevernproffene snakker om. De er opptatt av at barnevernet skal bruke mindre standardiserte teorier og metoder og ber spesielt fagpersonene om å ikke gjenta det siste ordet i sine setninger hele tiden. De visste ikke hvorfor det ble gjentatt, men de kunne fortelle at det fikk dem til å føle seg mindreverdige. Det disse ungdommene her henviser til kommer fra den dialektiske samtalem metoden, som er en utdanning for fagpersoner spesielt rettet inn mot barneverntjenesten. Det er en metode som også benyttes av politiet under barneavhør. Den vektlegger at fagpersonen skal gjenta siste ordet som barnet sier i en setning, for å unngå å ikke komme med nye spørsmål, men la barnet få fortsette på sin fortelling (Langballe, 2011). Ungdommene gir uttrykk for å oppleve seg som objekter når de forstår at fagpersonen benytter seg av spesifikke intervjueteknikker, noe som bidrar til at samtalen virker mot sin hensikt. I et forsøk på å åpne opp samtalen mener de slike teknikker virker demotiverende og fremmedgjørende. (Joranger, 2016). Hovedbudskapet til barnevernproffene er i tråd med det som mine informanter uttrykker. Når fagpersonen blir for opptatt av den instrumentelle tilnærmingen blir deres tilstedeværelse svekket. Dersom fagpersonen ikke har samtalem metoden godt implementert eller bruker den uten å avvike, kan metoden bli hemmende mer enn den fremmer barnets eget perspektiv. Det er viktig at fokus rettes mot barnet og at fagpersonen er sensitiv og til stede. Om fagpersonen ikke har fokus på samtale teknikker eller metode i det hele tatt kan det imidlertid også føre til at en ikke får åpnet opp samtalen og at verdifull informasjon som fremmer barnets eget perspektiv går tapt.

I stedet for å benytte seg av en spesifikk metode vektlegger fagpersonene i mine intervjuer at de bruker seg ulike samtale teknikker for å få frem barns ønsker og meninger. Øvreeide (2009) påpeker, at en samtale er en levende prosess, mer enn et spørsmål om metode. Det er nødvendig med samtale teknikk, men også like nødvendig med en bred forståelse av og tilnærming til de barna vi møter i utrygge og uvante situasjoner. Barn er, som Eli sier, ulike både i form av erfaring og de har ulike personligheter som gjør at fagpersonene må være sensitive og til stede i samtalen. Barn merker når fagpersonen ikke er til stede i samtalen, og de merker seg, slik barnevernproffene understreker, at fagpersonen kan bli mer opptatt av teknikken eller metoden.

Det er imidlertid interessant å tenke en tredje mulighet, som også sakkyndig Kamilla var inne på. Kamilla sier at hun har lært seg ulike samtale teknikker, gjennom sin psykologiutdanning,

som hun benytter seg av. Fagpersonen er bevisst ulike samtaleteknikker som får barn til å uttrykke seg, men disse teknikkene må tilpasses det enkelte barnet. Det vi si at fagpersonen ikke går inn i enhver samtale med en bestemt samtalem metode, men møter barnet som et subjekt. På den måten blir alle samtaler individuelle, der fagpersonen er sensitiv på barnets respons. Fagpersonen tilpasser seg barnet og ikke motsatt. Det kan være en god metode for å få frem barnets eget perspektiv og samtalen skjer på barnets premisser. Det behøver derfor ikke være enten eller hvorvidt en skal gjøre bruk av samtalem etoder, men en kombinasjon av ulike samtaleteknikker og egen tilstedeværelse i møte med det enkelte barnet kan i mange tilfeller være fruktbart.

Saksbehandler Eli nevner at hun kan benytte seg av musebilder for å få barn i tale. En artikkel av Anette K. Holmgren (2006) omhandler terapi med ungdommer hvor det settes fokus på de som ofte svarer «vet ikke», på alt fra hvordan de har det til årsaken til de psykiske utfordringene. Formålet med artikkelen er å belyse hvordan terapeutiske samtaler kan opprettholdes selv om svaret er «vet ikke». Selv om samtalen med barn i barneverntjenesten ikke er terapeutiske samtaler så gir artikkelen gode perspektiver på det å få frem barnets eget perspektiv. Å ikke fokusere på tradisjonelle kommunikasjonsformer kan åpne opp for andre måter å kommunisere med barn på. For noen barn kan det for eksempel være lettere å snakke gjennom bilder. Holmgren (2006) skriver om en jente ved navn Trine som kunne beskrive sine opplevelser ved hjelp av noen bilder, og hun kunne begrepsfeste egne handlinger ved å reflektere rundt like handlinger hos en annen ved hjelp av bilder. Det å være kreativ i kommunikasjonsformen, noe både fagpersonene og de tidligere barnevernsbarna er opptatt av, kan gi fagpersonen uante muligheter til å få barn til å åpne seg. Holmgren (2006) sier at mange av de unge ikke er glad i å få spørsmålet, «hva skal vi snakke om i dag?». En ungdom beskriver det slik:

«Det er intet værre end en psykolog, der siger: «Nu skal du bare fortælle». Fordi man ved ikke, hvad man skal sige...specielt på psykiatrisk krævede de et svar. Jeg ved ikke, hvordan jeg har det. Hvorfor er jeg trist?-Jeg ved det ikke. Det er et helt almindeligt spørgsmål, og når man så ikke kan svare, så har man det endnu verre.»

(Holmgren, 2006:175)

Dette sitatet illustrerer noe av budskapet i artikkelen, at når ungdommen ikke klarer å svare for seg så skapes det fiaskofølelser. Dette sitatet gir for meg assosiasjoner til barn i

barnevensammenheng hvor fagpersonen ofte kan tenke at barn svarer «vet ikke» fordi de for eksempel av ulike grunner ikke ønsker å utlevere sine omsorgspersoner. Det kan også, slik jeg ser det, være et uttrykk for at barn ikke er i kontakt med sine følelser, og at de ikke alltid ser årsakssammenhengene i eget liv i forhold til hvordan de har det. Dette leder meg inn på det som mine informanter formidler, det å tørre å stille ledende spørsmål dersom barn ikke svarer. I veilederen «Snakk med meg!» fra barne- og familiedepartementet (2009) henvises det til at barn og unge trenger at voksne tilfører dialogen sine egne tanker og tolkninger. Barn kan oppleve lettelse over at fagpersonen kommer med sine refleksjoner så de slipper å svare på spørsmål som for dem kan oppleves vanskelige. Det å kunne nikke eller riste på hodet til andres beskrivelser, kan for mange barn gi ro, slik at de kan samle egne tanker om samtalens tema. Spørsmål innebærer krav om å følge det den voksne er opptatt av, og kan hemme mer enn å utløse aktiv deltakelse, og i visse tilfeller, slik som artikkelen til Holmgren (2006) påpeker, kan barnet sitte igjen med fiaskofølelser.

Både det tidligere barnevernsbarnet Cecilie og fagpersonene er inne på viktigheten av at fagpersoner tør å stille direkte spørsmål til barn. I boken til Søftestad (2008) settes det søkelys på avdekking av seksuelle overgrep mot barn. Noe av det som blir løftet frem og diskutert er det å stille direkte spørsmål til barnet om det har vært utsatt for seksuelle overgrep. Noen barn er avhengig av andres årvåkenhet for å starte på sin avdekkingsprosess. Søftestad nevner flere studier om fenomenet avdekking, blant annet en studie som har sett på årsakene til lav avdekkingsfrekvens. Bruck og Ceci (2004:230) nevner at barn aldri hadde blitt spurt om de har vært utsatt for seksuelle overgrep som en årsak til at overgrep ofte ikke avdekkes. Slik jeg forstår mine informanter, i lys av denne studien, så er det viktig å stille direkte spørsmål, for å avdekke eventuelle mistanker om hvorvidt noe har skjedd. For å tolke barnets stemme vil det være viktig å stille direkte spørsmål om våre bekymringer og mistanker. Dersom barn ikke forteller må fagpersonen være sensitiv ovenfor barns kroppsspråk i situasjonen. Deres kroppsspråk kan fortelle noe om hvorvidt spørsmålet virker ubehagelig og vanskelig, eller om de synes å være mer upåvirket av tema. Her spiller også relasjonen fagpersonen har til barnet inn. Jeg vil understreke ut fra egne erfaringer, og utfra hva som har fremkommet i min studie, at når fagpersonen har utviklet en god relasjon til barnet så kan det være enklere å lese dets kroppsspråk. Søftestad (2008) henviser til en studie hvor det konkluderes med at barn går igjennom en avdekkingsfase. I første fase benekter de overgrepet for deretter å veksle mellom bekræftelse og benektelse i neste fase. Tiden de bruker på å avdekke varierer fra en samtale til opp mot flere måneder. Det henvises til at så mange som 72 % benektet overgrepet i den

første samtalen (Sorensen og Snows, 1991). Dette forteller meg hvor viktig det kan være med en langvarig relasjon til barn, slik mine informanter også påpeker.

Ved enkeltstående møter med barn kan det være vanskelig å tolke det barnet sier, både fordi barnets kroppsspråk er ukjent for fagpersonen og fordi en da ikke har samme mulighet til å følge opp med direkte spørsmål når barnet kommer i en senere fase i avdekkingen. Samtidig påpeker Søftestad (2008) at barn også kan formidle viktig informasjon i en enkeltstående samtale, med henvisning til en annen studie. Barna i denne studien var utsatt for seksuelle overgrep, noe fagpersonene visste på forhånd. 96 prosent av barna ga en delvis eller fullstendig avdekking i en av de første samtaleene de hadde med politi eller barnevern. Forskjellen på disse studiene når det gjelder konteksten barn formidler seg i, er at i den førstnevnte så ble det forsket på terapeutiske intervjuer av barn mens i den siste studien så var det forsket på intervjuer av barn gjort av politi og barnevern. Slik jeg forstår det kan den siste studien sees i lys av samtalemetoder og teknikker som fagpersoner benytter seg av. Ut fra disse to studiene, og mine data, kan det synes som om at det både bør legges vekt på det å ha en nær relasjon til barn over tid, i kombinasjon med bruken av samtalemetode og samtaleteknikker for å åpne opp samtaler og for å nå inn til barn på en best mulig måte.

4.1.2 Relasjonens betydning for å forstå barns uttrykk

I følge Spurkeland (2020) er relasjonskompetanse noe mer enn lærte ferdigheter. Fagpersonen må ha empati og emosjonell intelligens, samt ha evne til å skape gode stemninger og trygge atmosfærer, noe flere av mine informanter også var opptatt av. Blant annet de tidligere barnevernsbarna som alle var opptatt av at fagpersoner må vise en oppriktig interesse for barnets totale livssituasjon. Det å kunne klare å skape tillitt og en trygghet til barn, både ved et enkeltstående møte og gjennom en langvarig relasjon. Innehar fagpersonen disse relasjonelle egenskapene vil barnet oppleve trygghet til å kunne åpne seg, slik at det igjen vil bli enklere for fagpersonen å tolke det de formidler. Disse egenskapene kan også, slik jeg forstår det, ses i lys av ulike kommunikasjonsformer en bruker i møte med barn. Ved å ha god emosjonell intelligens, slik Spurkeland (2020) beskriver, vil fagpersonen lese barnet, både i den konkrete situasjonen og ved langvarig kontakt med barnet. På bakgrunn av det kan fagpersonen komme i posisjon overfor barnet til å stille konkrete spørsmål. Slik jeg ser det, kan fagpersonen benytte seg av samtaleteknikker som direkte spørsmål, spørsmål som kommer opp som følge av å opptre sensitivt i direkte møter med barnet eller ved langvarig kjennskap til barnet. Fagpersonen kan da om mulig lettere tolke barns uttrykk ved både å

kjenne igjen barns signaler etter langvarig kontakt eller ved å være sensitiv for det so kommer i enkeltstående møter. Mine informanter understreker at evnen til å opparbeide seg en god relasjon med barnet er betydningsfullt. Berit (tidligere barnevernsbarn) formidler at det ene mennesket barn møter kan få stor betydning og at det handler mest om relasjon, kontra metode. Avslutningsvis sier hun:

Jeg tror ikke alltid du bør være utdannet en gang jeg, men det handler om hvordan du er som person og den kjemien man klarer å få.

(Berit)

Det Berit her sier illustrerer at fagpersonen ikke nødvendigvis behøver å benytte seg av ulike samtaleteknikker eller metoder. Selv om kommunikasjon i møte med barn er grunnleggende så er det viktig å skape et godt møte, hvor nettopp relasjon er det viktigste. Det å reflektere over egne forståelser og hvordan egen væremåte kan påvirke barnet (Røkenes og Hanssen 2006). Dette var også de tidligere barnevernsbarna opptatt av. Det å opptre tillitsvekkende og å være oppriktig interessert og engasjert i barnet fremheves som viktige egenskaper for fagpersonen. Forandringsfabrikken fikk i 2018 gjennomslag for sitt forslag om at kjærlighet skulle tas inn i formålsparagrafen i barnevernloven. I § 1-1 står det nå følgende;

«Loven skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid. Loven skal bidra til at barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse og at alle barn og unge får gode og trygge oppvekstsvilkår».

(Lov om barneverntjenester § 1-1. Lovens formål)

De tidligere barnevernsbarna i Forandringsfabrikken har understreket viktigheten av hvordan fagpersonene i barneverntjenesten møter barn og deres familier. I sin høringsuttalelse uttaler barnevernsproffene dette:

«...Med kjærlighet mener vi først og fremst menneskevarme – gjennom varme øyne, varmt kroppsspråk, varme ord – og å lytte for å prøve å forstå helt til bunns. Med kjærlighet mener vi også snille, varme handlinger – som å unngå belønning og konsekvenser når et barn gjør dumme handlinger fordi det har det vondt. Det kan også bety å oppmuntre før eksamen, huske bursdager – kort sagt varme ord og handlinger, gitt fra hjertet. Noen i barnevernet gjør dette,

men barn og unge over hele landet sier at altfor mange barnevernsarbeidere ikke snakker og handler med nok varme til at det kjennes trygt for barn og unge til å fortelle dem det viktige å fortelle. ... Barn og unge over hele Norge ber om kjærlighet – og VET det fungerer! Gir barnevernsarbeidere kjærlighet, møter de mer åpenhet fra både barn og foreldre. De får bedre kontakt med oss – og det blir lettere å fortelle dem hvordan livet kjennes og hva vi ønsker oss framover. ...»

(Ot. prop 169 L (2016/2017)s. 20-24)

Det mine informanter sier om at det er viktig at fagpersonen har en genuin interesse for det konkrete barnet, kan etter mitt syn sammenlignes med det å vise kjærlighet. Spesielt de tidligere barnevernsbarna er opptatt av at fagpersonen bør vise at de bryr seg, ved for eksempel å huske på skolestart, ønske dem god ferie etc. Det å vise at fagpersonen bryr seg og er interessert om andre forhold som ikke bare gjelder spesifikt barnevernssaken, kan føre til at barn stoler mer på fagpersonen. Dette igjen kan føre til at barnet våger å fortelle om vanskelige tema.

At kjærlighet kom inn i barnevernloven skapte diskusjon fra flere hold. For hvordan kan det sikres at barn opplever kjærlighet? Og skal en profesjonell fagperson bli pålagt å føle kjærlighet? Departementet legger vekt på at formålsbestemmelsen skal være retningsgivende, og at det forutsetter at fagpersoner har relasjonskompetanse og en personlig egnethet til å jobbe med barn (Visma.no). Fagpersonens egen væremåte, samt hvordan denne evner å skape relasjon til barn, både over lengre tid, og i enkeltstående møter, vil ha betydning for å forstå barns uttrykk. Det kan være vel så viktig med bruk av samtaleteknikk og metoder. Når fagpersoner viser dem kjærlighet vil de i større grad våge å åpne seg. Det bidrar igjen til at barnets eget perspektiv kommer tydeligere frem. Noe som gjør det enklere å få tak i barnets egne meninger og ønsker.

Noe som forsterker betydningen av å opparbeide en god relasjon til barnet er når en vet at mange av barna fagpersonene møter har opplevd skuffelser, svik og avvísninger. Tillitt må derfor bygges opp gradvis for at de skal våge å fortelle. Det kan være vanskelig for noen barn å stole på voksne, når deres tilknytninger til sine nær personer er preget av relasjonelle utfordringer og brudd (Larsen, 2004). De tidligere barnevernsbarna Anne og Berit trekker frem viktigheten med å bruke tid på barn for at de kan stole på de voksne. De understreker at det tar tid å opparbeide seg en relasjon.

Langballe, Gamst & Jacobsen (2010) skriver om avdekkende samtaler med barn vedrørende vold og seksuelle overgrep. De understreker at profesjonelle som går inn i avdekkingsamtaler med barn må både ha teoretisk kunnskap om og handlingskompetanse når det gjelder samtalem metode. Dette kan kanskje stå i motsetning til det barnevernproffene sier om at det er behov for mer kjærighet i barnevernet og at det ikke handler om utdanning og fagkompetanse. Men til tross for dette er det likevel relevant å vise til at erfaring og forskning som viser at systematiske framgangsmåter (DCM) vil være nødvendig og til god hjelp for den voksne som skal snakke med barnet om sensitive temaer (Langballe et al., 2010).

Som nevnt sier både fagpersonene og de tidligere barnevernsbarna at det er viktig å ha en langvarig relasjon for å få frem barnets eget perspektiv, men de kommer også med eksempler hvor de sier at et enkeltstående møte kan få stor betydning. I noen saker har fagpersonen både tid og mulighet til å opparbeide seg en god relasjon til barnet. Men i de sakene hvor det ikke er mulig å opparbeide seg en relasjon over tid, og særlig i akutt saker, er det viktig at fagpersonen har kunnskap om hvordan en kan skape grunnlag for et godt enkeltstående møte med barnet. Del Busso (Skærbæk & Nissen, 2014) skriver om det å skape et relasjonelt rom der barnet opplever seg sett og hørt som person i verden. Relaterer jeg dette til det mine informanter sier så kan dette blant annet handle om å legge til side samtalem etoder, være interessert i barns interesser og være bevisst på å gjøre samtalen trygg og ufarlig.

4.1.3 Ulike perspektivers betydning for å forstå barns uttrykk

Felles for mange av de barna fagpersonene møter i barnevernet er at de er eller har vært utsatt for omsorgssvikt. Barn kan uttrykke dette på ulike måter, få ulike symptomer og utvise forskjellig atferd. Få barn forteller konkret om hva de utsettes eller har vært utsatt for (Søftestad, 2008; Øverlien, 2012). Det kan derfor være krevende å tolke både det de uttrykker verbalt og det de uttrykker gjennom atferd. Å ha kunnskaper om hvilke konsekvenser ulike omsorgssituasjoner kan få for barn kan være hensiktsmessig å vite noe om når en skal tolke barns reaksjoner og utsagn. Selv om de fleste symptomer hos barn kan indikere flere forskjellige ting, kan kunnskap om mulige årsaker til symptomene og atferd bidra til at fagpersonen både lytter og utforsker ekstra det barn uttrykker.

Barns tilknytningsmønster blir fremhevet som noe en bør vektlegge når barns uttrykksformer skal forstås. Som sakkyndig Kristine sier så kan uttrykkene være et resultat av en tilknytningsstil de har utviklet over tid. Barns tilknytningsmønster kan fortelle oss hvordan de

har blitt behandlet av sine omsorgspersoner og hvorfor de uttrykker seg på bestemte måter, både verbalt og kroppslig. Atferden er barns språk, hvor de formidler hvordan de opplever eller har opplevd sine omgivelser og sin omsorgssituasjon (Killén, 2010). Kristine referer til COS, som står for Circle of Security, eller Trygghets sirkelen på norsk. COS er basert på tilknytningsteori hvor målet er å fremme trygg tilknytning mellom omsorgspersonene og barnet. Det er et psykoedukativt foreldreveiledningsprogram hvor omsorgspersonene blant annet får trening i hvordan de skal forstå barnets signaler (Powell et al., 2015). Slik jeg forstår Kristine så kan det være hensiktsmessig for fagpersoner å benytte seg av denne intervensjonen for å vurdere barns tilknytningsstil. De minste barna er ofte uten språk og for å få frem deres stemmer kan dette være en god indikasjon på hvordan de opplever sin omsorgssituasjon. For de eldre barna som unnlater å fortelle om en omsorgssituasjon preget av for eksempel frykt, uro og emosjonelt avvisende foreldre, kan COS også være et nyttig verktøy. Fravær av verbale ytringer hos barn kan settes i sammenheng med kunnskap om- og vurdering av deres tilknytningsstil, og forstås i lys av deres kroppsspråk. Bakgrunnsinformasjonen fagpersonen har, som ses i sammenheng med utviklingsteorien, kan kanskje også bidra til nye og andre type spørsmål til barnet (jf. foregående delkapittel). Å bruke mer direkte spørsmål, ut fra hypotese(r) om ulike typer omsorgssvikt, kan kanskje bidra til at barn lettere klarer å sette ord på sine opplevelser og erfaringer med sine omsorgsgivere. Så for å tolke barns stemmer så kan det, slik mine informanter påpeker, være hensiktsmessig å vurdere barnets tilknytning til sine nærmeste omsorgspersoner.

To av de tidligere barnevernsbarna, Berit og Cecilie, påpeker at det for dem var et reelt ønske når de ønsket henholdsvis kontakt med sin onkel og å få lov til å bo i nærheten av sin bror. De vektlegger den sterke tilknytningen de har til dem, på tross av at de har utsatt dem for vold og seksuelle overgrep. Om en skal ta deres meninger og ønsker på alvor, kan fagpersonens barneperspektiv, slik jeg ser det, i noen tilfeller være til hinder for å nettopp imøtekomme barns ønsker og meninger. Om fagpersonen vurderer at det handler om et emosjonelt savn, slik sakkyndig Kristine eksemplifiserer det, så kan den voksnes perspektiv på situasjonen lett bli styrende fremfor å utforske nærmere det barn sier. Dersom fagpersonen lar seg styre av et generelt syn om hva som er best for barn kan det bli styrende for hvordan de vurderer saker. Berit understreker også relasjonens betydning til sine foreldre når hun snakker om at hun ble fratatt alt samvær med moren sin.

Materialet mitt viser at barn kan uttrykke seg på bestemte måter verbalt på grunn av lojalitet, frykt eller at de har blitt instruert av de som har utsatt dem for både krenkelser og omsorgssvikt. Mine informanter understreker viktigheten av å ha med seg denne kunnskapen når de skal forstå barns meningsbudskap og de gir ulike eksempler på dette. Med utgangspunkt i det Berit og Cecilie forteller om tilknytningen til de som har utført henholdsvis vold og seksuelle overgrep mot dem, så er disse perspektivene også en mulig vektlegging fra fagpersonens side som gjør at barn kan bli feiltolket. Dersom ikke fagpersonen utforsker sin antakelse, som er begrunnet i et faglig perspektiv, kan det være fare for at vektleggingen av barns formidlinger tilsidesettes. Fagpersonen kan forstå det konkrete barnet sier i lys av den informasjonen de har om saken eller at deres forståelse bygger på en allmenn oppfatning om at barn i visse situasjoner for eksempel er lojale.

Generelt er det, slik jeg ser det, en fare for at det kan skje en overfortolkning på bakgrunn av kunnskap en har om barn generelt og den forforståelsen fagpersonen har med seg på bakgrunn av opplysninger i saken. Sakkyndig Kristine nevner at lek kan være et uttrykk for opplevde og erfarte hendelser. Dette kan også, slik jeg ser det, bli gjenstand for feiltolkninger dersom en ikke setter det barnet uttrykker gjennom lek i sammenheng med andre nevnte faktorer og informasjon i saken. Disse eksemplene ovenfor viser kompleksiteten i å tolke det barn formidler. For å sikre at tolkningen blir riktig, kan det, som mine informanter påpeker, være en fordel og gjøre bruk av mer direkte spørsmål til barn. Spørsmål som kan bli sett på som ledende, men som i visse situasjoner kan hjelpe både barn og fagpersoner med å avklare og utforske tanker og meninger bak det barna sier. I tillegg så kan det å være sensitiv ovenfor hvordan barn responderer, både verbalt og nonverbalt, bidra til en bedre forståelse. Igjen så vil jeg dra frem det mine informanter sier om samtaleteknikker og viktigheten av å stille gode spørsmål. Som for eksempel historien sakkyndig Karianne forteller, hvor en jente uttrykker at hun vil være mer sammen med sin far. Etter at fagpersonen utforsker barnets ønsker fremkommer det at det egentlig handler om at hun vil være mer sammen med sin venninne som er hos sin far den samme uken.

Utviklingspsykologi er et annet perspektiv som er viktig i tolkningen av barns utsagn og reaksjoner, det vil si at barn må bli tolket og forstått ut fra sitt alderstrinn og sin livssituasjon. I boken *Barn i risiko* (Kvello, 2010) er det en del faktorer ved barns utvikling som nevnes som viktig for barnevernsansatte å ha kunnskaper om. Det nevnes blant annet at språkutviklingen til barn, som er utsatt for omsorgssvikt, kan være noe forsinket, fordi de ikke

har fått adekvat utviklingsstøtte fra sine foreldre. Dette kan komme til syne når de begynner i barnehagen og språket blir markant bedre etter kort tid. På eldre barn kan manglende språkutvikling indikere svikt i den emosjonelle, sosiale og psykiske utviklingen. Videre skriver Kvello at barn fra fire års alderen erstatter fantasien med fakta, mer forståelse og logisk tenkning. Når barn når førskolealder skjer det en rask kognitiv utvikling som blant annet innebærer større forståelse av seg selv og andre og en resonneringsevne. Å ha kunnskap om dette anser jeg som et viktig utgangspunkt når en både snakker med barn og når en skal forsøke å forstå hva de verbalt uttrykker. Kvello (2010) har også gode informasjon bokser og sjekklister underveis over barns utvikling. Å ha kunnskap om barns generelle utvikling, slik mine informanter påpeker, vil bidra til en større forståelse av det barnet vi møter, samt at spørsmål kan formuleres etter barns modningsnivå. Både med tanke på barns generelle utvikling og skjev utvikling som kan forekomme som et resultat av omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep. For å gjøre gode tolkninger av barns stemmer vil det være viktig å ha kunnskap om utviklingspsykologi både for å benytte seg av hensiktsmessige samtaleteknikker og for å vurdere deres atferd.

4.2 Å være refleksiv i møte med barn for å forstå barns uttrykk

En forutsetning for å forstå det barn uttrykker, som drøftet i det foregående delkapittelet, er å ha en grunnkompetanse når en skal forstå det barn uttrykker. Foruten å inneha denne kompetansen så fremkommer det som viktig å ha forståelse for at synet fagpersonen har på barn generelt og egne holdninger kan påvirke tolkningen av barns stemmer. Slik jeg tolker empirien så handler det om å inneha en dypere kompetanse og innsikt. Å være refleksiv betyr å reflektere kritisk over sitt arbeid, egen livsopplevelse og det ved en selv som har betydning (Skærbæk & Nissen, 2014). Det å ha en bevissthet rundt hvordan egne holdninger, eget syn på barn og hvordan begrepet barnets beste kan påvirke tolkningen av barns stemmer blir drøftet nedenfor.

4.2.1 Betydningen av egne holdninger og synet på barn når barnets uttrykk skal forstås

Synet på barnet har endret seg gjennom tiden. Fra å fremstille barnet som en pyntegenstand på 1600 tallet og til senere tider hvor barndommen gradvis fikk en viktig betydning i samfunnet. På 1900 tallet ble det en mer omfattende oppmerksomhet på barndommen hvor institusjonalisering og styrking av rettigheter i samfunnet ble sentralt. En snakker om en utvikling fra «utviklingsbarnet» til «rettighetsbarnet» (Skærbæk og Nissen, 2014). Særlig i barnevernet har det den siste tiden vært, og er, et stort fokus på medbestemmelse og barnets

rett til å bli hørt. Det har skjedd en positiv utvikling hvor det er blitt viktig å anerkjenne barnet som en aktiv samfunnsborger med rett til innflytelse og medvirkning (Kjørholt, 2010). Denne utviklingen ble også synlig 1 juli 2018, da barnevernloven langt på vei ble en rettighetslov for barn. Med dette så understrekes det at det er barna som er hovedpersonen i barnevernssaker. Slik jeg ser det, så utfordres dagens fagpersoner å behandle barn som aktører og kunnskapsbærere, noe som kan peke seg ut som en mulig påvirkningsfaktor når barns uttrykk skal forstås og tas hensyn til.

Det at vi utfordres i økende grad å anse barn som likeverdige informanter og aktører i egne liv gjør oss mer bevisste på hvilket syn vi har på barn. Angel (2010) er en av flere som diskuterer barnet som aktør og kunnskapsbærer. Han refererer til at barn i dagens familielovgivning blir sett på som kompetente barn som skal informeres og som skal få uttrykke sine synspunkter, samt at deres synspunkter skal vektlegges. Videre diskuterer han to motsetninger som kan oppstå når barn sees på som aktører. Det ligger en utfordring i å vektlegge barnets mening (deltakelse) kontra at fagpersonen fortolker det barnet sier ut fra hva fagpersonen anser er det beste for barnet (beskyttelse). Dette leder meg inn på det mine informanter sier om at barn ikke alltid vet hva som er best for dem selv. De to tidligere barnevernsbarna Berit og Cecilie refererer til egne opplevelser når de forteller at de først i voksen alder forstod hvorfor deres meninger ikke alltid ble hørt. Det synes derfor viktig at fagpersonen bør være bevisst i hvilken grad de vektlegger barns meninger og ønsker, og på hvilket grunnlag de forstår barnet, både når deres vurderinger i tråd med det barnet formidler og ikke.

Det er viktig at barn blir sett på som aktive deltakere, samtidig som en må være bevisst på at barn ikke alltid vet sitt eget beste. Nettopp dette spennet diskuterer Angel (2010) i sin artikkel. I dagens samfunn er det et sterkt fokus på barns deltakelse og at de skal bli hørt, samtidig er det de voksnes ansvar å beskytte dem fordi de ikke alltid vet hva som er best for dem selv. Dersom utviklingen fortsetter, og barn sidestilles i enda større grad enn i dag, er jeg urolig for utfallet. For mange barn kan det bidra til at det legges et for stort ansvar i å aktivt delta ut fra deres egne ønsker og meninger, uten at fagpersoner kvalitetssikrer om en slik utvikling er til deres beste. Om barns synspunkter i større grad skal vektlegges fordi de sees på som kompetente og som kunnskapsbærere for sitt eget liv, frykter jeg at noen fagpersoner, blant annet grunnet mangel på tid, unnlater å videreutforske barns uttrykk. Så, utfra hva mine informanter sier og teorien påpeker, forstår jeg det som viktig at fagpersonen har et grunnsyn om at barn ikke alltid vet hva som er best for seg selv, og at de noen ganger har behov for voksne som tar kloke avgjørelser på vegne av dem. Med et slikt grunnsyn innebærer et ansvar

for å se barn som subjekter. I barnevernloven står det at barns synspunkter skal vektlegges i samsvar med alder og modenhet (Lov om barneverntjenester § 6-3). Dette samsvarer med at det er fagpersonene som har ansvaret med å vurdere hvorvidt det er det enkelte barnet eller fagpersonen selv som vet best. I 2018 ble det i barnevernloven tilføyd krav til barnets begrunnelser når det gjelder flere typer vedtak. Det kan være en viktig bevisstgjøring om betydningen av å sikre at de vurderinger som gjøres, når det gjelder hensynet til barnet, kvalitetssikres både med bakgrunn i fagkunnskap og at barnevernet forsikrer seg om at barnets meningsbudskap og synspunkter i saken er forstått og tolket. Hvordan barnets beste er vurdert skal med andre ord fremgå av vedtaket (Lov om barneverntjenester § 6-3a). Ved å dokumentere hvordan en vektlegger barns synspunkter vil det kanskje tvinges frem en bevisstgjøring omkring eget syn på barn, betydningen av barns deltakelse og på hvilke nivåer barn skal få medvirke i egen sak.

Den norske filosofen Hans Skjervheim var opptatt av å skille det mennesker sier som fakta og påstand. Ved å innta en holdning om at det som sies er en påstand vil det være gjenstand for nysgjerrighet og videre diskusjon. Motsatt så vil en holdning om at det som sies er fakta ligge der som en sannhet, hvor det som sies blir låst for flere alternative forståelser (Skjervheim, 1976). Om jeg relaterer dette til barn som uttrykker sine meninger og ønsker så vil det være viktig, slik jeg ser det og slik jeg har forstått mine informanter, å innta en holdning om at det barn sier er en påstand. Denne tankegangen sammenfaller med det fagpersonene i min studie sier om barns troverdighet. Det handler om å ta i bruk samtaleteknikker for å utforske hva som ligger bak det barnet sier, for å bringe frem flere måter å forstå det som uttrykkes. Ved å innta en holdning om at barn er troverdige i det de formidler, men at de kan mangle ord og språk til å formidle seg, så kan det være fruktbart å se på det som sies som en påstand, da det vil åpne for nærmere utforskning (jf. Skjervheim, 1976). Barn kan fortsatt bli sett på som aktør og kunnskapsbærer, men deres fortellinger må utforskes slik at de blir forstått på best mulig måte og til beste for dem selv.

Når det gjelder barns troverdighet så kan det i noen tilfeller synes som at voksne anser dem som lite troverdige. Mens det i realiteten handler om at barn kan bli misforstått av den voksne som følge av manglende kommunikasjons ferdigheter. Barn kan i større grad enn voksne huske eller bli påvirket til å gjengi situasjoner og hendelser feilaktig (Claussen, 2001). Forskjellen fra barn og voksne er at barn ikke alltid uttrykker seg logisk og presist. Det er da viktig at den voksne setter det barn sier sammen til en forståelig helhet, noe som blir lettere

dersom den voksne har god kunnskap om samtaler med barn (Claussen 2001). Noe også mine fagpersoner uttaler seg om når de problematiserer barns troverdighet. De understreker at de tror barn er troverdige i det de formidler verbalt, men at de ikke alltid kan forstås og tolkes helt ordrett, fordi de mangler ordene. Å ha en slik holdning synes å være viktig når fagpersoner skal forstå hva barn sier. Om fagpersonen er forutinntatt og lar et voksent språk og logikk være rådende, kan det oppstå fare for at barnet blir feiltolket. Det innebærer også en fare for at den voksne kommer med ledende spørsmål utfra sine holdninger og egen tankegang. Det kan bidra til at barnet mister tillitt og holder tilbake informasjon (Claussen, 2001). En fagperson som ikke tror barn er troverdige vil kanskje heller ikke bestrebe seg på å forsøke å få frem barnets stemme.

Det er forsket mye på barns pålitelighet, da særlig opp mot barn som informanter i volds- og overgrepssaker. Ut fra kunnskapen som fremkommer fra forskning så er det ingenting som tilsier at barn er mindre pålitelige enn voksne. Det som kan være avgjørende for å få frem barns perspektiv er valg av samtalemetode fra den profesjonelles side (Langballe, 2011). Dette er i tråd med det sakkyndig Karianne illustrerer med sitt eksempel om et barnehagebarn som har vært utsatt for seksuelle overgrep. Når barnet blir spurt om det kledde av seg svarer det nei, som følge av et lukket spørsmål. Ved å benytte seg av åpne spørsmål, som for eksempel *hvordan ble du naken*, vil det invitere barnet til å fortelle slik at helheten kommer frem. Det Karianne sier er i tråd med Langballe (2011) formidler, at det ikke handler om hvor troverdige barn er, men det kommer an på intervjuferdighetene til fagpersonen, eller til samtaleteknikker som Karianne henviser til. Når det gjelder å skulle tolke barns verbale uttrykk forstår jeg det som viktig at fagpersonen er bevisst sitt syn på barns troverdighet, og at egne samtaleferdigheter kan få frem barns erfaringer og opplevelser. Her igjen som beskrevet i forrige delkapittel, så vil det være viktig å ha kunnskaper om barns utvikling generelt og om det konkrete barnets utviklingsnivå spesielt. Dette for å tilpasse kommunikasjonen og at det påsees at barn forstår innholdet i samtalen, da de har behov for en tilnæringsmåte som er tilpasset deres utviklingsnivå for å kunne uttale seg. Barns synspunkter skal vektlegges, men det skal ta hensyn til barnets alder og modenhet (Lov om barneverntjenester § 1-6). Kommunikasjonsformen en bruker må derfor tilpasses barns modenhet. Er en ikke påpasselig med dette, kan utfallet nettopp bli at fagpersonen anser barnet som lite troverdig.

Synet en har på barn, samt egne erfaringer med å være barn berører oss som fagpersoner sterkt. Hvordan vi forstår de barna vi snakker med og den holdningen vi møter dem med vil få

betydning for samtalen. Som fagperson er det viktig å være bevisst på hva vi tar med oss inn i samtalen, samt å være bevisst på at vår egen forforståelse kan gjøre oss forutinntatte i forhold til det barnet sier (Frøyland, 2017). For å utfordre egen forforståelse og for å kvalitetssikre de tolkningene en sitter med kan det også være hensiktsmessig å samarbeide med andre instanser som kjenner barnet. De ulike instansene forstår barnet ut fra sine ståsteder og relasjoner til barnet, slik at en kan få en mer nyansert forståelse av barns uttrykk (Kjellevold, Hærem & Willumsen, 1997). Å skulle forstå det barn uttrykker krever at fagpersonen er refleksiv over forhold som kan påvirke tolkingen. Det å innlemme andre instansers synspunkter kan bidra til at fagpersonen tvinges til å reflektere over sin egen forståelse av det barnet forteller.

4.2.2 Betydningen av å ha en bevissthet rundt begrepet barnets beste

Som beskrevet innledningsvis skal barnets beste være et overordnet prinsipp i alle beslutninger og vurderinger barneverntjenesten tar. Det er grunn for å spørre hvorvidt generelle betraktninger om barnas beste påvirker fagpersoners tolkninger av det barn uttrykker. Slik jeg forstår mine informanter så sier de at når en skal tolke det barn sier så kan deres forståelse av det barnet sier likevel bli påvirket av hvordan barnets beste forstås og defineres.

Sakkyndig Kristine snakker om fastsettelse av samvær og at Høyesterett legger føringer på hvor mange samvær det bør være i året. Min erfaring er den samme som Kristine er inne på, at barneverntjenesten legger ned lite arbeid i å vurdere hvor mye samvær hvert enkelt barn bør ha med sine biologiske foreldre etter en omsorgsovertakelse, da barns behov for samvær med sine omsorgspersoner/familie kan variere og må derfor vurderes individuelt. I Aftenposten i november 2019 uttalte Jussprofessor Elisabeth Gording Stang seg om det samme. Innlegget omhandlet en sak som hadde vært oppe i Den Europeiske menneskerettsdomstolen i Strasbourg (EMD). EMD fant at samværsomfanget i denne saken var for dårlig begrunnet. Gording Stang sier at fastsettelse av samvær fire til seks ganger i året som en norm har nedfelt seg som en praksis som har blitt akseptert av fylkesnemndene og domstolene. Hun sier at denne praksisen ikke er vurdert utfra et barnefaglig grunnlag, men at det som regel blir begrunnet med at barnet må få ro i fosterhjemmet. Det er interessant å se hvordan fagpersoner, meg selv inkludert, inntar dette som et generelt barnets beste prinsipp uten å gå dypere ned i opprinnelsen for denne praksisen. Høyesterett avsa den 6 desember 2012 dom i en sak vedrørende biologiske foreldres rett til samvær med barn etter omsorgsovertakelse. Kommunen bruker ordet bør om tre til seks samvær i året. Høyesterett

har behandlet flere saker om samvær og henviser til dom av 2012 hvor det fremgår at samværsomfanget varierer mellom tre til seks ganger. Høyesterett fremhever imidlertid i pkt. 36 at samvær varierer fra sak til sak, fordi barnets beste vurderes individuelt og at det derfor ikke er mulig å etablere en fast «tålegrense» (HR-02309-A, 2012). Praksis viser imidlertid at Høyesteretts dom av 2012 fremholdes som norm, og hvor fagpersoner har skapt en praksis hvor tre-seks samvær i året fremholdes som en tålegrense for barn som vurderes å få langvarige plasseringer utenfor hjemmet. Det er grunn til å stille spørsmål ved om en slik praksis er intendert av Høyesteretts dom. Det bør imidlertid ikke være tvil om at Høyesterett legger til grunn at det må tas en individuell vurdering av det enkelte barns beste i enhver sak, da innholdet i hva som er barnets beste varierer, blant annet utfra kultur og tradisjoner.

Spørsmålet blir igjen hvordan føringene fra Høyesterett påvirker barnevernet når det barn sier om sine samværssaker skal vektlegges og forstås. Kan det være fare for at det barn uttrykker, dersom det avviker fra fire til seks ganger i året, blir tillagt en annen mening, nettopp fordi Høyesteretts føringer er så sterke? Som et eksempel så kan et barn uttrykke at det vil se moren sin en gang i måneden. Dersom atferden til barnet endres negativt etter samvær kan det også tolkes som at samværene ikke er bra for jenta. Men kan også være grunn for å undersøke hvorvidt den negative atferden til jenta for eksempel er et uttrykk for savn etter mor, noe som kanskje vil reduseres dersom samværene økes? Det å være bevisst på at hva som ansees som det beste for barn generelt kan påvirke hvordan vi forstår det enkelte barnet synes å være viktig. Nettopp derfor er det viktig å vurdere og legge vekt på individuelle hensyn i saken. Trekker jeg inn det som tidligere har blitt drøftet i oppgaven kan det kanskje være hensiktsmessig å sikre at barns synspunkter og ønsker blir utforsket i størst mulig grad for å sikre at barnet blir forstått på riktig måte og at barnevernet på bakgrunn av barnets medvirkning finner frem til de mest hensiktsmessige løsningene for det enkelte barn.

Slik jeg har forstått to av de tidligere barnevernsbarna, Berit og Cecilie, så problematiserer de begrepet barnets beste som generelt begrep og at fagpersonens egne holdninger og vurderinger i for stor grad preges av hva de legger i barnets beste, fremfor å lytte til barnet. Risikoen kan være at fagpersonen overfortolker det barn sier, dersom det strider imot deres egne erfaringer og holdninger og det som blir forstått og praktisert som et barnets beste hensyn rent generelt. Barnets beste er et kjent begrep for de som jobber med barn i barneverntjenesten. Spørsmålet er om alle har et like reflektert forhold til begrepet. Min erfaring er at det ofte kommer beslutninger som henviser til barnets beste på generelt grunnlag, men det er kanskje ikke gitt at fagpersonene er tilstrekkelig bevisst at dette begrepet også vil

påvirkes av det barn sier gjennom at barnevernsarbeideren får nye perspektiver på saken. Som en avslutning, og som en påminner om at fagpersonen bør ha et reflektert forhold til både sine holdninger og til hva som anses å være barns beste, er dette utdraget fra sitatet til Berit illustrerende:

Det skjedde aldri overgrep igjen, men jeg tror at for Ola Nordmann så er det vanskelig å bare tenke at et barn skal være sammen med overgriperen sin, det tror jeg bare ligger i vår natur at sånn skal ikke skje.

(Berit)

Som en overordnet drøfting av spesielt delkapittelet 4.2 så kan tolkning av barns stemmer forstås ut fra et humanistisk vitenskapssyn. Som nevnt i metodekapittelet er det sentralt å ha en forståelse av hva som skjer og hvorfor det skjer, hvor mening, forståelse og refleksjon er viktig. Informasjon og situasjoner kan forstås ulikt, både på bakgrunn av ulike forforståelser og fortolkninger som tas. Siden fagpersoner tolker barns uttrykk på forskjellige måter, så vil det være viktig, slik jeg ser det, å ha en overordnet holdning om at det ikke finnes en universell sannhet. Derfor bør fagpersonen i sin tolkning av barns stemmer utvise refleksivitet. Sagt med andre ord så bør fagpersoner være ydmyke for at egne tolkninger kan basere seg på for eksempel om hvorvidt de anser generelt barn som troverdige i det de formidler. Å være fagperson innebærer også at en besitter flere former for makt, for eksempel så sitter fagpersonen med definisjonsmakten når de vurderer tilknytningsstiler, som hjelp for å forstå barnets uttrykk, eller når de tolker barns reaksjoner og væremåte. Dette krever refleksivitet i situasjonen, det å reflektere over hva en ser og ikke bare konkludere ut fra for eksempel tidligere erfaring. Det å tolke og forstå barns reaksjoner, kroppsspråk og atferd krever en bevissthet om at det handler om hvordan vi som fagperson oppfatter og forstår det vi ser. Siden fagpersoner har ulike holdninger, erfaringer og vil vektlegge faglige perspektiver ulikt, vil det skape rom for at barn forstås ulikt. Dette er også i tråd med en psykososial tilnærming, hvor det er viktig å utøve refleksivitet i møte med barns uttrykk, ved å være bevisst på at det som uttrykkes inngår i en større helhet.

5.0 AVSLUTNING

Jeg har forsøkt å belyse hva fagpersoner bør vektlegge når barnets stemme skal tolkes. Gjennom drøftingen er det ikke noen av de nevnte underkapitlene som fremtrer som mer viktige enn andre. Jeg synes heller at studien har vist at det å forstå hva barn uttrykker, både verbalt og nonverbalt, er komplekst og det er mye som bør vektlegges i møte med utsatte barn i ulike livssituasjoner. Studien viser også at det er viktig å være tilstede i samtalen, å skape et relasjonelt rom, basert på tillit og trygghet, som gjør at barn våger å fortelle. Dette, i kombinasjon med å benytte seg av bevisste samtaleteknikker tilpasset det enkelte barn, kan bidra til å åpne opp samtalen best mulig. Uavhengig av om fagpersonen benytter seg av samtalemetoder eller teknikker i samtale med barn, så synes det å være vel så viktig at fagpersonen er oppriktig engasjert og interessert i barnet. Det at barn opplever seg sett, hørt og lyttet til og gis mulighet for å åpne seg om vanskelige tema kan bidra til at de våger å fortelle. Videre bør det å ha kunnskaper om ulike perspektiver på måter barn kan uttrykke seg på, som følge av sine opplevelser, også vektlegges. Det kan bidra til at barn både kan bli bedre forstått og at fagpersonen blir mer bevisst på betydningen av å utforske barns ønsker og meninger.

I møte med barn har fagpersonen alltid med seg selv, og sine egne holdninger og erfaringer. Å tolke barns stemmer er en prosess som starter allerede før fagpersonen møter det aktuelle barnet. Når barns uttrykk skal forstås og tolkes er det viktig å være refleksiv ovenfor det en selv bringer med seg inn i samtalen, samt hvilket syn en har på barn generelt. For fagpersonen kan dette være både bevisst og ubevisst. Ved å ha et reflektert forhold til hvem en er som fagperson og at synet og praktisering av barnets beste begrepet i noen tilfeller bidrar til at barn blir sett på som objekter, er viktig å ta høyde for i forståelsen og tolkningen av barns uttrykk.

Mine fortolkninger av det som vektlegges er at fagpersoner må ha en grunnkompetanse, som handler om kompetanse til å snakke med barn, relasjonskompetanse og kunnskap om hvilke konsekvenser ulike omsorgssituasjoner kan få for barn. Det er også nødvendig med en annen type kompetanse, nemlig det å ha evne til å utvise refleksivitet i møte med barn. Det å være bevisst på at det er ulike faktorer som kan påvirke tolkningen av barns stemmer, både i forkant, under og i etterkant av samtalen med barnet. Sagt med andre ord så har fortolkningsarbeidet i denne studien skapt nye meningssammenhenger, hvor refleksivitet og grunnkompetanse i møte med barn peker seg ut som viktig når det gjelder å snakke med barn

og forstå deres meningsinnhold. Dersom fagpersonen har et bevisst forhold til dette, vil tolkningen av barnets stemme bli til det beste for barnet.

5.1 Videre forskning

Etter denne studien så hadde det vært interessant og gått videre på dette med refleksivitet, i sammenheng med § 6-3 a som ble tilføyd i barnevernloven i 2018. Det å intervju saksbehandlere i barneverntjenesten om hvordan de vektlegger barns synspunkt og å utforske deres refleksjoner rundt begrunnelsene for både hvordan barns synspunkt er vektlagt og på hvilken bakgrunn de vurderer barnets beste. Har denne paragrafen skapt mer bevissthet rundt det barn uttrykker og på hvilken måte saksbehandlerne forstår barn?

Det hadde også vært interessant og forsket videre på hvordan fagpersoner i enkeltstående samtaler med barn kan få frem deres meninger og ønsker. Det å skape et relasjonelt rom slik at barn opplever tillitt og trygghet som gjør at de våger å åpne seg, har stor nytteverdi for å få frem barnets eget perspektiv. Å gå i dybden på hva dette kan innebære helt konkret kan kanskje føre til bedre og rette tolkninger av det barn uttrykker. I saker der tiden ikke strekker til for fagpersonen, eller i de saker hvor barnet av ulike årsaker ikke har en langvarig relasjon med fagpersonen, kan dette være spesielt hensiktsmessig.

Litteraturliste:

Bøker:

- Brottveit, G. (Red.). (2018). *Vitenskapsteori og kvalitative forskningsmetoder. Om å arbeide forskningsrelatert*. Oslo: Gyldendal
- Claussen, C.J. (2001). *Det er noe med den ungen. Fra bekymring til handling*. Oslo: SEBU Forlag
- Ellingsen, I.T. & Østerhaug, R. S. (Red). (2014). *Barnevernets brennpunkt. Beslutningsgrunnlag og beslutninger*. Oslo: Universitetsforlaget
- Frøyland, L. (2017). *Systemisk samtale. Psykososialt samarbeid med barn, ungdom og foreldre*. Bergen: Fagbokforlaget
- Gamst, K.T. (2011) *Profesjonelle barnesamtaler. Å ta barn på alvor*. Oslo: Universitetsforlaget
- Havik, T., Larsen, M.Y., Nordstoga, S. & Veland, J. (2004). *Barnevernet-forutsetninger og gjennomføring*. Oslo: Universitetsforlaget
- Jacobsen, D.I. (2010). *Forståelse, beskrivelse og forklaring. Innføring i metode for helse- og sosialfagene*. Kristiansand: Høyskoleforlaget
- Johannessen, A., Christoffersen, L. & Tufte, P.A. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt
- Killén, K. (2010). *SVEKET II, ansvar og (be)handling*. (4. utg.). Oslo: Kommuneforlaget
- Kjellebold, A., Hærem, E., & Willumsen, E. (1997). *Samarbeid for barnets beste*. Oslo: Ad notam Gildendal.
- Kjørholdt, T. (2010). *Barn som samfunnsborgere-til barnets beste?* Oslo: Universitetsforlaget
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Kvello, Ø. (2010). *BARN I RISIKO Skadelige omsorgssituasjoner* Oslo: Gyldendal Akademisk
- Larsen, E. (2004). *Miljøterapi med barn og unge, organisasjonen som terapeut*. Oslo: Universitetsforlaget
- Lindboe, K. (2008). *Barnevernrett* (5. utg.) Oslo: Universitetsforlaget
- Powell B., Cooper G., Hoffman K., & Marvin B. (2015). *Trygghetssirkelen-en tilknytningsbasert intervensjon* Oslo: Gyldendal Akademisk

- Røkenes, O.H. & Hanssen P.H. (2006). *Bære eller bryte. Kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker*. Bergen: Fagbokforlaget
- Sandberg, K. (2003). *Tilbakeføring av barn etter omsorgsovertakelse* Oslo: Gyldendal Akademisk
- Skjervheim, H. (1976). *Deltakar og tilskodar og andre essay*. Oslo: Johan Grundt Tanum Forlag
- Skærbæk, E., & Nissen, M. (Red.). (2014). *Psykososialt arbeid. Fortellinger, medvirkning og fellesskap*. Oslo: Gyldendals forlag
- Strandbu, Astrid (2011) *Barnets deltakelse, hverdagslige og vanskelige beslutninger*. Oslo: Universitetsforlaget
- Spurkeland, J. (2020). *Relasjonskompetanse, Resultater gjennom samhandling*. (3. utg.). Oslo: Universitetsforlaget
- Søftestad, S. (2008). *Avdekking av seksuelle overgrep- veier ut av fortielsen*. Oslo: Universitetsforlaget
- Øvreeide, H. (2009). *Samtaler med barn: metodiske samtaler med barn i vanskelige livssituasjoner* (3. utg.). Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Øverlien, C. (2012). *Vold i hjemmet-barns strategier*. Oslo: Universitetsforlaget

Offentlige lover og dokumenter:

Barnekonvensjonen. (1989). *FNs konvensjon om barns rettigheter: Vedtatt i FNs generalforsamling 20. november 1989*. Ratifisert av Norge 8. januar 1991 og revidert oversettelse mars 2003 med tilleggsprotokoller.

Barnevernloven. (1996). *Lov av 17. juli 1992 om barneverntjenester*.

Grunnloven (1814) Kongeriket Norges Grunnlov (LOV-1814-05-17)

NOU 2012:5. Bedre beskyttelse av barns utvikling. Ekspertutvalgets utredning av det biologiske prinsippet i barnevernet. Oslo: Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD).

Snakk med meg! En veileder om å snakke med barn i barnevernet (2009) Barne- og likestillingsdepartementet https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/barnevern/q-1156b-snakk-med-meg_web.pdf

([Ot. prop 169 L \(2016/2017\)](#)) Endringer i barnevernloven mv. (bedre rettssikkerhet for barn og foreldre) Tiltråding fra Barne- og likestillingsdepartementet 1. september 2017, Norges Høyesterett, Den 6. desember 2012. HR-2012-02309-A, (sak nr. 2012/1092), sivil sak, anke over dom.

<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/endringer-i-barnevernloven-fra-1.-juli/id2606170/>
lesedato 11.08.20

Artikler og Rapporter:

Angel, B. Ø. (2010) *Barnet som aktør og kunnskapsbærer-en utfordring for barnevernets profesjonelle ekspertise*. Norges barnevern Nr 3-2010, VOL.87, side 140-151.

Universitetsforlaget

Brottveit, G. (2013). *Barnets beste-en fortolkende tilnærming til begrepets betydning i en barnevernsfaglig kontekst*. Fontene 01/2013, 18-31.

Bruck, M. og Ceci, S.J. (2004). «Forensic developmental psychology: Unveiling four common misconceptions.» *Current Directions in Psychological Science*, 1, 229-232

Clifford G., Fauske H., Lichtwarck W. og Marthinsen E. (2015). *Minst hjelp til dem som trenger det mest? Sluttrapport fra forsknings- og utviklingsprosjektet «Det nye barnevernet»*. Nordlandsforskning rapport nr 6/2015

Holmgren, A.K. (2006) *Om narrativ terapi med unge-og hvordan man kommer videre, når svaret er «det ved jeg ikke»*. Side 174-192. Lesedato 25.06.2018.

www.idunn.no/fokus/2006/03

Joranger, L. (2016). «Hvorfor gjentar dere siste ordet vi sier hele tida?» *Fontene forskning* 1/2016 side 69 <https://fonteneforskning.no/debatt/hvorfor-gjentar-dere-siste-ordet-vi-sier-hele-tida-6.19.430419.e1c8ddbfc>

Langballe, Å. (2011). *Avdekkende samtaler med voldsutsatte barn, Barn i Norge-rapporten 2011: Vold og traumer*, s 8-22. Utgitt av voksne for barn

Langballe, Å., Gamst, K., & Jacobsen, M. (2010). «Den vanskelige samtalen. *Barneperspektiv på barnevernarbeid. Kunnskapsbasert praksis og handlingskompetanse.*». Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. Rapport 2/2010

Lindboe, K. (2003). *Hensynet til barnets beste i barnevernsaker*. *Tidsskrift for familierett, Arverett og Barnevernrettslige spørsmål*, (2), 114-125.

Reime, M.A. (2017). *Mellom uansvarlig og kompetent. Forståelser av barnet og rettighetspraksiser blant ansatte i barneverninstitusjoner*. Norges barnevern nr 1-2017, VOL.94, side 22-39. Universitetsforlaget. DOI: 10.18261/issn.1891-1838-2017-01-03

Sorensen, T. & Snow, B. (1991). «*How Children Tell: The process of disclosure in child sexual abuse.*» Child Welfare, vol. 70, issue 1

Masteroppgaver og avhandlinger:

Gamst, K.T., & Langballe, Å. (2004). *Barn som vitner: En empirisk og teoretisk studie av kommunikasjon mellom avhører og barn i dommeravhør: Utvikling av en avhørslitteratur metodisk tilnærming.* (Avhandling (dr. polit.)) Universitetet i Oslo: Det utdanningsvitenskapelige fakultet.

Skauge, B. (2010) *Er det noen som vil høre på meg?: Har endringer i barnevernloven, organisering av kommunale tjenester og innføring av nytt fagdataverktøy, der fokus har vært økt brukermedvirkning og deltakelse fra barnet, medført endringer i praksis? Blir barnets stemme mer fremtredende?* (Masteroppgave) Institutt for sosialt arbeid, NTNU

Annet:

Elisabeth Gording Stang uttaler seg i Aftenposten 19. nov 2019 Hentet fra:

<https://www.aftenposten.no/norge/i/EWXdW3/jusprofessor-streng-norsk-praksis-for-samvaer-med-barn-i-fosterhjem-ha>

Gudrun Brottveit, upublisert manus fra forelesning 26.08.20. *Hva innebærer psykososialt arbeid med barn og unge*

Kompetansesatsing Kommunalt Barnevern-Tjenestestøtte. Forelesning fra 20.11.17. Barne-, ungdoms-, og familiedirektoratets arbeid med kvalitets- og strukturreformen i kommunalt barnevern.

Visma.no, 20.06.18 <https://www.visma.no/blogg/smartskill-kjaerlighet-i-barnevernet/>

MELDESKJEMA

Meldeskjema (versjon 1.6) for forsknings- og studentprosjekt som medfører meldeplikt eller konsesjonsplikt (jf. personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter).

1. Intro		
Samles det inn direkte personidentifiserende opplysninger?	Ja ☐ Nei ☒	En person vil være direkte identifiserbar via navn, personnummer, eller andre personentydige kjennetegn. Les mer om hva personopplysninger er.
Hvis ja, hvilke?	☐ Navn ☐ 11-sifret fødselsnummer ☐ Adresse ☐ E-post ☐ Telefonnummer ☐ Annet	NB! Selv om opplysningene skal anonymiseres i oppgave/rapport, må det krysses av dersom det skal innhentes/registreres personidentifiserende opplysninger i forbindelse med prosjektet. Les mer om hva behandling av personopplysninger innebærer.
Annet, spesifiser hvilke		
Samles det inn bakgrunnsopplysninger som kan identifisere enkeltpersoner (indirekte personidentifiserende opplysninger)?	Ja ☒ Nei ☐	En person vil være indirekte identifiserbar dersom det er mulig å identifisere vedkommende gjennom bakgrunnsopplysninger som for eksempel bostedskommune eller arbeidsplass/skole kombinert med opplysninger som alder, kjønn, yrke, diagnose, etc.
Hvis ja, hvilke	Opplysninger om yrkestittel, utdanning og erfaring.	NB! For at stemme skal regnes som personidentifiserende, må denne bli registrert i kombinasjon med andre opplysninger, slik at personer kan gjenkjennes.
Skal det registreres personopplysninger (direkte/indirekte/via IP-/epost adresse, etc) ved hjelp av nettbaserte spørreskjema?	Ja ☐ Nei ☒	Les mer om nettbaserte spørreskjema.
Bli det registrert personopplysninger på digitale bilde- eller videoopptak?	Ja ☐ Nei ☒	Bilde/videoopptak av ansikter vil regnes som personidentifiserende.
Søkes det vurdering fra REK om hvorvidt prosjektet er omfattet av helseforskningsloven?	Ja ☐ Nei ☒	NB! Dersom REK (Regional Komité for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk) har vurdert prosjektet som helseforskning, er det ikke nødvendig å sende inn meldeskjema til personvernombudet (NB! Gjelder ikke prosjekter som skal benytte data fra pseudonyme helseregistre). Les mer. Dersom tilbagemelding fra REK ikke foreligger, anbefaler vi at du avventer videre utfylling til svar fra REK foreligger.
2. Prosjekttittel		
Prosjekttittel	En tolkning av barnets stemme, til barnets beste	Oppgi prosjektets tittel. NB! Dette kan ikke være «Masteroppgave» eller liknende, navnet må beskrive prosjektets innhold.
3. Behandlingsansvarlig institusjon		
Institusjon	Høgskolen i Østfold	Velg den institusjonen du er tilknyttet. Alle nivå må oppgis. Ved studentprosjekt er det studentens tilknytning som er avgjørende. Dersom institusjonen ikke finnes på listen, har den ikke avtale med NSD som personvernombud. Vennligst ta kontakt med institusjonen. Les mer om behandlingsansvarlig institusjon.
Avdeling/Fakultet	Avdeling for helse- og sosialfag	
Institutt		
4. Daglig ansvarlig (forsker, veileder, stipendiat)		
Fornavn	Gudrun	Før opp navnet på den som har det daglige ansvaret for prosjektet. Veileder er vanligvis daglig ansvarlig ved studentprosjekt. Les mer om daglig ansvarlig.
Etternavn	Brottveit	
Stilling	Førstemanuensis	Daglig ansvarlig og student må i utgangspunktet være tilknyttet samme institusjon. Dersom studenten har ekstern veileder, kan biveileder eller fagansvarlig ved studiestedet stå som daglig ansvarlig.
Telefon	69608848	
Mobil	93246684	Arbeidssted må være tilknyttet behandlingsansvarlig institusjon, f.eks. underavdeling, institutt etc. NB! Det er viktig at du oppgir en e-postadresse som
E-post	gudrun.brottveit@hiof.no	

Arbeidssted	Høgskolen i Østfold, avd Fredrikstad	
Adresse (arb.)	Kobberslagerstredet 5	
Postnr./sted (arb.sted)	1671 Kråkerøy	
5. Student (master, bachelor)		
Studentprosjekt	Ja ● Nei ○	Dersom det er flere studenter som samarbeider om et prosjekt, skal det velges en kontaktperson som føres opp her. Øvrige studenter kan føres opp under pkt 10.
Fornavn	Monica	
Efternavn	Gundrosen	
Telefon		
Mobil	41908825	
E-post	monicalevngang@hotmail.com	
Alternativ e-post	mogu@hvaler.kommune.no	
Privatadresse	kjerreveien 24	
Postnr./sted (privatadr.)	1676 Kråkerøy	
Type oppgave	<ul style="list-style-type: none"> ● Masteroppgave ○ Bacheloroppgave ○ Semesteroppgave ○ Annet 	
6. Formålet med prosjektet		
Formål	<p>Formålet med forskningsprosjektet er å få svar på hva som har betydning for å tolke barnets stemme i barnevernsaker. Økt fokus på betydningsfulle faktorer som kan tolke barnets stemme kan kanskje øke motivasjonen til å få frem barnets eget perspektiv i større grad. Økt forståelse og bevissthet rundt tolkninger av barnets stemme vil kunne være med på å kvalitetssikre de barnevernfaglige vurderinger som tas, til barnets beste.</p> <p>Foreløpig problemstilling; «Hva har betydning for å tolke barnets stemme i barnevernsaker?». Å tolke innebærer å forstå det barnet uttrykker verbalt og nonverbalt i form av kroppslige uttrykk og atferd, tegninger og fortellinger. Forskningsspørsmålene vil omhandle barnevernspektivet, relasjoner og barnets eget perspektiv.</p>	Redegjør kort for prosjektets formål, problemstilling, forskningsspørsmål e.l.
7. Hvilke personer skal det innhentes personopplysninger om (utvalg)?		
Kryss av for utvalg	☐ Barnehagebarn ☐ Skoleelever ☐ Pasienter ☐ Brukere/klienter/kunder ☒ Ansatte ☒ Barnevernsbarn ☐ Lærere ☐ Helsepersonell ☐ Asylsøkere ☐ Andre	Les mer om forskjellige forskningstematikker og utvalg.
Beskriv utvalg/deltakere	Sakkyndige som utfører sakkyndige oppdrag/utredninger for barneverntjenester, saksbehandlere i barneverntjenesten og tidligere barnevernsbarn.	Med utvalg menes dem som deltar i undersøkelsen eller dem det innhentes opplysninger om.

Rekruttering/trekking	<p>Sakkyndige-Forespørsel via epost. Navn og epostadresse finnes i register over godkjente sakkyndige i barnevernsaker. Det vil bli et tilfeldig utvalg i registeret, i regioner som jeg ikke har tilknytning til, samt at jeg ikke har kjennskap til de sakkyndige via jobboppdrag tidligere.</p> <p>Saksbehandlere-Henvendelse til barnevernledere via epost på tre ulike barnevernskontorer, med forespørsel om de kan finne en aktuell saksbehandler som er villig til å delta i prosjektet.</p> <p>Tidligere barnevernsbarn-Henvendelse via epost til Forandingsfabrikken.</p>	<p>Beskriv hvordan utvalget trekkes eller rekrutteres og oppgi hvem som foretar den. Et utvalg kan rekrutteres gjennom f.eks. en bedrift, skole, idrettsmiljø eller eget nettverk, eller trekkes fra registre som f.eks. Folkeregisteret, SSB-registre, pasientregistre.</p>
Førstegangskontakt	<p>Epost vil bli sendt ut, med en kort presentasjon av meg selv og hva jeg etterspør. Informasjonsskriv vil ligge som vedlegg. Sakkyndige og saksbehandlere må oppfylle visse kriterier (arbeidslengde og erfaring med barnesamtaler), som vil bli etterspurt i eposten. Ingen kriterier vil bli gitt til Forandingsfabrikken, utover et krav om interesse og refleksjoner over tema.</p>	<p>Beskriv hvordan førstegangskontakten opprettes og oppgi hvem som foretar den.</p> <p>Les mer om førstegangskontakt og forskjellige utvalg på våre temasideer.</p>
Alder på utvalget	☐ Barn (0-15 år) ☐ Ungdom (16-17 år) ☒ Voksne (over 18 år)	Les om forskning som involverer barn på våre nettsider.
Omtrentlig antall personer som inngår i utvalget	9	
Samles det inn sensitive personopplysninger?	Ja ☐ Nei ☒	Les mer om sensitive opplysninger.
Hvis ja, hvilke?	☐ Rasemessig eller etnisk bakgrunn, eller politisk, filosofisk eller religiøs oppfatning ☐ At en person har vært mistenkt, siktet, tiltalt eller dømt for en straffbar handling ☐ Helseforhold ☐ Seksuelle forhold ☐ Medlemskap i fagforeninger	
Inkluderes det myndige personer med redusert eller manglende samtykkekompetanse?	Ja ☐ Nei ☒	Les mer om pasienter, brukere og personer med redusert eller manglende samtykkekompetanse.
Samles det inn personopplysninger om personer som selv ikke deltar (tredjepersoner)?	Ja ☐ Nei ☒	Med opplysninger om tredjeperson menes opplysninger som kan identifisere personer (direkte eller indirekte) som ikke inngår i utvalget. Eksempler på tredjeperson er kollega, elev, klient, familiemedlem, som identifiseres i datamaterialet. Les mer.
8. Metode for innsamling av personopplysninger		
Kryss av for hvilke datainnsamlingsmetoder og datakilder som vil benyttes	☐ Papirbasert spørreskjema ☐ Elektronisk spørreskjema ☒ Personlig intervju ☐ Gruppeintervju ☐ Observasjon ☐ Deltakende observasjon ☐ Blogg/sosiale medier/internett ☐ Psykologiske/pedagogiske tester ☐ Medisinske undersøkelser/tester ☐ Journaldata (medisinske journaler)	<p>Personopplysninger kan innhentes direkte fra den registrerte f.eks. gjennom spørreskjema, intervju, tester, og/eller ulike journaler (f.eks. elevmapper, NAV, PPT, sykehus) og/eller registre (f.eks. Statistisk sentralbyrå, sentrale helseregistre).</p> <p>NB! Dersom personopplysninger innhentes fra forskjellige personer (utvalg) og med forskjellige metoder, må dette spesifiseres i kommentar-boksen. Husk også å legge ved relevante vedlegg til alle utvalgs-gruppene og metodene som skal benyttes.</p> <p>Les mer om registerstudier. Dersom du skal anvende registerdata, må variabeliste lastes opp under pkt. 15</p> <p>Les mer om forskningsmetoder.</p>
	☐ Registerdata	
	☐ Annen innsamlingsmetode	
Tilleggsopplysninger		
9. Informasjon og samtykke		

Oppgi hvordan utvalget/deltakerne informeres	☒ Skriftlig ☐ Muntlig ☐ Informeres ikke	<p>Dersom utvalget ikke skal informeres om behandlingen av personopplysninger må det begrunnes.</p> <p>Les mer. Vennligst send inn mal for skriftlig eller muntlig informasjon til deltakerne sammen med meldeskjema.</p> <p>Last ned en veiledende mal her.</p> <p>Les om krav til informasjon og samtykke.</p> <p>NB! Vedlegg lastes opp til sist i meldeskjemaet, se punkt 15 Vedlegg.</p>
Samtykker utvalget til deltakelse?	☒ Ja ☐ Nei ☐ Flere utvalg, ikke samtykke fra alle	<p>For at et samtykke til deltakelse i forskning skal være gyldig, må det være frivillig, uttrykkelig og informert.</p> <p>Samtykke kan gis skriftlig, muntlig eller gjennom en aktiv handling. For eksempel vil et besvart spørreskjema være å regne som et aktivt samtykke.</p> <p>Dersom det ikke skal innhentes samtykke, må det begrunnes. Les mer.</p>
10. Informasjonssikkerhet		
Hvordan registreres og oppbevares personopplysningene?	☐ På server i virksomhetens nettverk ☐ Fysisk isolert PC tilhørende virksomheten (dvs. ingen tilknytning til andre datamaskiner eller nettverk, interne eller eksterne) ☐ Datamaskin i nettverkssystem tilknyttet Internett tilhørende virksomheten ☐ Privat datamaskin ☐ Videoopptak/fotografi ☒ Lydopptak ☒ Notater/papir ☐ Mobile lagringsenheter (bærbar datamaskin, minnepenn, minnekort, cd, eksterne harddisk, mobiltelefon) ☐ Annen registreringsmetode	<p>Merk av for hvilke hjelpemidler som benyttes for registrering og analyse av opplysninger.</p> <p>Sett flere kryss dersom opplysningene registreres på flere måter.</p> <p>Med «virksomhet» menes her behandlingsansvarlig institusjon.</p> <p>NB! Som hovedregel bør data som inneholder personopplysninger lagres på behandlingsansvarlig sin forskningsserver.</p> <p>Lagring på andre medier - som privat pc, mobiltelefon, minnepinne, server på annet arbeidssted - er mindre sikkert, og må derfor begrunnes. Slik lagring må avklares med behandlingsansvarlig institusjon, og personopplysningene bør krypteres.</p>
Annen registreringsmetode beskriv		
Hvordan er datamaterialet beskyttet mot at uvedkommende får innsyn?	Notater og lydopptak vil umiddelbart etter bruk oppbevares i et låst skap/skuff i mitt hjem.	Er f.eks. datamaskintilgangen beskyttet med brukernavn og passord, står datamaskinen i et låsbart rom, og hvordan sikres bærbare enheter, utskrifter og opptak?
Samles opplysningene inn/behandles av en databehandler (ekstern aktør)?	Ja ☐ Nei ☒	Dersom det benyttes eksterne til helt eller delvis å behandle personopplysninger, f.eks. Questback, transkriberingsassistent eller tolk, er dette å betrakte som en databehandler. Slike oppdrag må kontraksreguleres.
Hvis ja, hvilken		
Overføres personopplysninger ved hjelp av e-post/Internett?	Ja ☐ Nei ☒	F.eks. ved overføring av data til samarbeidspartner, databehandler mm.
Hvis ja, beskriv?		Dersom personopplysninger skal sendes via internett, bør de krypteres tilstrekkelig.
		Vi anbefaler ikke lagring av personopplysninger på nettskytjenester. Bruk av nettskytjenester må avklares med behandlingsansvarlig institusjon.
		Dersom nettskytjeneste benyttes, skal det inngås skriftlig databehandleravtale med leverandøren av tjenesten. Les mer.
Skal andre personer enn daglig ansvarlig/student ha tilgang til datamaterialet med personopplysninger?	Ja ☐ Nei ☒	
Hvis ja, hvem (oppgi navn og arbeidssted)?		
Utleveres/deles personopplysninger med andre institusjoner eller land?	☒ Nei ☐ Andre institusjoner ☐ Institusjoner i andre land	F.eks. ved nasjonale samarbeidsprosjekter der personopplysninger utveksles eller ved internasjonale samarbeidsprosjekter der personopplysninger utveksles.
11. Vurdering/godkjenning fra andre instanser		
Søkes det om dispensasjon fra taushetsplikten for å få tilgang til data?	Ja ☐ Nei ☒	For å få tilgang til taushetsbelagte opplysninger fra f.eks. NAV, PPT, sykehus, må det søkes om dispensasjon fra taushetsplikten. Dispensasjon søkes vanligvis fra aktuelt departement.
Hvis ja, hvilke		

Søkes det godkjenning fra andre instanser?	Ja ☐ Nei ☒	I noen forskningsprosjekter kan det være nødvendig å søke flere tillatelser. Søkes det f.eks. om tilgang til data fra en registreier? Søkes det om tillatelse til forskning i en virksomhet eller en skole? Les mer om andre godkjenninger.
Hvis ja, hvilken		
12. Periode for behandling av personopplysninger		
Prosjektstart	20.08.2017	Prosjektstart Vennligst oppgi tidspunktet for når kontakt med utvalget skal gjøres/datainnsamlingen starter.
Planlagt dato for prosjektslutt	22.12.2019	Prosjektslutt: Vennligst oppgi tidspunktet for når datamaterialet enten skal anonymiseres/slettes, eller arkiveres i påvente av oppfølgingsstudier eller annet.
Skal personopplysninger publiseres (direkte eller indirekte)?	☐ Ja, direkte (navn e.l.) ☐ Ja, indirekte (identifiserende bakgrunnsopplysninger) ☒ Nei, publiseres anonymt	Les mer om direkte og indirekte personidentifiserende opplysninger. NB! Dersom personopplysninger skal publiseres, må det vanligvis innhentes eksplisitt samtykke til dette fra den enkelte, og deltakere bør gis anledning til å lese gjennom og godkjenne sitater.
Hva skal skje med datamaterialet ved prosjektslutt?	☒ Datamaterialet anonymiseres ☐ Datamaterialet oppbevares med personidentifikasjon	NB! Her menes datamaterialet, ikke publikasjon. Selv om data publiseres med personidentifikasjon skal som regel øvrig data anonymiseres. Med anonymisering menes at datamaterialet bearbeides slik at det ikke lenger er mulig å føre opplysningene tilbake til enkeltpersoner. Les mer om anonymisering av data.
13. Finansiering		
Hvordan finansieres prosjektet?		Fylles ut ved eventuell ekstern finansiering (oppdragsforskning, annet).
14. Tilleggsopplysninger		
Tilleggsopplysninger		Dersom prosjektet er del av et prosjekt (eller skal ha data fra et prosjekt) som allerede har tilrådning fra personvernombudet og/eller konsesjon fra Datatilsynet, beskriv dette her og oppgi navn på prosjektleder, prosjektittel og/eller prosjektnummer.
15. Vedlegg		
Vedlegg	Antall vedlegg: 2. <ul style="list-style-type: none"> • Intervjuguide.doc • informasjonsskriv.doc 	

Gudrun Brottveit
Remmen
1757 HALDEN

Vår dato: 04.08.2017

Vår ref: 54701 / 3 / ASF

Deres dato:

Deres ref:

Tilbakemelding på melding om behandling av personopplysninger

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 11.06.2017.
Meldingen gjelder prosjektet:

54701	<i>En tolkning av barnets stemme, til barnets beste</i>
Behandlingsansvarlig	<i>Høgskolen i Østfold, ved institusjonens øverste leder</i>
Daglig ansvarlig	<i>Gudrun Brottveit</i>
Student	<i>Monica Gundrosen</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet, og finner at behandlingen av personopplysninger vil være regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. Personvernombudet tilrår at prosjektet gjennomføres.

Personvernombudets tilråding forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 22.12.2019, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Dersom noe er uklart ta gjerne kontakt over telefon.

Vennlig hilsen

Katrine Utaaker Segadal

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 54701

FORMÅL

Formålet med forskningsprosjektet er å få svar på hva som har betydning for å tolke barnets stemme i barnevernsaker. Økt forståelse og bevissthet rundt tolkninger av barnets stemme vil kunne være med på å kvalitetssikre de barnevernfaglige vurderinger som tas, til barnets beste.

INFORMASJON OG SAMTYKKE

Ifølge meldeskjemaet skal deltakerne i studien informeres skriftlig og muntlig om prosjektet og samtykke til deltakelse. Informasjonsskrivet er godt utformet.

TAUSHETSPLIKT

Vi minner om at informantene som er ansatt i barnevernet har taushetsplikt, og at de ikke kan gi opplysninger som kan identifisere en enkeltperson (f.eks barnevernsbarn eller kolleger) direkte eller indirekte, med mindre det blir innhentet samtykke fra den enkelte til dette. Det er viktig at intervjuet gjennomføres på en slik måte at taushetsplikten overholdes. Vi anbefaler at du er spesielt oppmerksom på at ikke bare navn, men også identifiserende bakgrunnsopplysninger må utelates, som for eksempel alder, kjønn, tid og diagnose. Vi forutsetter også at dere er forsiktig ved å bruke eksempler under intervjuene. Intervjuer og informant har sammen ansvar for dette, og bør drøfte innledningsvis i intervjuet hvordan dette skal håndteres.

TREDJEPERSONER

Intervjuguiden til intervjuene med tidligere barnevernsbarn legger opp til at informanter vil uttale seg om identifiserbare tredjepersoner (ansatte i barnevernstjenesten). Det skal kun registreres opplysninger som er nødvendig for formålet med prosjektet. Opplysningene skal være av mindre omfang og ikke sensitive, og skal anonymiseres i publikasjon. Så fremt personvernulempen for tredjeperson reduseres på denne måten, kan prosjektleder unntas fra informasjonsplikten overfor tredjeperson, fordi det anses uforholdsmessig vanskelig å informere. Personvernombudet anbefaler likevel at du ber informantene om å omtale andre personer som ikke deltar i prosjektet i en så lite identifiserende grad som mulig.

SENSITIVE PERSONOPPLYSNINGER

Opplysninger om personer som har vært barnevernsbarn anses som sensitive personopplysninger jf. § 2 nr. 8 c) helseforhold. Det skal derfor behandles sensitive personopplysninger i prosjektet.

INFORMASJONSSIKKERHET

Personvernombudet legger til grunn at dere behandler alle data og personopplysninger i tråd med Høgskolen i Østfold sine retningslinjer for innsamling og videre behandling av forskningsdata og sensitive personopplysninger.

PROSJEKTSLUTT

<p>Annet: Jeg ønsker å endre på hvordan jeg rekrutterer informanter, da jeg nå har erfart liten respons på de mailene jeg har sendt ut.</p> <p>Saksbehandlere: Telefon til ledere/avdelingsledere med forespørsel om de har noen aktuelle saksbehandlere. Evt direkte kontakt med saksbehandlere som jeg vet oppfyller mine kriterier, men som jeg ikke har noen relasjon til. (for eksempel så var jeg nylig på et kurs hvor deltakerne ble presentert, da merket jeg meg navn og arbeidssted på en person som oppfyller mine kriterier som informant)</p> <p>Sakkyndige: Telefon til sakkyndige, som jeg har kjennskap til gjennom mitt arbeidssted. Dvs at de tidligere har utført sakkyndige oppdrag for min barneverntjeneste. Det er stor sannsynlighet for at de sakkyndige vil utføre flere oppdrag på mitt arbeidssted i fremtiden.</p> <p>Tidligere barnevernsbarn: Jeg har en medstudent og en kollega som har henvendt seg til meg om aktuelle personer de har kjennskap til fra tidligere arbeidssteder. Det vil da si at forespørselen går via dem, hvorpå medstudent/kollega gir meg de tidligere barnevernsbarnas epost adresse. Jeg vil da ikke oppgi om hvorvidt de er blitt brukt som informanter. I selve masteroppgaven vil ikke informantens alder, kjønn eller bakgrunn bli oppgitt.</p>	
---	--

3. TILLEGGSOPPLYSNINGER

--

4. ANTALL VEDLEGG

	<p><i>Legg ved eventuelle nye vedlegg (informasjonsskriv, intervjuguide, spørreskjema, tillatelser, og liknende.)</i></p>
--	---

Har du spørsmål i forbindelse med utfylling av skjemaet, ta gjerne kontakt med Personvernbudet hos NSD, telefon 55 58 81 80

Fra: Anne-Mette Somby <anne-mette.somby@nsd.no>
Sendt: mandag 6. november 2017 15:13
Til: monicalevnang@hotmail.com
Kopi: gudrun.brottveit@hiof.no
Emne: Prosjektnr: 54701. En tolkning av barnets stemme, til barnets beste

Viser til endringsmelding om rekruttering av deltakere:

Du har oppgitt følgende:

(Mine svar i kursiv under.)

Saksbehandlere:

Telefon til ledere/avdelingsledere med forespørsel om de har noen aktuelle saksbehandlere. Evt direkte kontakt med saksbehandlere som jeg vet oppfyller mine kriterier, men som jeg ikke har noen relasjon til. (for eksempel så var jeg nylig på et kurs hvor deltakerne ble presentert, da merket jeg meg navn og arbeidssted på en person som oppfyller mine kriterier som informant)

- Personvernombudet har ingen innvendinger mot dette.

Sakkyndige:

Telefon til sakkyndige, som jeg har kjennskap til gjennom mitt arbeidssted. Dvs at de tidligere har utført sakkyndige oppdrag for min barneverntjeneste. Det er stor sannsynlighet for at de sakkyndige vil utføre flere oppdrag på mitt arbeidssted i fremtiden.

- Vi gjør oppmerksom på at du ikke kan bruke informasjon som du får gjennom eget arbeidssted uten at dette kan forsvares forskningsetisk. Du vil ikke kunne henvende deg til disse sakkyndige som ansatt, du må presisere at du er student og ev. om du har klarert med veileder og arbeidsgiver at du kan bruke den informasjonen du har fått gjennom arbeidsstedet til å rekruttere sakkyndige.

Tidligere barnevernsbarn:

Jeg har en medstudent og en kollega som har henvendt seg til meg om aktuelle personer de har kjennskap til fra tidligere arbeidssteder. Det vil da si at forespørselen går via dem, hvorpå medstudent/kollega gir meg de tidligere barnevernsbarnas epost adresse. Jeg vil da ikke oppgi om hvorvidt de er blitt brukt som informanter. I selve masteroppgaven vil ikke informantenes alder, kjønn eller bakgrunn bli oppgitt.

- Hvis det er riktig at du skal få informasjon om tidligere barnevernsbarn fra studenter og kolleger vil dette være et brudd på taushetsplikten, og du kan ikke forsøke å rekruttere på denne måten. Dine kolleger kan i kraft av sin stilling som ansatt informere tidligere barnevernsbarn om prosjektet og disse kan ev. ta kontakt med deg. Som student kan du ikke få informasjon om deres e-postadresser for selv å kontakte dem direkte.

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjekt

Forskningsprosjektets tittel:

«En tolkning av barnets stemme, til barnets beste»

Bakgrunn og formål

Jeg er masterstudent i psykososialt arbeid ved Høgskolen i Østfold, og dette forskningsprosjektet er knyttet til masteroppgaven.

En barnets beste vurdering i barnevernsammenheng innebærer å samle inn informasjon om barnet og dets livssituasjon, tolke informasjonen og deretter komme med en beslutning. Hva som er til barnets beste og forståelsen av dette begrepet vil variere ut fra en skjønnsmessig vurdering. Vurderingene kan påvirkes av relasjonelle faktorer og den voksnes forståelsesmåter av barneperspektivet og barnets eget perspektiv. Det jeg vil fokusere på i mitt forskningsprosjekt er barnets stemme og hvordan denne tolkes. Det barn forteller, både gjennom språk og atferd, kan ofte være krevende å tolke. Snakker barnet sant? Samsvarer det de forteller med deres atferd? Hvordan samsvarer barnets stemme med andres opplysninger? Hvordan kan saksbehandler påse at de riktige eller beste vurderingene foretas?

Formålet med forskningsprosjektet er å få svar på hva som har betydning for å tolke barnets stemme i barnevernsaker. Økt forståelse og bevissthet rundt tolkninger av barnets stemme vil kanskje kunne være med på å kvalitetssikre de barnevernfaglige vurderinger som tas, til barnets beste.

Den som har egen erfaring, har noe å fortelle. Bakgrunnen for min forespørsel er at du arbeider som saksbehandler i barneverntjenesten eller er sakkyndig som utfører oppdrag for barneverntjenesten. Jeg vil få frem dine erfaringer og refleksjoner på hva som har betydning for å forstå barnets stemme. Her vil jeg få frem refleksjoner over egne holdninger, betydning av faglig ståsted opp mot barnets utfordringer, relasjonens betydning og forståelse av barnets eget perspektiv.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Din deltakelse innebærer et intervju. Intervjuet vil foregå som en samtale som vil ta ca 1 time. Spørsmålene vil omhandle egne erfaringer, tanker og refleksjoner rundt tolkninger av barnets stemme, hvor intervjuet i stor grad styres av det du ønsker å prate om.

Jeg vil ta lydopptak av samtalen og notater mens vi snakker sammen. Lydopptaket vil bli transkribert (skrevet ned som tekst), og du vil få anledning til å lese gjennom og kommentere teksten.

Dersom du ønsker det kan du få tilsendt kopi av masteroppgaven etter at den er sensurert og godkjent.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Jeg er den eneste som har tilgang til personopplysningene. Det vil bli laget en navneliste og en koblingsnøkkel (en kode) som vil bli lagret i en låst skuff-adskilt fra øvrige data.

Lydopptaket og transkriberingen lagres med koden og uten navn eller andre data som kan knyttes til deg. I masteroppgaven vil det ikke komme frem noen personopplysninger som gjør det mulig for andre å gjenkjenne og knytte dine svar til deg.

Forskningsprosjektet skal etter planen avsluttes innen desember 2019. Koblingsnøkkelen og lydopptaket vil bli slettet etter at masteroppgaven er sensurert og godkjent.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli slettet.

Kontaktinformasjon

Monica Gundrosen Tlf: 419 088 25
monicalevnang@hotmail.com

Epost:

Ansvarlig person for dette forskningsprosjektet

Førsteamanuensis **Gudrun Brottveit**, Høgskolen i Østfold
gudrun.brottveit@hiiof.no

Epost:

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, NSD - Norsk senter for forskningsdata AS.

Med vennlig hilsen

Monica Gundrosen

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjekt

Forskningsprosjektets tittel:
«*En tolkning av barnets stemme, til barnets beste*»

Bakgrunn og formål

Jeg er masterstudent i psykososialt arbeid ved Høgskolen i Østfold, og dette forskningsprosjektet er knyttet til masteroppgaven.

En barnets beste vurdering i barnevernsammenheng innebærer å samle inn informasjon om barnet og dets livssituasjon, tolke informasjonen og deretter komme med en beslutning. Hva som er til barnets beste og forståelsen av dette begrepet vil variere ut fra en skjønnsmessig vurdering. Vurderingene kan påvirkes av relasjonelle faktorer og den voksnes forståelsesmåter av barneperspektivet og barnets eget perspektiv. Det jeg vil fokusere på i mitt forskningsprosjekt er barnets stemme og hvordan denne tolkes. Det barn forteller, både gjennom språk og atferd, kan ofte være krevende å tolke. Snakker barnet sant? Samsvarer det de forteller med deres atferd? Hvordan samsvarer barnets stemme med andres opplysninger? Hvordan kan saksbehandler påse at de riktige eller beste vurderingene foretas?

Formålet med forskningsprosjektet er å få svar på hva som har betydning for å tolke barnets stemme i barnevernsaker. Økt forståelse og bevissthet rundt tolkninger av barnets stemme vil kanskje kunne være med på å kvalitetssikre de barnevernfaglige vurderinger som tas, til barnets beste.

Den som har egen erfaring, har noe å fortelle. Bakgrunnen for min forespørsel er at du er tidligere barnevernsbarn. Jeg vil få frem dine erfaringer og refleksjoner på hva som kan ha hatt betydning for barneverntjenestens forståelse av din stemme.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Din deltakelse innebærer et intervju. Intervjuet vil foregå som en samtale som vil ta ca 1 time. Spørsmålene vil omhandle egne erfaringer, tanker og refleksjoner rundt de tolkninger barneverntjenesten har gjort av det du har fortalt, både gjennom ord og uttrykk. Intervjuet vil i stor grad styres av det du ønsker å prate om.

Jeg vil ta lydopptak av samtalen og notater mens vi snakker sammen. Lydopptaket vil bli transkribert (skrevet ned som tekst), og du vil få anledning til å lese gjennom og kommentere teksten.

Dersom du ønsker det kan du få tilsendt kopi av masteroppgaven etter at den er sensurert og godkjent.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Jeg er den eneste som har tilgang til personopplysningene. Det vil bli laget en navneliste og en koblingsnøkkel (en kode) som vil bli lagret i en låst skuff-adskilt fra øvrige data.

Lydopptaket og transkriberingen lagres med koden og uten navn eller andre data som kan knyttes til deg. I masteroppgaven vil det ikke komme frem noen personopplysninger som gjør det mulig for andre å gjenkjenne og knytte dine svar til deg.

Forskningsprosjektet skal etter planen avsluttes innen desember 2019. Koblingsnøkkelen og lydopptaket vil bli slettet etter at masteroppgaven er sensurert og godkjent.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli slettet.

Kontaktinformasjon

Monica Gundrosen Tlf: 419 088 25

Epost:

monicalevnang@hotmail.com

Ansvarlig person for dette forskningsprosjektet

Førsteamanuensis **Gudrun Brottveit**, Høgskolen i Østfold

Epost:

gudrun.brottveit@hiiof.no

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, NSD - Norsk senter for forskningsdata AS.

Med vennlig hilsen

Monica Gundrosen

Samtykke til deltakelse i forskningsstudien: «Tolkninger av barnets stemme, til barnets beste»

Jeg har mottatt informasjonsskriv om studien, og er informert om følgende:

- Studiens bakgrunn og formål
- Hva min deltakelse i studien innebærer
- Hva som skjer med informasjonen om meg
- At det er frivillig å delta i studien, og at jeg når som helst kan trekke mitt samtykke uten å oppgi noen grunn
- At dersom jeg trekker meg, vil alle opplysninger om meg bli slettet

Jeg er villig til å delta

.....
(Signert av informant, dato)

Kontaktinformasjon:

.....
(Telefonnummer)

.....
(Epost adresse)

Dersom du ønsker å få tilsendt masteroppgaven etter at den er sensurert og godkjent, skriv inn adresse oppgaven skal sendes til:

.....

Intervjuguide

Tidligere barnevernsbarn:

- Hva er dine erfaringer med hvordan barneverntjenesten/evt sakkyndig har forstått det du har formidlet (gjennom ord og handlinger)?

-På hvilken måte opplevde du deg hørt/ikke hørt, og opplevde du at barneverntjenesten tok det du formidlet på alvor?

- Hva tror du var årsaken til at barneverntjenesten forstod rett/uriktig det du formidlet?
- Ble forståelsen/tolkningen presentert for deg, med mulighet for påvirkning?
- Opplevde du at barneverntjenesten vurderte hva som var best for deg, til tross for at du formidlet noe annet? Hva tror du var årsaken til det?
- Hadde du, eller har nå, noen refleksjoner om hvor godt saksbehandler kjente til din totale omsorgssituasjon, og om dette hadde betydning for hvordan din stemme ble forstått?
- Har du opplevd andre personer i ditt nettverk, privat eller offentlig, som har forstått deg rett, hvis ja, hva tror du årsaken til dette var-hva var betydningsfullt?
  - Fortell om den gangen eller gangene du formidlet noe vedrørende din omsorgssituasjon til barneverntjenesten.
- Var det noe med dette ene møtet som du tror hadde innvirkning på hvordan du fikk formidlet din stemme og hvordan din stemme ble forstått?
  - Hvordan opplevde du at saksbehandler snakket med og til deg?
- Opplevde du at saksbehandlers samtaleteknikk hadde betydning for deg? Har du evt noen refleksjoner om dette nå i ettertid?
  - Hvordan vil du beskrive relasjonen til din saksbehandler?
- Tror du relasjonen med saksbehandler hadde betydning for hvordan det du sa ble forstått?
- Tror du relasjonen med saksbehandler hadde betydning for hvordan du formidlet deg?
- Hvor ofte møtte/snakket du med saksbehandler?
  - Slik du ser det i dag, hva kunne blitt gjort/hva ble gjort for at din stemme ble forstått rett?

Saksbehandler/sakkyndig:

- Hvilke opplevelser har du med tolkninger av barnets stemme?/Hva er dine erfaringer med tolkninger av det barnet formidler?
- Hva mener du er betydningsfullt for å tolke barnets stemme?
- Hva legger du i begrepet «barnets beste»?
- Hvilken betydning har godt kjennskap til barnets totale omsorgssituasjon på hvordan barnets stemme blir forstått?
- Har du noen gang i ettertid vurdert at du har tolket barnets stemme feil? Hva tror du var årsaken til det? Hvorfor tror du barn blir feiltolket?
  - Hva forstår du med barneperspektivet, hvilken betydning har det for deg når du skal forstå barnet?
- Hva er viktig i et barneperspektiv, er det noen hensyn du tar?
- Tror du at holdninger og egen bakgrunn har betydning for hvordan barnets stemme blir tolket?
  - Hva forstår du med barnets eget perspektiv, hvilken betydning har det for deg når du skal forstå barnet?
- Hvilke refleksjoner har du om barnets innsikt og forståelse i sin egen omsorgssituasjon?

-Hvor troverdige er barn i det de formidler?

-Foruten å snakke med barnet kan Barneverntjenesten/den sakkyndige innhente opplysninger, foreta observasjoner og snakke med foreldrene. Tror du rekkefølgen har betydning for hvordan barnets stemme blir forstått?

- Hvilken betydning har relasjonen din til barnet for å forstå barnet?

-Har du noen tanker om antall treff/samtaler med barnet er betydningsfullt når du søker en forståelse av deres stemme?

-På hvilken måte tror/har du erfart at samtaleteknikk har betydning for å forstå barnets stemme?